

Любомир Златев

Росица Стоянова

**РУСЕНСКИТЕ
ПАРЛАМЕНТАРИСТИ
1878 – 1946 г.**

*Издателство “Лени Ан” - Русе
2011*

*Настоящото издание е осъществено с благородното спомоществувателство на нашия съгражданин
Иван Хаджииванов*

© автори: Любомир Златанов Златев, Росица Иванова Стоянова
Рецензент: проф. д.и.н Веска Николова

Предпечатна подготовка и печат: "ЛЕНИ АН" – РУСЕ

© Издателство "ЛЕНИ АН" – РУСЕ, 2011

ISBN: 978-954-8190-85-5

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	5
Учредително народно събрание 10 февруари – 16 април 1879 г. ...	13
Първо Велико народно събрание 17 април – 27 юни 1879 г.	30
Първо Обикновено народно събрание	
21 октомври – 24 ноември 1879 г.	37
Второ Обикновено народно събрание	
23 март – 18 декември 1880 г.	46
Второ Велико народно събрание 1 – 2 юли 1881 г.	50
Трето Обикновено народно събрание	
10 декември 1882 – 25 декември 1883 г.	61
Четвърто Обикновено народно събрание	
27 юни 1884 – 6 септември 1886 г.	65
Трето Велико народно събрание	
19 октомври 1886 – 3 август 1887 г.	76
Пето Обикновено народно събрание	
15 октомври 1887 – 17 декември 1889 г.	82
Шесто Обикновено народно събрание	
15 октомври 1890 – 15 декември 1892 г.	90
Четвърто Велико народно събрание 3 – 17 май 1893 г.	96
Седмо Обикновено народно събрание	
15 октомври – 21 декември 1893 г.	107
Осмо Обикновено народно събрание	
15 октомври 1894 – 2 февруари 1896 г.	109
Девето Обикновено народно събрание	
1 декември 1896 – 19 декември 1898 г.	116
Десето Обикновено народно събрание	
16 май 1899 – 29 ноември 1900 г.	119
Единадесето Обикновено народно събрание	
22 януари – 23 декември 1901 г.	124
Дванадесето Обикновено народно събрание	
22 април 1902 – 31 март 1903 г.	130
Тринадесето Обикновено народно събрание	
2 ноември 1903 – 22 декември 1907 г.	136

Четиринадесето Обикновено народно събрание	
15 юни 1908 – 15 февруари 1911 г.	142
Пето Велико народно събрание 9 юни – 9 юли 1911 г.	150
Петнадесето Обикновено народно събрание	
15 октомври 1911 – 23 юли 1913 г.	158
Шестнадесето Обикновено народно събрание	
19 – 31 декември 1913 г.	161
Седемнадесето Обикновено народно събрание	
20 март 1914 – 15 април 1919 г.	167
Осемнадесето Обикновено народно събрание	
2 октомври 1919 – 20 февруари 1920 г.	172
Деветнадесето Обикновено народно събрание	
15 април 1920 – 12 март 1923 г.	182
Двадесето Обикновено народно събрание	
21 май – 11 юни 1923 г.	186
Двадесет и първо Обикновено народно събрание	
9 декември 1923 – 15 април 1927 г.	190
Двадесет и второ Обикновено народно събрание	
19 юни 1927 – 18 април 1931 г.	195
Двадесет и трето Обикновено народно събрание	
20 август 1931 – 19 май 1934 г.	201
Двадесет и четвърто Обикновено народно събрание	
22 май 1938 – 27 април 1939 г.	203
Двадесет и пето Обикновено народно събрание	
24 февруари 1940 – 23 август 1944 г.	214
Двадесет и шесто Обикновено народно събрание	
15 декември 1945 – 6 ноември 1946 г.	225
Шесто Велико народно събрание	
7 ноември 1946 – 21 октомври 1949 г.	230
Списък на биографичните статии	235
Използвани източници	241

ПРЕДГОВОР

Русе е не само дунавска столица на България и врата към Европа. Той е и онова средище, което винаги е заемало достойно място в общия националнотворчески процес. В първите години след Освобождението Русе е най-големият градски и стопански център на Княжество България. Сред русенската интелигенция се чувства силното влияние на модерното европейско общество. Дългогодишни връзки и голям авторитет сред обществеността имат най-изявените държавни мъже на Нова България – Тодор Бурмов, Драган Цанков, Димитър Греков, Захари Стоянов, братята Георги и Никола Живкови и др.

В първите свободни години в общественения живот на града и региона се включват всички слоеве на населението. И по-нататък, през десетилетията до средата на ХХ в., политическото битие на Русе и Русенско, свързано неразривно с историческата съдба на България, преминава през много и сложни перипетии, носейки в себе си характерните белези на обществената среда, формирана тук през този период. Но все пак, всичко започва от първостроителите на новата българска държавност, от ония, които поставят нейните темели.

На 16 април 1879 г. в сградата на бившия турски конак в Търново депутатите в Първото българско учредително събрание подписват основния закон на държавата – Конституцията. Според нейните постановки народният суверенитет е защитен чрез широките права, които се дават на Народното събрание (Обикновено и Велико). Парламентът се явява еманация на народната воля и има действителна власт. Така се слага началото на модерния български парламентаризъм, който в следващите близо седем десетилетия

ще бележи върхове и спадове, ще следва и в значителна степен ще определя развитието на страната.

По силата на мястото, което парламентарната институция заема в българската политическа система, интересът към нейната история е напълно оправдан. По един или друг повод, в контекста на различни теми всеки изследовател на новата българска история се докосва до дейността на Народното събрание в определен отрязък от време. Макар и недостатъчни, все пак не липсват и изследвания, посветени на институцията като такава, на механизмите на формиране и функциониране на парламента. Като че ли най-пренебрегвани остават самите парламентаристи – тези, които със своето присъствие или отсъствие от пленарната зала, със своя вот на подкрепа или отрицание създават законите, контролират изпълнителната власт, вземат съдбоносни за бъдещето на страната решения.

Кои са хората, получили народното доверие и така имащи възможност да се докоснат и да творят голямата политика? Каква е тяхната персонална характеристика по отношение на образование, професия, партийна и социална принадлежност? Какви качества демонстрират в парламентарните си изяви и извън тях? Как и дали успяват да оправдаят гласуваното доверие? Именно на тези и много други въпроси, отнесени към Русенския регион, се опитваме да дадем отговор в настоящото издание. Тук е мястото да направим няколко предварителни уточнения по отношение на териториалния обхват и хронологическите граници, в които сме ограничили своите търсения. Доколкото избирателните колегии са съобразени с административното деление на страната, при подбора на материала сме се ръководили от границите на тогавашното Русенско окръжие (област).

Временното руско управление запазва старото териториално-административно деление на страната, като преименува само санджаците в губернии, а каазите – в окръзи. Първоначално Княжество България се състои от пет губернии:

Русенска, Варненска, Търновска, Видинска, Софийска и 31 окръжия. До превземането на Русе от руските войски временно се създава Свищовска губерния с окръзи – Свищовски, Никополски и Плевенски. След освобождението на Русе Свищовска губерния се закрива и се слива с Русенска, която включва окръзите: Плевенски, Никополски, Свищовски, Русенски, Тутракански, Силистренски, Разградски, Джумайски (Търговишки), Шуменски. До края на Временно руско управление става само една промяна в териториално-административното деление на Княжеството. Със заповед на руския императорски комисар под №26 от 16 април 1879 г. се закриват Тутракански и Златишки окръзи и съответно се присъединяват към Русенски и Софийски окръзи.

На 10 май 1880 г. Народното събрание, на основание чл. 3 от Търновската конституция, приема закон, утвърден с Княжески указ №226 от 25 май с.г., с който се извършва ново териториално-административно деление на страната. С този закон се премахват дотогавашните губернии и се създават 21 окръга (окръжия), поделящи се на 58 околии. Според него Русенски окръг включва: Балбунарска (Кубратска), Беленска, Русенска и Тутраканска околии. С втория закон за териториално-административно устройство на страната, утвърден с Княжески указ №573 от 28 юли 1882 г., тя се поделя на 14 окръга и 56 околии. Русенски окръг не претърпява изменения. При Съединението на Княжество България с Източна Румелия административното деление на двете български области се запазва.

С третия закон за териториално-административното деление, влязъл в сила на 1 юни 1901 г., окръзите се намаляват на 12, а околията стават 71, от които 4 градски и 67 селски. По този закон Русенски окръг включва вече шест околии: Беленска, Разградска, Русенска градска, Русенска селска, Силистренска и Тутраканска. Трябва да се отбележи, обаче, че се извършва известно прегрупиране на някои околии при влизането им в новата по-голяма териториално-администра-

тивна единица. Така Кеманларска (Исперихска) околия се слива с уголемената Разградска околия. Поповска околия е отделена от бившия Разградски окръг и е присъединена към Шуменски окръг. Балбунарска (Кубратска) околия, която до 1901 г. има самостоятелен статут, се слива с Русенска селска околия. Акадънларска (Дуловска) околия от Силистренски окръг се обединява със Силистренска околия и така влиза в състава на новия окръг, а Тервелска околия от бившия Силистренски окръг преминава към Варненски окръг.

След приключването на Втората балканска война Русенският край се оказва един от най-засегнатите региони на страната от клаузите на Букурещкия мирен договор (28 юли 1913). От шестте околии на окръга с териториален обхват от 7 404 км² и население от 417 472 души до войните, след тях отпадат анексираните от Румъния добруджански околии – Тутраканска и Силистренска. Територията му намалява до 5 926 км², а броят на населението му спада на 270 260 души. Ньойският мирен договор (27 ноември 1919) запазва това положение.

Промени в териториалния обхват на окръга настъпват и след държавния преврат на 19 май 1934 г. Според новото териториално-административно преустройство на страната съществуващите дотогава 16 окръга се трансформират в 7 области. Русенски окръг е ликвидиран, а гр. Русе е сведен до статута на околийски център в Шуменски окръг. След възвръщането на Южна Добруджа към България (септември 1940) в държавния бюджет за следващата година се предвиждат необходимите средства за създаването на две нови области – Русенска и Варненска. Официално Русенска област се учредява на 16 юли 1941 г. с отделените от Шуменска област осем околии – Акадънларска (Дуловска), Беленска, Исперихска, Кубратска, Разградска, Русенска, Силистренска и Тутраканска. Населението на областта към края на 1946 г. наброява 528 888 души.

В изданието са издирени имената на народните представители, избирани в посочения регион (а не на тези, които са родени там) в периода 1879-1946 г. Възприемането на 1879 г. като начална дата не се нуждае от допълнително обосноваване. Причините, обаче, да не се ограничим до парламентарните състави, излъчени до 9 септември 1944 г., трябва да бъдат пояснени. Формално края на Третото българско царство бележи обявяването на резултатите от Референдум за република на 15 септември 1946 г. Месец след това, на 27 октомври, се провеждат изборите за VI° Велико народно събрание, което гласува новата конституция на Народна Република България. Включвайки в нашето проучване XXVI° Обикновено народно събрание и VI° ВНС, сме се ръководили както от формалните граници на периодизация на държавното развитие, така и от желанието да покажем тоталната промяна в персоналния състав на депутатския корпус в резултат на коренно различните обществени условия, установили се в страната след края на Втората световна война.

В така очертаните хронологически рамки влизат съставите на Учредителното събрание, на шест Велики и двадесет и шест Обикновени народни събрания. Материалът за всяко събрание е структуриран по един и същи начин: кратка историческа справка за самия парламент, списък на русенските народни представители и биографични статии. Историческата справка за събранията задължително съдържа данни за датата на изборите, за резултатите от тях, за времето на парламентарния мандат и за по-важните законодателни решения. Като начална и крайна дата на отделните парламенти възприемаме откриването на първата и закриването на последната им сесия. Където е възможно, сме дали информация как изглеждат изборите в Русенския регион – избирателна активност, коя партия ги печели, различават ли се резултатите от общите за страната.

Съставянето на списъците с избраниците в региона е плод на дълга издирвателска работа. Както е лесно да се

забележи, съществува дисбаланс по отношение на обема от данни, обобщени в тях. Желанието ни беше таблиците да съдържат максимална информация за съответната личност – име, партийна принадлежност, избирателна колегия, местожителство, образование, професия. И докато за последните събрания тези данни са достъпни и откриваеми, за парламентите в първите десетилетия след Освобождението те най-често изобщо липсват. Дори уточняването на персоналия състав на русенските избраници в началния период на развитие на българския парламентаризъм се натъкна на много трудности, произтичащи от непълнотата и разминаванията в съхранената документация, от липсата на бюрократичен опит и др. Поради това отделните списъци не са равностойни като обем и качество на съдържащата се информация. В много случаи данните за партийната принадлежност, за местоживеенето и професията са извлечени от разнообразни източници – архивни материали, печат, справочни издания, регионални изследвания. При това тези характеристики в доста случаи не са константни величини. Старали сме се да ги отразим вярно към датата на избирането на съответния деец. Като професия сме се опитали, където е възможно, да посочваме занятието, което самият депутат отбелязва. Имената в списъците са подредени по азбучен ред на личните имена, с изключение на тези за учредителното събрание, които следват подреждането в източника, основаващо се на важността на заемния административен пост.

След таблиците следват биографични статии за тези народни избраници, за които сме намерили допълнителна информация. Напълно обяснимо, те също не са равностойни като обем и съдържаща се информация. В първите десетилетия след Освобождението, а и в началото на ХХ в. Русе е не просто един от най-значимите градски центрове в страната. Той има своето възрожденско минало, развива се ускорено в стопанско отношение, превръща се във важен поли-

тически и културен център. Жителите му се включват в обществено-политическия живот на младото княжество, като в много случаи именно от тях тръгват редица инициативи. Поради това за политическите сили е важно кого издигат в своите избирателни листи. Тук се кандидатираат и биват избирани личности от национална величина, други първоначално тръгват и се доказват в професионално и политическо отношение в града, а после стават лица от голямата политика. Всички те обаче присъстват трайно и в изследванията, и в различните енциклопедични и справочни издания. Поради това, без да пренебрегваме биографичните статии за тях, все пак не сме се впусkali в излишни подробности. За сметка на това, с риск да се получи известен дисбаланс между значимостта на дейността на даден деец и големината на статията за него, сме се опитали да представим по-детайлно по-малко познатите местни личности. Част от статиите съдържат буквално по няколко изречения, извлечени от документацията на парламента. В тези случаи ръководен принцип за написването им беше участието на съответния деец в съставите на няколко народни събрания. За по-лесното и удобно ползване на изданието е съставен списък на биографичните статии, като имената в него са подредени по азбучен ред на фамилиите на депутатите.

Изданието е плод на задълбочена издирвателска дейност в централните архивохранилища и библиотеки, в Териториалния архив (ТА) – Русе. Както е нормално да се очаква, много информация бе извлечена от статистическите данни за парламентарните избори и от стенографските дневници на парламента. Тя е допълнена от данни на централния и главно от местния периодичен печат. Използвани са и различни по тематика исторически изследвания, енциклопедични и справочни издания, регионални проучвания. Особено полезни за нас бяха монографиите на М. Палангурски и Й. Гешева. На колегите и добри приятели проф. д.и.н Веска Николова и доц. д-р Йорданка Гешева дължим и специална благодарност

за компетентните консултации и подкрепата, които ни оказаха по време на целия процес на събиране, обработка и написване на книгата. Накрая, но съвсем не на последно място, бихме желали да благодарим на Иван Хаджииванов, който е не просто спонсор на изданието, а отблизо се интересуваше и ни окуражаваше в нашата работа. Съществуването на подобни личности дава надежди за бъдещето на българската духовност в забързания и глобализиран свят, в който живеем.

В този му вид, с всички непълноти, които сме убедени, че съдържа, все пак настоящият сборник попълва една празнота в националната ни историопис. Заедно с другите вече излезли подобни издания и, надяваме се, с бъдещите такива той хвърля светлина върху количествените и качествените характеристики на депутатския корпус в страната, дава възможност да се направят изводи относно механизмите на неговото рекрутиране, да се проследи смяната на поколенията в българската политика. Русе и регионът излъчват личности, играли значима роля в българската история, и погледът върху народните избраници доказва този извод. Може би след прочита на следващите страници, някои трайно възприети митове в историографията, а и в общественото съзнание, ще бъдат ако не преосмислени, то поне поставени под съмнение. И най-вече, от праха на времето ще бъдат извадени биографии на вече позабравени дейци, ще се добавят нови шрихи към груповия портрет на българския парламентарист – такъв, какъвто този народен избраник изглежда от дистанцията на времето, без политическите пристрастия на епохата, с неговите недостатъци и предимства – огледален образ на тогавашното българско общество, носител на трайни черти от националния характер.

Авторите

УЧРЕДИТЕЛНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 10 февруари – 16 април 1879 г.

Първото българско учредително събрание заседава от 10 февруари до 16 април 1879 г. Свикано е, за да изработи и приеме Конституцията на Княжество България съгласно постановленията на чл. 4 от Берлинския договор (1879). Заседанията се провеждат в сградата на бившия турски конак в Търново. В тях участват 229 народни представители: 117 по звание – 12 представители на висшето духовенство и 105 – председатели на административните съвети и на съдилищата, 88 – по избор, 5 – представители на учреждения и дружества и 19 – назначени от руския императорски комисар.

Учредителното събрание включва достатъчно широко народно представителство – по право или по избор в него влиза елитът на българското общество. Преобладават представители на възрожденската интелигенция – учители, лекари, адвокати, публицисти и книжовници. Характерно е, че депутатите са предимно от средата на градските жители, а селското население е по-слабо представено. Повечето от тях са на средна за тогавашните представи възраст (30 – 40-годишни), т.е. хора, които са формирали своя миоглед през 60-те и 70-те години на XIX в. А това е времето на най-активен духовнонационален и обществено-политически живот, периодът, в който се решават задачите на българската националноосвободителна революция. Много от народните представители са изявени участници в църковните и революционните борби, в движението за национална светска просвета, в Руско-турската война от 1877-1878 г., а също в работата на Временното руско управление.

Русенски окръг влиза в състава на Русенска губерния. Представен е от 12 депутати, от които 6 са по звание, 4 – по избор

и двама са назначени от руския императорски комисар. Подобно на целия състав на Събранието, и те са изявени обществени дейци, участници в националноосвободителните борби.

Учредителното събрание изработва и приема основния закон на Княжеството. В процеса на дебатите се очертават двете основни политически течения в страната – либерали и консерватори, изпъкват техните политически водачи. Конституцията се приема на 16 април 1879 г.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, 416-417.

Представители в Учредителното събрание на Русенски окръг*

Висше православно духовенство

Григорий, митрополит Доростолски и Червенски

Председатели на съдилищата и на управителните съвети

Никола Стойчев, председател на Русенския губерненски съд
Стоил Попов, председател на Русенския търговски съд
Симеон Златев, председател на Русенския окръжен съд
Павел Братоев, председател на Русенския окръжен съвет
Иван Данев, председател на Русенския градски съвет

Депутати по избор

Драган Цанков

Тодор Хаджистанчев

* В източниците има известни разминавания относно състава на Учредителното събрание и как по-специално депутатите влизат в него – по право, по избор, по назначение. Това се отнася и до тези, свързани с Русенски окръг. Според В. Димов епископ Климент Браницки и Петко Каравелов са депутати и от Русенски окръг. Списъкът, който се публикува тук, се основава на състава на Събранието, уточнен и публикуван от Е. Стателова и З. Маркова.

Петър Чернев
Иван Хаджипенчович

Членове, назначени от Руския императорски комисар
Райчо Каролев, инспектор на училищата в Русенска губерния

Емин ага от Русе

Източници.: Спомени за Учредителното събрание от 1879 г. Съставители: Стателова, Е., З. Маркова. С., 1979. 241-249; Димов, В. Политическите водители на българския народ. Владетели, регенти, министри, председатели и подпредседатели на Народното събрание, кн. 1, Царуването на княз Александър I. Ески Джумая, 1932, 32-35.

ДОРОСТОЛСКИ И ЧЕРВЕНСКИ МИТРОПОЛИТ ГРИГОРИЙ

Роден през 1828 г. в с. Сороки, Бесарабия (дн. Молдова). Светското му име е Григорий Григориевич Немцов. Първоначално учи в местните училища. Приема монашество през 1846 г. в Хилендарския манастир, където по това време са изпратени на заточение Иларион Макариополски и Неофит Бозвели. Младият Григорий става послушник при йеромонах Ил. Макариополски и попада под влиянието на двамата борци за

независима българска църква. Учи в Карея (п-в Атон), в Цариград и на о-в Халки (1850-1863). Главен учител в българското училище и свещеник в българската църква в Цариград (1863-1869). Активен участник в църковнонационалната борба. На 1 юли 1872 г. е канонически избран и хиротиносан за пръв Доростолски и Червенски екзархийски митрополит. След смъртта на Ил. Макариополски временно управлява и

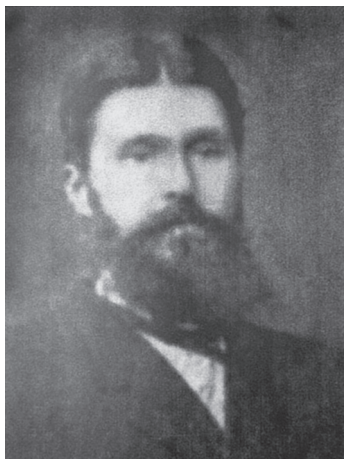
Търновската епархия (1875-1878). Дейно се включва в изграждането на Българската екзархия, съдейства за развитието на учебното дело.

След Освобождението (1878) участва в работата на Учредителното събрание и е избран за негов подпредседател. Привърженик е на консервативното политическо течение в Събранието, а после и на Консервативната партия. Влиза в състава и на I^o ВНС. Избран е за депутат в I^o ОНС, но подава оставка по здравословни причини. Народен представител във II° ОНС.

Духовник по призвание и общественик с високо чувство за отговорност, митрополит Григорий прави крупно дарение за българската православна църква. Той завещава недвижими имоти, ценни книжа и парични суми за образуване на благотворителен фонд, чийто приходи да се използват за издръжка на стипендианти в духовните учебни заведения в страната и в чужбина.

Умира на 16 декември 1898 г. в София. Погребан е в Русе.

Източници: Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. т. 1. Съставители: Николова, В., Р. Стоянова. С., 2000, 147-149; Летопис на Българската православна църква. История и личности. Т. 1. Съставител: Цацов, Б. С., 2010, с. 408.

НИКОЛА С. СТОЙЧЕВ

Роден през 1846 г. в Шумен. Завършва английски колеж на о-в Малта. През 1864 г. личната му съдба се свързва с Русе, където идва да работи в английската компания, строяща железопътната линия Русе – Варна. В продължение на повече от 10 години (1866-1877) е помощник-началник на гара Русе и инспектор на компанията.

След Освобождението е назначен за председател на Русенския апелативен съд и като такъв влиза в Учредителното събрание. Участва и в работата на I^о ВНС. Гравитира към либералното политическо течение. През февруари 1880 г. е назначен за управител на телеграфните съобщения в България, а след сливането на пощенското и телеграфното управления е началник на новата държавна структура. Под негово ръководство се подготвят първите закони за пощите и телеграфите. Министър на външните работи и изповеданията в правителството на Либералната партия (28 април 1880 – 27 април 1881) и в следващия кабинет, съставен от представители на Консервативната партия, руски военни лица и граждански експерти (27 април – 1 юли 1881). През септември 1884 г. е назначен за консул в Битоля, където полага много усилия за запазване на националното съзнание на българското население в Македония.

Умира през 1899 г. в Битоля.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 624; Енциклопедия България. Т. 6, С. 1988. с. 467; Цураков, А. Цит съч., с. 20, 23; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, 343-344.

СТОИЛ ДИМИТРОВ ПОПОВ

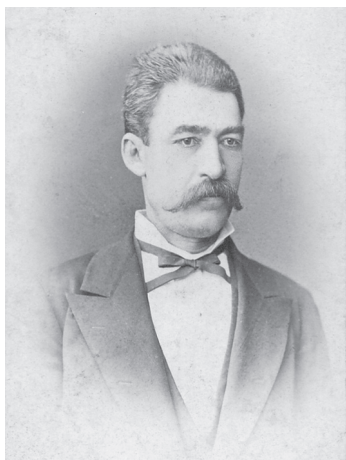
Роден през 1839 г. в Калофер. Учи в родния си град и в Карлово при Ботьо Петков. Работи като търговски служител в Цариград. Включва се в националноосвободителното движение. В османската столица подпомага събирането на четници за легията на Г. С. Раковски (1862) и е арестуван и задържан в Одрин и Цариград. Премества се да живее в Русе, учителства в класното училище. Редактира в. “Русе” от 1865 г., сътрудничи на други възрожденски издания, издава няколко оригинални и преводни съчинения. Цензор на български книги. Основател и член на русенското читалище “Зора”.

След Освобождението е председател на русенския търговски съд и като такъв влиза в Учредителното събрание. Привърженик на консервативното политическо течение. Не подписва Конституцията. Участва в работата и на I^о ВНС. Активно се включва в обществено-политическия живот в града.

Умира в София на 21 юни 1890 г.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 546; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998; с. 13 и сл.; Посмъртни материали за български възрожденски дейци. Т. 2. Съставители: Р. Радкова, Д. Гоцева. С., 2008. с. 156.

СИМЕОН ЗЛАТЕВ

Роден в Русе. Преди Освобождението дейно участва в националноосвободителната борба, поради което през 1862 г. е заточен в Сивас, Мала Азия. След създаването на Русенската община (1 март 1865) е избран в състава на нейната управа. Заедно с Драган Цанков през 1868 г. става един от учредителите на русенското читалище “Зора”. През 1869 г. постъпва в земеделското училище в гр. Табор, Чехия, а след това продължава образованието си на собствени разноски в Прага. Завърнал се в България през 1875 г., става секретар на търговската къща на Хаджи Атанас Петкович. В Учредителното събрание влиза като председател на Русенския окръжен съд. Политически се ориентира към либералното течение. Заедно с Др. Цанков и Тодор Хаджи-станчев категорично се обявява против Мемоара на “умерените” до Великите сили, обсъждан в Събранието на 13 март 1879 г. Застъпва мнението, че протестите в Княжеството срещу решенията на Берлинския конгрес (1878) трябва да продължат.

По-нататъшната политическа дейност на С. Златев е свързана най-вече с местната власт. На два пъти заема кметския пост в Русе. Първият му кметски мандат продължава от 22 септември 1880 г. до 12 ноември 1881 г.

Държавният преврат от 27 април 1881 г. силно ограничава сферите на реално функциониране на местното самоуправление. На следващия ден след гласуването на княжеските пълномощия от II^{ото} ВНС, на 1 юли 1881 г., в дома на русенския кмет се провежда тайно събрание. На него присъстват водачите на либералите – Др. Цанков, Петко Р. Славейков, Стефан Стамболов, представители на местния либерален кръг, както и няколко офицери от гарнизона. Набързо скроените планове за въоръжено въстание са отхвърлени от Ст. Стамболов. Вместо бунт той предлага мирна агитация сред населението срещу режима на пълномощията.

По време на втория си кметски мандат, продължил от 19 февруари до декември 1884 г., С. Златев плаща дан на непримиримите вътрешнопартийни борби сред либералите. На 27 август с.г., само месеци след като заема поста, той е отстранен от длъжност, а през декември – уволнен.

Политическият сблъсък на местна почва около въпроса за отстраняването на русенския кмет не спира дотук. Той се пренася от цанковистите и в разискванията в парламента. Русенският депутат в IV^о ОНС Тома Кърджиев отправя запитване до министъра на вътрешните работи П. Р. Славейков за мотивите на правителството да предприеме такава крайна мярка спрямо кмета на един от най-големите градове в страната. Славейков отговаря, че тя е наложена поради четири официални оплаквания, които съдържат сериозни обвинения за многобройни злоупотребления от страна на бившия кмет. В крайна сметка въпросът се разрешава, като кабинетът назначава за нов русенски кмет Константин Доганов, а Симеон

Златев се оказва, че е надвзел срещу заплатата си от общинската каса 360 лв.

В следващите години С. Златев продължава да участва активно в политическия живот на града. Русофил по убеждение, в годините на “Българската криза” (1886-1887) и по време на управлението на Ст. Стамболов (1887-1894), заедно с брат си Павел, с Тома и Георги Кърджиеви, е един от най-верните привърженици на Др. Цанков и се включва активно в борбата срещу режима. При структурирането на политическото пространство в края на XIX в. влиза в Прогресивнолибералната партия. Председател е на първото местно бюро на партията, формирано на 13 март 1899 г. Мястото и годината на смъртта му не са известни.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 1, л. 3, 52; ф. 7К, оп. 1, а.е. 58, л. 1; Държавен вестник, № 81, 28 октомври 1880; № 33, 12 април 1884; Работник, Русе, № 2,21, 4 януари, 1 април 1880; Славянин, Русе, № 9,28, 9 август, 20 декември 1880; Независимост, № 37, 28 януари 1881; Българин, Русе, № 378, 16 юли 1881; Маринов, Д. Стефан Стамболов и новейшата ни история. ч. I. С., 1992, с. 184; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 256; Златев, Л. Цит. съч., с. 13 и сл.; Радков, И., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 16-21.

ПАВЕЛ БРАТОВЕВ

По-малко сведения се откриват за Павел Братоев, изпълнявал функциите на председател на Русенския окръжен съвет в навечерието на свикването на Учредителното събрание. Знае се само, че е привърженик на либералите и активно се включва през лятото на 1879 г. в протестните акции на формиращата се Либерална партия срещу назначеното от княза първо българско правителство от консервативни дейци начело с Т. Бурмов.

Източници: Златев, Л. Цит. съч., с. 13, 18.

ИВАН ДАНЕВ

Роден през 1853 г. в Русе. Завършва класното училище в града с отличен успех. Това кара Русенската община да го изпрати да учи на нейни разноски в чужбина. Завършва гимназия в Табор, Чехия*. Връща се в родния град и учителства в класното училище. Активно се включва в читалищната и театралната дейности. Участва в Руско-турската освободителна война (1877-1878).

След Освобождението Данев заема различни административни длъжности. През февруари 1878 г. Русенският губернатор го утвърждава за член-секретар на градския съвет. След първите свободни избори за градски общински съвет кмет на Русе става Иван Данев. Неговото кметуване е краткотрайно, по-малко от два месеца (1 януари – 24 февруари 1879). Участва в Учредителното събрание по звание именно като председател на Русенския градски съвет. Депутат от русенски окръг в I^o ВНС, избран в състава на II° ОНС в Ловешки окръг. За кратко е окръжен началник на Шумен (април – юли 1879), на Ловеч (юли – август 1879), окръжен началник и окръжен управител на Търново (1880).

През януари 1881 г. Данев подава оставка и заминава да учи в Париж. Следва право, посещава лекции по административни науки. През 1883 г. се завръща в България. Последователно е началник отделение и административен инспектор в Министерството на вътрешните работи (1883-1884), чиновник в Министерство на правосъдието и член на Кодификационната комисия. През 1884 г. се установява на адвокатска практика в Русе. През ноември с.г. е назначен за член на Русенския апелативен съд и става негов председател през септември 1887 г.

* Според други данни учи в Прага, Чехия.

Русофил, гравитира към либералите, привърженици на Др. Цанков. В средата на 1888 г. е назначен за началник на отделение в Министерство на правосъдието в София. Като такъв взема участие в изработването на редица закони на правното ведомство. Член е на Върховния касационен съд от 10 февруари 1890 г. Дописен и редовен член на Българското книжовно дружество.

Умира на 23 октомври 1891 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 179; 125 години Русенска община (1865-1990). Документален сборник. Съставители: Кънчев, К., Й. Борисов. Русе, 1990, с. 230; Велинова, Р. Възстановяване и изграждане на Русенската градска община (1878-1900). – Годишник на музеите от Североизточна България, кн. XVII. В. Търново, 1991, с. 177; Златев, Л. Цит. съч., с. 13 и сл.; Радков, И., Л. Златев, Цит. съч., 11-12; Посмъртни материали за български възрожденски дейци..., 190, 199-201.

ДРАГАН КИРИАКОВ ЦАНКОВ

Роден на 28 октомври 1828 г. в гр. Свищов. Първоначално учи в родния си град и в Елена. Продължава образованието си в Одеската семинария и Киевската гимназия, учителства в Галац и Букурещ. През 1850 г. се отправя за Виена, за да продължи образованието си и да се отдаде на ново поприще – търговията. В края на 1854 г. се установява в Цариград, където се включва в живота и борбите на българската колония. Това са най-бурните години в неговата обществена кариера.

Учителства във френския колеж “Бибек”. Установява връзки с полската емиграция в османската столица, с католическите

мисионери лазеристи, чрез които се надява да спечели подкрепата на френската дипломация за българските искания по църковния въпрос. Заема се с издателска дейност. Редактор е на в. “България” (1858-1863), чрез който проповядва своите идеи за разрешаването на българския църковен въпрос по пътя на униатството. От 1864 до 1873 г. работи главно като учител в Свищов, Русе и Ниш. В началото на 70-те години на XIX в. се завръща в Цариград. Избран е за член на Екзархийския съвет. Редактор е на сп. “Читалище”. През 1875 г. е издигнат за председател на българското читалище в Цариград. След потушаването на Априлското въстание през 1876 г. заедно с Марко Балабанов обикаля редица европейски столици, за да търси подкрепа за пострадалото българско население. Подпомага активно руските войски по време на Освободителната война (1877-1878).

Тази му политическа биография естествено го нарежда сред първостроителите на възстановената българска държава. Назначен е за вицегубернатор на родния си град Свищов, а после – на Търново и Русе. В Учредителното събрание участва като депутат по избор от Русенски окръг. Заедно с Петко Каравелов и Петко Р. Славейков възглавява формиращото се либерално течение в Събранието. Участва активно в дебатите при изработването на конституцията. Като народен представител от Русенски окръг влиза и в състава на I^o ВНС, избрало новия български княз.

След закриването на Учредителното събрание е един от лидерите на Либералната партия. Народен представител в I^o, II°, IV°, X^o – XII° ОНС. В някои от тези състави на парламента е избран или се кандидатира отново в Русенски окръг. Заема отговорни държавни постове. Окръжен управител е във Варна и първи български дипломатически агент в Цариград (1879-1880). Избран е за министър-председател и министър на външните работи и на изповеданията (24 март – 28 ноември 1880) и министър на вътрешните работи (28 ноември – 17 декем-

ври 1880). Категорично се обявява срещу режима на княжеските пълномощия (1881-1883) и е един от главните застъпници за възстановяване на Търновската конституция. Постепенно влиза в споразумение с консерваторите и е готов на евентуална промяна в конституцията в ограничителен дух и увеличаване прерогативите на монарха. Това води до разцепление сред либералите и Цанков става водач на т.нар “умерени” либерали. Министър-председател и министър на вътрешните работи (7 октомври 1883 – 29 юни 1884).

След Съединението (1885) става краен русофил. Според него Княжество България не може да оцелее без покровителството на Русия. Поради това одобрява преврата на 9 август 1886 г. и детронирането на княз Александър I. След успеха на контрапревата Цанков се обявява против политиката на регенството (1886-1887), а в периода на управлението на Ст. Стамболов (1887-1894) той е политически емигрант и оглавява русофилската политическа емиграция. Връща се в България след падането на Стамболов от власт и постепенно възстановява политическата си партия. През 1897 г. поради напреднала възраст отстъпва лидерския пост на по-младия си последовател д-р Стоян Данев, без обаче да се отказва от активна обществено-политическа дейност. Не се противопоставя на преименуването на партията в Прогресивнолиберална, станало през 1899 г.

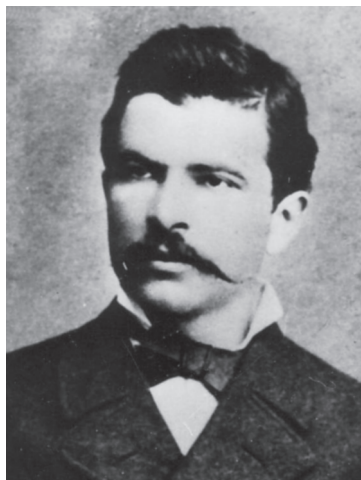
По време на самостоятелното управление на Прогресивнолибералната партия (1901-1903) е председател на XII^{-ото} ОНС. Едва след като партията минава в опозиция, той се оттегля постепенно от участието си както в нейния живот, така и изобщо в политическия живот на страната.

Умира на 11 март 1911 г. в София.

Източници: Николова, В. Драган Цанков. Политик на две епохи. Ст. Загора, 1992; Грънчаров, Ст. Драган Цанков. Противоречивите превъплъщения на един голям български патриот. – Български държавници 1878-1918. София, б.д., 25-40; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 502-503.

ТОДОР ХАДЖИСТАНЧЕВ

Роден около 1850 г. в Русе. Учи в класическа гимназия и в семинария в Карловац, Австрия (1863-1870). Учител в Русе (1870-1875). Известен сред русенци като публицист, издадел на в. “Славянин” и театрален деец. Основател на певческо дружество и хор в Русе. Влиза в Учредителното събрание на мястото на Тодор Икономов, който се отказва от русенския мандат и запазва този в Провадия. Политически се ориентира към либералното течение. По

повод на Мемоара до Великите сили от 13 март 1879 г., съдържащ слаб протест срещу международно узаконеното разпокъсване на българските земи от Берлинския конгрес, Т. Хаджистанчев заедно с други депутати отказва да го подпише. Тази група се застъпва за организирането на повсеместни протести в цялото княжество, които да продължат, докато не се премахне разделението на българските земи. Без да държи сметка за деликатната международна обстановка, в разпалено емоционално състояние Т. Хаджистанчев стига до крайност – подава оставка и напуска Събранието. Въпреки патриотичните му подбуди, неговата постъпка е порицана от останалите депутати, счестена като незачитане на голямата отговорност на народното представителство.

В следващите две десетилетия рядко има значимо събитие в политическия и обществен живот на Русе, в което Т. Хаджистанчев да не участва. Изявява се, общо-взето, последователно като привърженик на крайните либерали около П. Каравелов. Чрез редактирания от него в. “Славянин” играе огромна роля в политическите борби. Отново е депутат във II° и в III° ВНС, избран в Русенско окръжие.

Автор на над 200 пиеси, които не са с особено висока художествена стойност.

Умира на 7 март 1903 г. в Русе.

Източници: ТА-Русе, ф. 59К, оп. 1, а.е. 1, л. 141,148-149, 158 и др.; Златев, Л. Цит. съч., с. 13 и сл.; Джурова, Г. Тодор Хаджистанчев като драматург. – Алманах за историята на Русе. Т. 4. Русе, 2002, 450-462.

ПЕТЪР АТАНАСОВ ЧЕРНЕВ

Роден в Русе. Завършва класното училище тук и след това Робърт колеж в Цариград. От 1873 г. е учител по английски и турски език в Русе. Читалищен и театрален деец, известно време е секретар на русенското читалище “Зора”.

В Учредителното събрание влиза като депутат по избор. Гравитира към консервативното политическо течение. При дебатите по конституцията се изказва за двукамарен парламент със сенат.

Като представител на консерваторите поема кметския пост в Русе от 1 май до 19 октомври 1879 г. Застанал начело на общината, той не е в състояние да се пребори с разгорелите се политически страсти в града. Либералната опозиция остро го напада и критикува дейността му начело на общината. Главната задача по време на краткото му кметуване е след деветмесечното Временно руско управление да извърши безболезнената замяна на руския език и руските служители в общината с български език и български служители. През лятото на 1879 г., според изискванията на Берлинския договор, е разрушена и русенската крепост, която за русенци е символ на петстотингодишното робство.

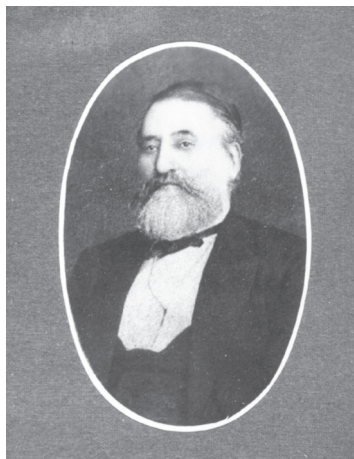
В следващите години П. Чернев променя политическата си ориентация. Бидейки привърженик на Прогресивнолибе-

ралната партия, той става кмет на столицата от 4 април 1901 до 23 септември 1903 г. През този период се разширява трамвайната мрежа в града, а на 23 април 1901 г. е положен основният камък на паметника на Царя Освободител. Като депутат от Прогресивнолибералната партия, избран в околия Бяла, участва и в работата на V-ото ВНС през 1911 г. Подписва промените в конституцията. Определя своя статус като пенсионер. Няма данни за мястото и датата на неговата смърт.

Източници: ТА-Русе, ф. 43К, оп. 3, а.е. 1, л. 18-17; Държавен вестник, № 4, 18 август 1879; Българин, № 193, 16 септември 1879; Славянин, №20, 1 септември 1879; Орловски, С. Из историята на учебното дело в Русе до Освобождението. – Училищен преглед, 1908, №10, с. 1085; Начов, Н. Цариград като културен център на българите до 1877 г. С., 1925, с. 107; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 703; Златев, Л. Цит. съч. с. 13 и сл.; Коцев, Г. Кметовите. – София. 120 години столица. С., 2000, с. 223; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание (1879-1911 г.). Исторически аспекти. С., 2001, с. 290; Радков, И., Л. Златев. Цит. съч., 13-14.

ИВАН ВЕЛИЧКОВ ХАДЖИПЕНЧОВИЧ

Роден около 1822 г. Участва в управата на Русенската община при създаването ѝ. По-късно се премества в Цариград и е висш турски чиновник. Изтъкнат член на Цариградската българска община. През 1870 г. става член на Временния епархийски съвет. Поддържа връзки с В. Левски. По-късно е член на Извънредната комисия по процеса срещу Апостола. Представител на Портата в комисията по разследване на турските жестокости в България след Априлското въстание (1876).

След Освобождението живее в София. В Учредителното и в I-ото ВНС влиза като депутат по избор от Русенски окръг.

Отново в окръга е избран за народен представител в I^o ОНС, касиран. Привърженик на консервативното политическо течение.

Умира в София на 25 март 1894 г.

Източници: Тоне Крайчов. Диарбекирски дневник и спомени. Съставители: Тилева, В., З. Нонева. С., 1989, с. 81, 85; Българско Възраждане. Христоматия по История на България. Съставители: Христов, Х., Н. Генчев. Ч. II. С., 1969, с. 591; Посмъртни материали за български възрожденски дейци..., с. 301.

РАЙЧО МИХОВ КАРОЛЕВ

Роден на 15 февруари 1846 г. в Габрово. Учи в Духовната семинария (1863-1867) и в Духовната академия в Киев като стипендиант на Одеското българско настоятелство, а през 1881 г. става кандидат на богословските науки със съчинението си “За богомилството”. След завършване на Академията се връща в Габрово. В периода 1871-1877 г. е учител и директор на Априловската гимназия. Представител е на Габрово в епархийския съвет на Търново (1872). По време на Априлското въстание е арестуван заедно с другите габровски учители.

След Освобождението заедно с Ив. Гюзелев, П. Генчев и Й. Ковачев организира учебното дело в княжеството. Назначен от руските окупационни власти за инспектор на училищата в Русенска губерния. В Учредителното събрание участва в квотата на членовете, назначени от руския императорски комисар. Привърженик на либералното политическо течение, а по-късно – на Либералната партия.

В следващите години заема различни административни постове. За кратко е председател на Видинския администра-

тивен съвет, учител и директор на Софийската мъжка гимназия (1886-1890), директор на Пловдивската мъжка гимназия (1890-1894), началник на отделение в Министерството на народното просвещение (1894), председател на комисията за провеждане на държавни изпити на кандидатите за учители, директор на Народната библиотека (1895-1899), за кратко ръководи Дирекция на статистиката (1899), учител в Софийската девическа гимназия, съветник на Върховната сметна палата (1903-1910). Влиза в съставите и на II° и IV° ОНС, но вече е избран в други избирателни колегии. Като министър на просвещението в правителството на Либералната партия, управлявало страната от 30 юни 1884 до 9 август 1886 г., допринася много за развитието на учебното дело.

Дописен (1871) и редовен член (1884) на Българското книжовно дружество (БАН) и член на управителния му съвет (1898-1899). Автор на многобройни трудове по църковна и обща история, по история на учебното дело.

Умира на 12 март 1928 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 314; Енциклопедия България. Т. 3, С., 1882, с. 359; Цураков, А. Цит. съч., с. 39; Парушева, Д. Цит. съч., 315-316.

ПЪРВО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 17 април – 27 юни 1879 г.

Свиква се със задачата да избере български княз. На 26 март 1879 г. в Учредителното събрание се обсъжда въпросът за избора на държавен глава. Постъпва предложение от 57 народни избраници, главно консерватори, изборът да бъде направен от състава на Събранието, усилен с по още двама избрани представители от всеки окръг. При дебатите в залата част от депутатите, сред които и представителите от Русенски окръг Др. Цанков и П. Чернев, застъпват тезата, че трябва да се избере и свика Велико народно събрание. Няма сведения кога са проведени изборите. Според изследователите това най-вероятно става на 1 и 8 април 1879 г. Те са двустепенни и се провеждат съгласно Временните правила за състава на окръжните съдилища и реда, по който се назначават, избират и утвърждават членовете им, издадени от руския императорски комисар на 24 август 1878 г. Повечето депутати в Събранието са делегати на Учредителното събрание. От Русенски окръг са избрани 14 души, от които новите народни представители са четирима.

На 17 април 1879 г. депутатите се събират в бившия турски конак в Търново, където протичат заседанията на I^{то} ВНС. Председател е Видинският митрополит Антим, а подпредседатели са Тодор Икономов и Георги Тишев. Взема се решение владетел на българите да стане принц Александър Батенберг под името княз Александър I. На 27 юни 1879 г. новият владетел полага клетва пред народното представителство.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание(1879-1911 г.). Исторически аспекти. С., 2001, 19-43;

Палангурски, М. Избирателната система в България (1879-1911 г.). С., 2007, 8-9, 75.

Представители в I^o ВНС от Русенски окръг

Али бей

Григорий, митрополит Доростолски и Червенски

Димитраки (Димитър) Селвели

Драган Цанков

Иван Данев

Иван Хаджипенчович

Косто (Костаки) Маринов

Кули Кутинчев*

Марко Балабанов

Никола Стойчев

Петко Каравелов

Петър Чернев

Рашид ага

Стоил Попов

Източници: Учредително Българско народно събрание в Търново, 1879 г. Дневници. Фототипно издание по първото издание на Дневниците, дело на типографията на Любен Каравелов и Нестор Жейнов при Народното събрание в Търново, 1879 г. Съставителство и увод М. Бошнакова. С., 2009, с. 210.

ДИМИТЪР СЕЛВЕЛИ**

Данните за този деец са крайно оскъдни и несигурни. Според някои източници е роден в Търново и е един от наследниците на известния през Възраждането търговец Евстати Селвели. За кратко работи като учител.

* Вероятно има грешка при изписването на името и става дума за Куни Кутинчев.

** В списъка на депутатите от I^o ВНС фигурира като Димитраки Селвели. По погрешка в някои източници се споменава и като Георги Селвели. В местния печат като един от най-изтъкнатите лидери на Консервативната партия в Русе, този деец винаги се споменава с малкото име Димитър. – Виж: Славянин, № 47, 50, 8, 29 март 1880; № 36, 10 ноември 1882 и др.

Това, което е сигурно, е, че участва в работата на I^{ото} ВНС. Привърженик на консервативното политическо течение, и през следващите години е един от най-изтъкнатите дейци на тази партия в Русе. С княжески указ от 19 октомври 1879 г. е назначен за кмет на града. Междувременно протича процес на цялостна административна реорганизация в страната, свързана с утвърждаване българския характер на управлението. През 1880 г. се премахват губерниите, а окръзите се поставят под прякото разпореждане на централната власт. Изглежда първата стъпка на русенската общинска управа начело с кмета Д. Селвели е насочена към набавянето на така необходимите средства за общинската каса, предвид многобройните крайно належащи нужди на града. За тази цел се използват всички възможни начини. На 8 март 1880 г. местният в. “Славянин” помества обявление, подписано от кмета и общинския секретар, за отдаване под наем на градската парна мелница. В случая става дума за едно от най-модерните индустриални предприятия след Освобождението в Русе. Под наем се дават и други общински обекти.

В началото на август 1880 г. се провеждат нови общински избори. Предварително съставеното от консерваторите изборно бюро не се одобрява от либералите. Консерваторите търсят подкрепата за узаконяване на бюрото от кмета Д. Селвели, а либералите писмено протестират пред висшестоящите държавни инстанции. С по-енергични действия и с подкрепата на централната власт, представлявана вече от кабинета на Либералната партия начело с Др. Цанков, местните либерали печелят изборите. Селвели напуска кметския пост.

Оттук-нататък за личната съдба и политическата кариера на този деец не се знае почти нищо. Отново е народен представител във II^о ВНС и в III^о ОНС, избран в Русенско. Датата и мястото на смъртта му са неизвестни. Негови синове вероятно са Никола Селвели (адвокат) и д-р Панайот Д. Селвели (лекар, дарител).

Източници: Държавен вестник, № 12, 22 октомври 1879; №23, 28, 26 януари, 27 февруари 1880; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 586; Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. т. 1. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2000, 222-224; Радков, И., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 15-16.

КУНИ КУТИНЧЕВ

Роден около 1852 г. в Русе. Завършва Русенското класно училище (1869). Учи в гимназия в Табор, Чехия (1873) на разносните на градската община. След завършване на образованието си се връща в родния град и става учител. Театрален и читалищен деец.

Участва в работата на I^о ВНС. Един от активните привърженици на Либералната партия в Русе. По-късно се премества да живее в София. Датата и мястото на смъртта му са неизвестни.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 369; Стоянов, И. Либералната партия в Княжество България 1879-1886. С., 1989, с. 32.

МАРКО ДИМИТРОВ БАЛАБАНОВ

Роден през 1837 г. в гр. Клисура. Първоначално учи в родния си град, след което продължава образованието си в богословското училище на о-в Халки. Следва право в Атина, медицина в Париж (1863) и философия и естествени науки в Хайделберг, Германия, а след 1868 г. отново учи право в Париж. От 1870 г. се установява в Цариград като адвокат и журналист. Участва дейно в борбата на

българския народ за извоюване на църковно-национална независимост. През 1870–1876 г. редактира сп. “Читалище” и в. “Век”. Развива огромна дейност заедно с Др. Цанков за запознаване на европейската общественост с жестокостите, извършени при потушаването на Априлското въстание. По време на Руско-турската война (1877-1878) е на разположение на руските войски в Свищов.

След Освобождението се включва активно в обществено-политическия живот на българското княжество. Вице-губернатор на Свищов и Русе (1877-1878). Избран е за депутат в Учредителното събрание и става един от водачите на консервативното течение. Депутат в I^o ВНС от Русенски окръг. След закриване на Събранието е един от лидерите на умереното крило на Консервативната партия. Министър на външните работи и на изповеданията в правителството на Тодор Бурмов (5 юли – 24 ноември 1879). Избран е за депутат в I^o ОНС в Русенски окръг, но изборът му е касиран. Като русенски представител участва в работата на II° ВНС.

През 1881 г. преминава към умерените либерали на Др. Цанков. Заема поста на министър на външните работи и на изповеданията в двата кабинета, възглавявани от Драган Цанков в периода 7 септември 1883 – 29 юни 1884 г. Народен представител, избран в други избирателни колегии, в IV°, VIII°, XI° ОНС и в V^o ВНС. Председател на XI° ОНС. Дипломатически представител на Княжеството в Турция (1880-1881), Румъния (1902-1905) и Гърция (1905-1906). Поради напреднала възраст в началото на XX в. постепенно се оттегля от активна обществено-политическа дейност.

Прави кариера и като университетски преподавател. Член на Българското книжовно дружество (БАН), председател на Философско-обществения му клон. Редактира вестниците “Витоша” (1879-1880), “Братство” (1881-1884) и “Светлина” (1882-1886).

Умира на 16 юни 1921 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 55; Енциклопедия България. Т. 1. С., 1978, с. 175; Куманов, М. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери 1879-1949. С., 1991, 140-141; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, 298-299.

ПЕТКО СТОЙЧЕВ КАРАВЕЛОВ

Роден на 24 март 1843 г. в Копривщица. Първоначално учи в родния си град, после в Енос, Гърция. Следва в Историко-филологическия факултет на Московския университет, завършва право в същия университет. Завръща се в България с руските войски и е привлечен във Временното руско управление като вицегубернатор на гр. Видин. Няколко месеца покъсно е депутат в Учредителното събрание. Взема активно участие в обсъждането и изработването на Търновската конституция, очертава се като един от водачите на либералното политическо течение. Депутат от Русенски окръг в I^o ВНС. Водач на Либералната партия (1879-1883). С Русе го свързва съпругата му Екатерина Каравелова, която е родена в града. П. Каравелов поддържа връзки с много от местните дейци на партията.

Държавническата му кариера започва през 1880 г., когато става министър на финансите в първото либерално правителство на Др. Цанков. При реконструкцията на кабинета в края на с.г. става министър-председател. Народен представител във II° ОНС.

След държавния преврат на 27 април 1881 г. емигрира в Източна Румелия, в Пловдив. Учител е в Мъжката гимназия и редактор на в. "Независимост" (1881-1882). След възстано-

вяването на конституционния режим се връща в София и известно време работи като адвокат. Водач е на крайните либерали след разцеплението на партията през 1883 г. Заедно с П. Р. Славейков издава в. “Търновска конституция”. От 1884 до 1886 г. е министър-председател и министър на финансите, управляващ Министерството на обществените сгради, земеделието и търговията и Министерството на вътрешните работи. След абдикацията на княз Александър I е председател на Временното правителство (12 – 16 август 1886) и член на Регенството. По време на Стамболовия режим на два пъти е арестуван и малтретиран, осъден на дългогодишен затвор. Амнистиран през 1894 г. от правителството на К. Стоилов. Народен представител в VIII^о – X^о ОНС. Основател и водач на Демократическата партия. Отново става министър-председател и министър на просветата на 20 февруари 1901 г.

Умира на 24 януари 1903 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 314; Енциклопедия България. Т. 1, с. 175; Енциклопедия България. Т. 3, С., 1982, 327-328; Саздов, Д. Петко Каравелов- демократ, политик, държавник. С., 2002.

ПЪРВО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 21 октомври – 24 ноември 1879 г.

Изборите са проведени на 30 септември и 7 октомври 1880 г. Спечелени са от Либералната партия (над 70% от депутатските места). За разлика от общите за страната резултати, в Русенско печелят консерваторите. От значение за този успех се оказват гласовете на мюсюлманското население. Избрани са знакови за партията личности като тримата министри Тодор Бурмов, Димитър Греков и Марко Балабанов. При проверката на изборите в Събранието са констатирани нарушения главно по отношение териториалната организация на изборния процес. След дълги дебати в залата изборите са касирани, което е чувствителен удар срещу управляващите.

I^о ОНС не гласува нито един законопроект. Неуспешният опит да бъде съставен коалиционен кабинет от либерали и консерватори става причина за разпускането на парламента.

Източници: ЦДА, ф. 173К, оп. 1, а.е. 12, л. 11, 17; Стенографски дневници на I ОНС, XIII зас. 9 ноември 1879, 204-209; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 18-19; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 422; Галунов, Т. Изборите за Първо обикновено народно събрание в Княжество България и приложението на мажоритарната система. – Исторически преглед, 2009, № 5-6, 87-90.

Представители в I^о ОНС, избрани в Русчукски окръг*

Име	партия	получени гласове
Азис ефенди	–	9523
Бекир Хасан ефенди	–	9629
Георги Геров	Либерална	4679

* В Стенографските дневници на I^о ОНС липсват данни за околията, в която е избран съответният депутат. Според докладчика на резултатите окръгът е разделен на 4 околии и 4 избирателни бюра. След провеждането

Григорий (<i>Митрополит Доростолски и Червенски</i>)	Консервативна (подад оставка)	11006
Г. Шопов	–	8432
Димитър Греков	Консервативна	8480
Евлогий Георгиев **	Консервативна	8583
Иван Хаджипенчович ***	Консервативна	7660
Марко Балабанов ****	Консервативна	9882
Мустафа ефенди	–	9669
Тефик бей	Консервативна	7450
Тодор Бурмов ****	Консервативна	856

Източници: ЦДА, ф. 173 К, оп. 1, а.е. 12, л. 11, 17; Стенографски дневници на I ОНС, X зас. 3 ноември 1879, с. 162, 166, 167, 198; XIII зас. 9 ноември 1879, 204-209.

АЗИС ЕФЕНДИ

Избран за депутат в I^o ОНС. Изборът е касиран. Вероятно е привърженик на Консервативната партия. Отново е избран за народен представител в Тетовска околия на Русенски окръг във II° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на I ОНС, XIII зас. 9 ноември 1879, с. 204; Стенографски дневници на II ОНС, X зас. 4 април 1880, с. 140.

БЕКИР ХАСАН ЕФЕНДИ

Избран за депутат в I^o ОНС. Изборът е касиран. Отново е избран за народен представител във II° ОНС в околия Бяла на Русенски окръг.

Източници: Стенографски дневници на I ОНС, XIII зас. 9 ноември 1879, с. 204; Стенографски дневници на II ОНС, X зас. 4 април 1880, с. 127.

на изборите членовете на бюрата се събират, избират помежду си ново бюро и броят гласовете. Трима души си подават оставките с аргумента, че бюлетините, подадени от турското население, са еднообразни, написани на турски и български, а Бюрото отказва да отбележи този факт в протокола. Подадено е заявление на 133 избиратели за нарушения при провеждането на изборите. Всички мандати са касирани. Партийната принадлежност е отбелязана само в случаите, когато е сигурна.

** Избран и в Разградска околия на Разградски окръг. Изборът е утвърден

*** Избран и в Силистренски окръг. Изборът е утвърден.

**** Избран и в Самоковски окръг. Изборът е утвърден.

ГЕОРГИ ГЕРОВ

Данните за този местен обществен и стопански деец са оскъдни. Той е първият директор на създаденото след Освобождението земеделско училище в Образцов чифлик край Русе. По-късно се насочва към търговска дейност – съвместно с Георги Губиделников участва в Акционерното дружество “Труд” за производство на тухли. Привърженик на Либералната партия. Избран за депутат в I^o ОНС, но изборът му, заедно с този на останалите избраници на окръга, е касиран. Отново влиза в състава на II° ОНС. Малко след това между него и финансовия министър Петко Каравелов възниква остър конфликт. Повод за него става строежът на учебните сгради за училището в Образцов чифлик. Доставка на тухлите за постройката се извършва от един от братята Доганови, роднина на П. Каравелов. Лошо направените сметки принуждават предприемача да се откаже от договорените условия, обвинявайки за загубите Г. Геров. Финансовият министър спира строежа на сградите. Обясненията по въпроса се прехвърлят в Народното събрание и прерастват в остра кавга между двамата. В раздражението си П. Каравелов нарича Геров “чибукчия на Митхада”. По думите на Константин Иречек, обиденият русенски депутат от “либерал става антилиберал”.

Сменяйки политическата си ориентация, Г. Геров влиза в състава на III° ОНС и на II° ВНС. След прекратяване на режима на княжеските пълномощия се включва в местната структура на съединената опозиция от цанковисти и консерватори. Геров е председател на нейния комитет в Русе. Като такъв, активно участва в борбите за овладяване на общинското управление. В навечерието на изборите за III° ВНС в края на септември 1886 г. се ориентира към поддръжка на правителствения курс и е избран за депутат в Русенска избирателна околия. Само месец след това отново минава в опозиция на режима. През ноември 1886 г. влиза в организирания от Тома Кърджиев Таен комитет за борба срещу Регентството.

След падането на Ст. Стамболов от власт (май 1894) Г. Геров определя политическите си предпочитания към Народната партия. Депутат, избран с листата на тази политическа сила в околия Бяла в V^o ВНС, подписва промените в Търновската конституция. Годината и мястото на неговата смърт са неизвестни. В края на 30-те години на ХХ в. дъщеря му Райна Герова, по мъж фон Геминген, прави дарение за старопилицето в Русе.

Източници: Русенска поща, Русе, № 2414, 26 май 1929; Иречек, К. Български дневник 1879-1881. т. 1. С., 1995, с. 169, 202; Златев, Л. Цит. съч., с. 22, 90-93, 113, 121, 164; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание(1879-1911 г.). Исторически аспекти. С., 2001, с. 290.

ДИМИТЪР ПАНАЙОТОВ ГРЕКОВ

Роден на 2 септември 1847 г. в Болград, Бесарабия, в семейството на заможния търговец и виден възрожденски деец Панайот Греков. Завършва Болградската българска гимназия и право в Екс ан Прованс, Франция. От 1875 до 1877 г. е член на Браилския съд и адвокат в града.

След Освобождението се заселва в София и се включва дейно в обществено-политическия живот на Княжеството. Депутат в Учредителното събрание. Сближава се с д-р Константин Стоилов и Григор Начович и става един от водачите на Консервативната партия. В същото време заема и отговорни съдебни и държавни постове – председател на Софийския областен съд и на Касационния съд (1879). В първия български кабинет, възглавен от Тодор Бурмов, му е поверен постът министър на правосъдието (5 юли – 24 ноември 1879). В

следващото правителство, начело с епископ Климент (24 ноември 1879 – 24 март 1880), отново е титуляр на Министерството на правосъдието и временно управлява Министерството на вътрешните работи.

Одобрява извършения от княз Александър I държавен преврат от 27 април 1881 г. и въведения от него режим на пълномощията. Избран е за подпредседател на Държавния съвет (1881-1882). От 23 юни 1882 до 3 март 1883 г. е привлечен в състава на правителството на Леонид Соболев пак като министър на правосъдието. Председател на III° ОНС (9 септември – 25 декември 1883).

След Съединението на Източна Румелия с Княжество България (1885) е изпратен с отговорна мисия от княз Александър I до сръбския крал Милан. През 1886 г. известно време е български дипломатически агент в Цариград. През с.г. е включен и в състава на делегацията за избиране на български княз в Европа.

По време на Стамболовия режим минава в редовете на Народнолибералната партия и става едно от приближените лица на нейния лидер. От 2 ноември 1890 до 19 май 1894 г. е министър на външните работи и изповеданията, а от 20 септември 1891 до 13 февруари 1892 г. и временно управляващ Министерството на правосъдието.

След убийството на Ст. Стамболов (1895) Димитър Петков му отстъпва лидерския пост в партията, който той заема до 1897 г. След това се отказва от него, напуска самата партия и се отдава само на адвокатска практика. Поради близките контакти с двореца през януари 1899 г. му е поверено формирането на правителството, в което останалите членове са дейци на Либералната партия на д-р Васил Радославов. Полага усилия да въвлече в управлението на страната и своите бивши политически съмишленици – стамболовистите, което е посрещнато със силен отпор от страна на радославистите. В резултат на обтегнатите му отношения с лидера на тази партия

на 1 октомври 1899 г. подава оставка като министър-председател. Веднага след това Д. Петков отново му отстъпва лидерския пост в Народнолибералната партия. Депутат във всички народни събрания до началото ХХ в., с изключение на IV^о ОНС. В Русенско е избран в I^о (касиран), II^о (касиран) ОНС и в III^о ВНС.

Умира на 25 април 1901 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскал. С., 1988, 163-164; Енциклопедия България. т. 2. С., 1981. с. 179; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 127-128; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на ХІХ и началото на ХХ век. Социална история. С., 2008, с. 308.

ЕВЛОГИЙ ГЕОРГИЕВ НЕДЕВ

Роден на 3 октомври 1819 г. в Карлово. Учи в родния си град при известния възрожденски просветител Райно Попович и в Пловдив. Учителства в Карлово (1836). През 1837 г. заминава за Румъния и се установява в Галац. Първоначално работи в търговската фирма на сродниците си Н. и Хр. Пулиеви, а през 1839 г. създава съдружието Пулиеви – Георгиеви. През 1841 г. в Румъния пристига по-малкият му брат Христо, който по-

ема делата на кантората в Букурещ. Благодарение на деловия усет на двамата братя предприятието се превръща в най-голямата българска търговска фирма през Възраждането. Поддържа кантори в Галац, Букурещ и Браила, разполага с гъста мрежа от търговци и агенти от Франция, Англия, Италия и др.

Двамата братя се включват активно в живота на българската емиграция в Румъния, ръководейки се от убеждението,

че решаваща роля в осъществяването на националното освобождение има външнополитическият фактор, и по-специално – помощта на Русия. Привърженици са на тактиката на мирни дипломатически действия. Те са сред основателите и водачите на Българската добродетелна дружина и играят важна роля във всички политически и благотворителни начинания на организацията.

След смъртта на Хр. Георгиев (1872) Е. Георгиев се установява трайно в Букурещ и поема изцяло ръководството на фирмата. Излиза на преден план и в дейността на Добродетелната дружина. Един от водачите на Българското човеколюбиво общество. След потушаването на Априлското въстание поддържа и финансира мисията на българските пратеници Драган Цанков и Марко Балабанов в Западна Европа, чиято цел е да защити националната кауза.

След Освобождението се включва в обществено-политическия и стопанският живот на Княжество България. Първ български дипломатически агент в Румъния (1879-1880). През 1879 г. е избран за депутат в I^o ОНС в Разградски и Русенски окръг. Русенският мандат е касиран. Привърженик е на Консервативната партия. През 1880 г. е избран за депутат във II° ОНС от Тетовска околия на Русенски окръг. По повод на неговото чуждо поданство в парламентарната зала се водят бурни дебати. Въпреки опитите на митрополит Григорий да защити Е. Георгиев като безкористен спомоществувател на българското културно и национално развитие, либералното мнозинство касира избора му и той е принуден да напусне Събранието. Русенските консерватори веднага изпращат протест до княза, в който окачествяват тези действия на парламентарното мнозинство като недопустим произвол. От Букурещ старият възрожденец се обръща към своите избиратели в Русенско със специално отворено писмо, в което изтъква своето дълбоко разочарование от политическия живот и нрави в Княжеството и споделя надеждата си, че един ден отечеството ще оцени по достойнство заслугите на всеки. Отново в Русен-

ско е избран за депутат във II° ВНС. През септември 1894 г. е избран за народен представител в VIII° ОНС в Пловдивска околия, но подава оставка.

Със своята стопанска дейност и връзки Е. Георгиев съдейства за развитието на търговията, индустрията и банковото дело в Княжество България. Меценат от европейски мащаб.

Умира на 5 юли 1897 г. в Букурещ.

Източници: Държавен вестник, № 23, 26 януари 1880; Телеграф, Русе, № 60, 9 април 1880; Стателова, Е. Евлогий Георгиев и Свободна България. С., 1987, 46-47; Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. т. 1. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2000, 66-70.

ТЕФИК БЕЙ

Данните за този местен деец са оскъдни. Вероятно е привърженик на Консервативната партия. Като такъв е избран за депутат в I^o ОНС, като изборът е касиран. Отново влиза в състава на II° ОНС, II° ВНС и III° ОНС. Според някои данни пълното му име е Тефик Изед бей.

Източници: ЦДА, ф. 173 К, оп. 1, а.е. 12, л. 17; а.е. 54, л. 3,8; Назърска, Ж. Етническите и религиозните малцинства в Българския парламент (1879-1885). – Исторически преглед, 1999, № 1-2, с. 21.

ТОДОР СТОЯНОВ БУРМОВ

Роден на 2 януари 1834 г. в с. Нова махала (дн. Драгановци), Габровско. Учи в килийно, после и във взаимното училище в Габрово. С финансовата подкрепа на фонда на Васил Априлов и на Одеското българско настоятелство завършва Духовната академия в Киев. Известно време учителства в Габрово, а през 1860 г. се установява в Цариград като учител при

българската църква. Редактор на възрожденски вестници и списания, активен участник в борбата за независима българска църква. Секретар на българската община. В периода 1867-1870 г. е преводач в руското посолство и съветник по българските въпроси. По време на Руско-турската война (1877-1878) е ковчежник на княз Черкасски.

През юни 1878 г. е назначен за вицегубернатор на Пловдив, а от 18 май 1879 г. – за първи български вицегубернатор на София. Министър-председател и министър на вътрешните работи на първото българско правителство (5 юли – 24 ноември 1879). До 1884 г. е един от водачите на Консервативната партия. С нейната листа е избран за депутат в I^o ОНС в Русенски и Самоковски окръг. Русенският избор е касиран. Отново в Русенски окръг се кандидатира и става народен представител във II° ОНС. Изборът му отново е касиран. Член и подпредседател на Висшия касационен съд (1881). От 1881 до 1883 г. е член на Държавния съвет, министър на финансите в правителството на ген. Л. Соболев (6 март – 7 септември 1883), член на Кодификационната комисия. През 1884 г. заедно с Марко Балабанов се присъединява към умерените либерали на Драган Цанков. Министър на финансите във временното русофилско правителство след принудителната абдикация на княз Александър I (август 1886). През 1886 – 1906 г. участва активно в политическите борби и в редактирането на в. “Витоша”, “Български глас”, “Светлина”. Дописен и действителен член на Българското книжовно дружество.

Умира на 25 октомври 1906 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 95; Енциклопедия България. т. 1. С., 1978. с. 419; Цураков, А. Цит. съч., с. 8; Парушева, Д. Цит. съч., 302-303.

ВТОРО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 23 март – 18 декември 1880 г.

Изборите са проведени през януари 1880 г. и са спечелени с огромно мнозинство от Либералната партия. Отново за разлика от общите за страната резултати в изборите в Русе и Русенско надмощие, не без помощта на администрацията, получават консерваторите. Наред с местните авторитетни дейци на тази партия, между които са митрополит Григорий и Цанко Филчев, депутатски мандати получават партийните лидери Тодор Бурмов и Димитър Греков. При проверката на резултатите в Събранието изборите са касирани почти в целия окръг поради различни нередности. Особено бурни са дебатите около чуждото поданство на Евлогий Георгиев. Прилагайки двойствени стандарти, парламентарното мнозинство касира избора му, както и този на Д. Греков с аргумента, че са чужди поданици. Същевременно други, също русенски избраници с чуждо поданство, но привърженици на либералите, остават в събранието. Допълнителните избори се протакат чак до началото на 1881 г. и са спечелени от либералите.

Работата на II^{-ото} ОНС протича в две редовни сесии. Вотиран са и влизат в сила важни за развитието на страната законови актове в областта на финансите, администрацията, съдопроизводството и съдоустройството, здравеопазването, армията и просветата. Причина за разпускането на парламента става конфликтът между княза, подкрепен от консерваторите, и управляващите либерали. Гласуваните от мнозинството извънредни права на премиера П. Каравелов съсредоточават в ръцете му значителна власт. Това принуждава княз Александър I да разтури II^{-ото} ОНС.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 423-425; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 20-21.

Представители във II° ОНС, избрани в окръг Русе, Русенска губерния*

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>получени гласове</i>
Азис ефенди	–	Тетовска	1277
Бекир Хасанов ефенди	–	Бяла	604
Георги Геров	Либерална	Бяла	908
Георги Цанков	Либерална	Русенска градска	804
Григорий, митрополит	Консервативна	Русенска градска	759
Димитър Греков	Консервативна	Тутраканска(касиран)	–
Евлогий Георгиев	Консервативна	Тетовска (касиран)	1413
Ниази бей	Консервативна	Тутраканска(касиран)	–
Д-р Пантелей Минчович	Консервативна	Тетовска	572
Тефик бей	вероятно Консервативна	Тутраканска(касиран)	–
Тодор Бурмов	Консервативна	Търстеничка	512
Цанко Филчев **	Консервативна	Щръкленска	384

Източници: ЦДА, ф. 173 К, оп.1, а. е., 39; Стенографски дневници на II ОНС, X-XI зас., 4, 5 април 1880, 114-140.

ГЕОРГИ Р. ЦАНКОВ

Роден през 1843 г. в Габрово. Не е известно кога се премества да живее в Русе. Занимава се с търговия. Съучредител на Първото българско акционерно застрахователно дружество “България” в края на 1890 г.

Първоначално политическите му предпочитания са ориентирани към Либералната партия. Избран за депутат във II° ОНС. За кратко – от 15 септември 1883 г. до общинските избори през февруари 1884 г. е кмет на Русе. Малкото време и

* Неяснотите по това кой остава и кой е касиран са значителни. При дебатите в залата се касират мандатите на Д. Греков и Ев. Георгиев. Изборите в околиците Тутраканска, Бяла и Тръстенишка са оставени “висящи”. Впоследствие Тутраканските избори са касирани.

** Среща се и като Филев, Филев. Тук се посочва името, както фигурира в Стенографските дневници на II° ОНС.

високият градус на политическо противопоставяне не му дават възможност да развие особено градивна дейност на този пост. След като напуска общината, става председател на Окръжната постоянна комисия. Като представител на Либералната партия, избран в Балбунарска (Кубратска) околия, влиза и в състава на IV^о ОНС. В тревожните събития през 1886-1887 г. се ориентира към подкрепа на Стефан Стамболов. В допълнителните избори на 3 януари 1888 г. е избран за депутат в V^о ОНС. Общински съветник през 1891 г.

Умира на 15 януари 1892 г. в Русе. След смъртта му неговият брат Йосиф Р. Цанков внася в БНБ 4000 лв., с която сума създава дарителски фонд “Георги Р. Цанков” за подпомагане на русенските училища.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 10, л. 22 и сл.; Свобода, № 723, 23 януари 1892; Български новини, Русе, №2, 25 юли 1895; Първото българско застрахователно дружество “България” 1891-1941. С., 1942, с. 28; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, с. 151; Радков, И., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, с. 25; Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С., 2010, с. 488.

НИАЗИ БЕЙ

Данните за него са оскъдни. Привърженик на Консервативната партия. Депутат във II^о ОНС и във II^о ВНС. Според някои сведения, в началото на 1883 г. става помощник-кмет на Русе в екипа на Иваница Симеонов.

Източници: Назърска, Ж. Българската държава и нейните малцинства 1879-1885. С., 1999, с. 128; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание(1879-1911 г.) Исторически аспекти. С., 2001, с. 85.

ПАНТЕЛЕЙ МИНЧОВИЧ

Роден през 1834 г. в Търново. Следва медицина в Атина и Париж. Завършва Военномедицинското училище в Цариград (1856). Работи като военен лекар в турската флота в продължение на 20 години, стигайки до чин полковник. През 1870-1871 г.

е лекар в Тулча. Интересува се от българското народно творчество. По време на Руско-турската война (1877-1878) се поставя на разположение на руското командване. Назначен е за губернатор на Варна (1877).

След Освобождението се установява в София. Работи като старши лекар в Александровската болница (1880-1890). Политическите му предпочитания са към Консервативната партия. Избран за депутат във II° ОНС. При проверката на изборите в парламентарната зала се водят оживени дебати по повод поданството му, но изборът е утвърден. След падането на Ст. Стамболов от власт Минчович е един от основателите на Народната партия и председател на Централното ѝ бюро (1895-1899). Депутат от тази политическа сила в VIII° и IX° ОНС. Един от инициаторите за създаване на Българския Червен кръст. Дописен и редовен член на Българското книжовно дружество.

Умира на 22 декември 1898 г. в София.

Източници: Стенографски дневници на II ОНС, XI зас., 5 април 1880, с. 140-144; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 420; Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004, с. 509, 513.

ЦАНКО ФИЛЧЕВ

Един от водачите на консерваторите в Русе. Депутат във II° ОНС и в IV° ВНС.

Източници: Стенографски дневници на II ОНС, XIXI зас., 4, 5 април 1880, 114-140; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 220.

ВТОРО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 1 – 2 юли 1881 г.

Свикването на II^{-ото} ВНС има за цел да се отмени Търновската конституция и да се гласуват извънредни пълномощия на княз Александър I за управлението на страната. Изборите са насрочени с княжески указ от 1 юни 1881 г. и се провеждат съответно на 14 и 21 юни в обстановка на ограничения и строг административен контрол. В отделни райони на страната дори се въвежда военно положение.

В Русенски окръг привържениците на Консервативната партия се активизират веднага след държавния преврат от 27 април 1881 г. При подкрепата на извънредните местни власти и главно на чрезвычайния комисар Логвенов и политическия подкомисар Григор Начович изявите на либералите са сведени до минимум. Обстановката наподобява тази в редица други селища на страната – полицейски режим и пълен административен контрол на изборния процес. В края на юни градът се превръща в нещо като военновременен лагер, през който минават и се товарят на кораби военните подразделения от съседните гарнизони, предназначени за охрана на предстоящото II^{-о} ВНС в Свищов. Изборите в Русе и окръжието са проведени на 14 юни. Въпреки празнотите в запазената документация, списъкът на избраните лица демонстрира покриване с общите за страната резултати. Избрани са привърженици на Консервативната партия, като листата водят двамата национални лидери Константин Стоилов и Марко Балабанов. От всичките 24 депутати, избрани в окръжието, 11 са представители на турското малцинство. Както подчертават изследователите, подобно явление се наблюдава във всички райони, където живее компактно турско население. В неговите среди действията на княза

намират одобрение, което кара комисарите да включат в пре-дизборните листи повече представители на това население.

Събранието заседава на 1 юли 1881 г. в Свищов. Пред-ставителите на Либералната партия не са допуснати да участ-ват в него. Присъстват 304 депутати. Проверка на изборите не се прави. Събранието гласува без дебати исканите от княза извънредни пълномощия за управлението на княжеството за срок от седем години. На 2 юли депутатите отново се събират, за да разгледат въпроса за данъка “ошур” и се приема удължа-ване мандата на комисарите с още един месец.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 45-50; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание(1879-1911 г.) Исторически аспекти. С., 2001, 44-75; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 426-427.

Представители във II° ВНС, избрани в Русенското окръжие*

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>
Али ефенди	–	Балбунарска (Кубратска)
Ахмед Шукри	–	Балбунарска (Кубратска)
Георги Геров	Консервативна	Русенска
Димитър Селвели	Консервативна	Русенска
Евлогий Георгиев	Консервативна	Русенска
Емин Муамеледжи	Консервативна	Балбунарска (Кубратска)
Иван Н. Хаджиенов	Консервативна	Русенска
Иваница Симеонов	Консервативна	Русенска
Иванчо Попов	–	Русенска
Илия Трифонов	Консервативна	Русенска
Константин Стоилов	Консервативна	Русенска
Марко Балабанов	Консервативна	Русенска
Месуд Тютюнджи	–	Балбунарска (Кубратска)

* Документацията по провеждането на изборите за II° ВНС не е запазена. Списъкът на депутатите не се публикува в Държавен вестник. Тук се публикува списъкът, уточнен от Й. Гешева и допълнен с данни от местни източници, за партийната принадлежност на народните представители.

Ниази бей	Консервативна	Балбунарска (Кубратска)
Осман ефенди	–	Балбунарска (Кубратска)
иконом Петър Арнаулов	–	Русенска
Петър Оджаков	Консервативна	Русенска
Петър Станчев	–	Русенска
Риза Хафуз Ибишов	Консервативна	Балбунарска (Кубратска)
Стоян Трифонов	–	Русенска
Тефик бей	Консервативна	Балбунарска (Кубратска)
Хамза ага	–	Балбунарска (Кубратска)
Хамид ефенди	–	Балбунарска (Кубратска)
Хасан ефенди	–	Балбунарска (Кубратска)

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание (1879-1911 г.) Исторически аспекти. С., 2001, 85-86.

ЕМИН МУАМЕЛЕДЖИ**

Данните за него са оскъдни. Занимава се с търговия, живее в Русе. Един от местните представители на турското малцинство, избран в няколко парламента. Първоначално е привърженик на Консервативната партия. Като такъв е включен в листата на консерваторите в Балбунарска (Кубратска) околия и влиза във II-ото ВНС. Не е известно кога променя партийните си предпочитания, но в началото на 1884 г. вече е сред симпатизантите на умерените либерали на Драган Цанков. Става помощникмет в екипа на известния цанковист Симеон Златев. В изборите за IV-о ОНС на 3 юни 1884 г. отново е избран за депутат в Кубратска околия с 1372 гласа. Заедно с Тома Кърджиев е член на парламентарните комисии по отговора на Тронното слово и по проверка на изборите. След обявяването на Съединението (6 септември 1885) е сред инициаторите на свиканото на 26 септември голямо събрание на мюсюлманското население в Русе. На него се приема специално прошение до султана, в което се подчертава, че животът и правата на мюсюлманското население в България са надеждно

** В списъка на депутатите на V-ото ОНС, публикуван от М. Палангурски, Муамеледжи фигурира като привърженик на Консервативната партия, след което става стамболовист.

защитени и правителството полага максимални грижи за материалното замогване на народа. Отправя се молба към султана да “остави Източна Румелия под България, защото мюсюлманите са убедени, че и занапред ще живеят спокойно в пределите на обединената българска държава”.

С гласовете на Кубратска околия влиза и в III° ВНС. Покъсно симпатизира на Народнолибералната партия на Стефан Стамболов. Депутат е и в V^o ОНС.

Източници: Стенографски дневници на IV ОНС, I и с., II зас., с. 12; III зас., с. 18; IX зас., 12-126; Златев, Л. Цит. съч., 96-97; Гешева, Й. Цит. съч., с. 138; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). Велико Търново, 2008, с. 98.

ИВАН НИКОЛОВ ХАДЖИЕНОВ

Роден през 1843 г. в Казанлък. Останал рано без баща, на 11-годишна възраст постъпва на работа в магазина на чичо си в Букурещ. Без солидно образование, но с упоритост и енергия, успява да натрупа голямо богатство.

След Освобождението се връща в България. Включва се в политическия живот като привърженик на Консервативната партия. Финансира издаването на консервативния печатен орган в “Български глас” (1879-1881). Участва в подготовката на държавния преврат (1881), подкрепя последвалия го режим на пълномощията (27 април 1881 – 6 септември 1883). Избран за депутат във II° ВНС в Русенска околия. Кмет на София (1 октомври 1881 – 29 април 1883). Под негово ръководство общинското управление развива дейност по прилагането на градоустройствения план и благоустрояването на града, сключва се първия дългосрочен общински заем. След краха на режима

Хаджиенов се връща в Букурещ. Прави големи дарения за родния си град и за Морското училище във Варна.

Умира на 21 януари 1923 г. в Букурещ.

Източници: Коцев, Г. Кметовете. – София. 120 години столица. С., 2000, с. 219; Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. Т. 1. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2000, 36-38.

ИВАНИЦА СИМЕОНОВ

Роден е през 1835 г. в Русе и е един от най-заможните русенски търговци отпреди Освобождението. За него документалните сведения са твърде оскъдни, но е известно, че през 90-те години на XIX в. е бил собственик на хотел “Европа” на ул. “Княжеска”. За сравнително дълъг период от време – от 12 ноември 1881 до 15 септември 1883 г., е кмет на Русе и един от най-изявените лидери на консерваторите в града. В очите на просветния министър по това време Константин Иречек, който го познава лично, изглежда затворен, потаен човек, но “голям богаташ”. Избран е за депутат във II° ВНС, а през ноември 1882 г. и в III° ОНС (в Разградски окръг). Подпредседател е на III° ОНС.

Ангажираността на Иваница Симеонов като депутат и подпредседател на парламента дава отражение върху работата на градската община. Забелязва се застой в общинските инициативи по отношение на благоустройството и решаването на комунално-битовите нужди на населението. Но, погледнато от друга страна, не може да се отрече стремежът на кмета да използва парламентарните си връзки за радикално и цялостно удовлетворяване на най-трудните проблеми на Русе. В началото на 1883 г. по препоръка на Симеонов общинският съвет предвижда да сключи заем за финансиране на строителните си планове. По този повод се водят преговори дори с чуждестранни банки в Букурещ, но те завършват неуспешно. Опозиционно настроените среди в града използват случая за политически цели. Местният либерален печат твърди, че подобни

заеми на общината “могат да излязат горчиви” и, че те не се одобряват от гражданството.

Независимо от неуспешните опити да сключи заем и от нападките на либералната опозиция, кметът Иваница Симеонов донякъде въвежда ред в общинските финанси. До 1883 г. изглежда Русенската община функционира без строго регламентиран бюджет. За с.г. годишният бюджет е вече предварително утвърден.

През лятото на 1883 г. градско-общинските избори в Русе се печелят от либералите. След преустановяване действието на княжеските пълномощия в началото на септември с.г. кметът подава оставка пред министъра на вътрешните работи. След разпадането на Консервативната партия политическите предпочитания на Иваница Симеонов се насочват към Народната партия, но той постепенно се оттегля от активна обществена дейност.

Умира на 25 януари 1900 г. в Русе.

Източници: Иречек, К. Български дневници 1881-1884. т. 2. С., 1995, с. 399; Стателова, Е. Дипломацията на Княжество България 1879-1885. С., 1979, с. 130; Велинова, Р. Възстановяване и изграждане на Русенската градска община (1878-1900). – Годишник на музеите от Североизточна България, кн. XVII. В. Търново, 1991, с. 179; Радков, И., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 22-24.

ИЛИЯ ТРИФОНОВ

Роден в Дряново през 1839 г. Не е известно кога се премества да живее в Русе. Занимава се с търговия. Симпатизира на Консервативната партия. Депутат във II° ВНС. След падането на Стамболовия режим (1894) активно се включва в създаването на Народната партия. Член на формирания в Русе на 11 юни 1894 г. комитет на Народната партия. Един от активните поддръжници на тази политическа сила в града. На 22 януари 1895 г. в Русенска избирателна колегия се провеждат допълнителни парламентарни избори. Кандидат на Народната партия е Ил. Трифонов, а кампанията се води с активното участие

на кмета народняк Георги Губиделников. Трифонов печели изборите и става депутат в VIII^о ОНС. Отново е избран от същата околия и в следващото IX^о ОНС.

Източници: ЦДА, ф. 600 К, оп.1, а.е. 1153, л. 39-43; Държавен вестник, № 256, 20 ноември 1896; Златев, Л. Цит. съч., с. 188, 216; Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004, с. 31.

КОНСТАНТИН СТОИЛОВ СТОИЛОВ

Роден на 23 септември 1853 г. в Пловдив. Първоначално учи в родния си град и продължава образованието си в Роберт колеж в Цариград, който завършва с бакалавърска степен. Работи в Колежа като учител и секретар до 1872 г. След това следва в Хайделбергския университет, където се дипломира като доктор по право (1877). Специализира гражданско право в Париж.

След Освобождението е назначен за член на Пловдивския губернский съд. Една година по-късно се премества в София и става председател на Софийския губернский съд. Има и адвокатска практика.

Успоредно с професионалните си ангажименти се включва и в обществено-политическия живот на Княжеството. Избран е за депутат в Учредителното събрание. Включен е в комисията по изработване на проекта за конституцията на Княжество България. Става един от лидерите на консервативното течение в Събранието. Участва в състава на делегацията, която поднася на княз Александър Батенберг акта за избирането му за български владетел от I^о ВНС (1879). След пристигането на княза в България е привлечен за негов частен секретар, а по-късно и за началник на политическия му ка-

бинет. Един от лидерите на Консервативната партия. Одобрява извършения от княз Александър I държавен преврат на 27 април 1881 г. По време на режима на пълномощията е управляващ Министерството на външните работи и изповеданията в правителството без министър-председател (1 – 30 юли 1881), а след съставянето на кабинета на Л. Соболев е титуляр на същото министерство (23 юни 1882 – 3 март 1883). В коалиционното правителство на Драган Цанков му е поверен портфейлът на Министерството на правосъдието (7 септември 1883 – 1 януари 1884).

Посреща с радост Съединението на Източна Румелия с Княжество България и участва като доброволец в Сръбско-българската война от 1885 г., зачислен в свитата на княза.

По време на преврата срещу княз Александър I е привлечен в състава на второто временно правителство, възглавявано от Петко Каравелов (12 – 16 август 1886), отново като министър на външните работи. В следващия кабинет начело с д-р Васил Радославов е министър на правосъдието (26 август 1886 – 28 юни 1887). От 28 юни до 20 август 1887 г. е министър-председател и министър на финансите. След образуването на Стамболовото правителство поема отново Министерството на правосъдието (20 август 1887 – 12 декември 1888). В началото на 90-те години на XIX в. е един от инициаторите за създаването на т.нар. “Съединена легална опозиция”.

След падането на Стамболовото правителство (май 1894) е поканен от княза да възглави новия кабинет. Първоначално в неговия състав привлича не само свои съмишленици от престаналата да съществува Консервативна партия, но и дейци от Съединената легална опозиция. Заедно с това пристъпва към изграждането и на нова политическа формация, която да бъде опора на кабинета. Основава и е водач на Народната партия, която от декември 1894 до януари 1899 г. управлява самостоятелно страната. Като министър-председател К. Стоилов първоначално е титуляр и на Министерството на вътреш-

ните работи (19 май 1894 – 1 ноември 1896), временно управлява Министерството на правосъдието (13 ноември 1895 – 10 февруари 1896) и Министерството на външните работи и изповеданията (10 февруари – 1 ноември 1896); от 1 ноември 1896 г. до падането на правителството (януари 1899) е титуляр на същото министерство.

Многократно е избран за депутат. С гласовете на Русенска избирателна околия влиза в съставите на II^о и III^о ВНС.

Умира в разцвета на творческите си сили – на 23 март 1901 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 621; Енциклопедия България. Т. 4, с. 461; Стателова, Е., В. Танкова. Константин Стоилов в политическия живот на България. С., 2001; Николова, В. Цит. съч., 29-43, 64-69.

ПЕТЪР КОСТОВ АРНАУДОВ

Роден в Елена на 29 юли 1838 г.

Завършва класното училище в родния си град и Московската семинария. През 1857 г. се установява в Русе, където работи като учител в продължение на девет години. Заедно с Параскев Дамянов отделя основното училище от класното. През 1869 г. е ръкоположен за свещеник иконом. Член и подпредседател на Русенската община (до 1873), председател на комисията за построяване на девическото училище, един от основателите на

читалище “Зора”. През 1871 г. е председател на Народния събор в Цариград за уреждане на Българската екзархия. В периода 1872-1879 г. е член и секретар на епархийския съвет, действителен иконом на Доростоло-Червенската митрополия, училищен настоятел.

След Освобождението развива голяма обществена дейност. Последователно е окръжен училищен инспектор, представител по уреждането на църковните дела в София, преподава “закон божи” в училищата в Русе и в земеделското училище в Образцов чифлик. Депутат във II° ВНС.

Умира на 7 март 1885 г. в Русе.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 46; Посмъртни материали за български възрожденски дейци. Т. 2. Съставители: Р. Радкова, Д. Гоцева. С., 2008.105-106.

ПЕТЪР ВАСИЛЕВ ОДЖАКОВ

Роден на 15 октомври 1834 (или 1835 г.) в Лясковец, в семейство на търговец. Учи в родния си град, в с. Арбанаси, в Горна Оряховица, в Галац (Румъния), в Търново и Габрово, а по-късно продължава образованието си в Белград. Тук се запознава с Г. С. Раковски и участва в редактирането на в. “Българска дневница”. Включва се в Търновското въстание на Никола Филиповски през 1856 г. От 1858 до 1865 г. е учител в Плевен, Трявна и Лясковец. Участва в църковно-

националните борби, което става причина на два пъти за арестуването му. Завършва право в Новорусийския университет в Одеса (1866-1871). От 1873 до 1877 г. живее в Кишинев и е секретар на Кишиневското българско благотворително общество. Кореспондент на сръбски и руски вестници. Военен кореспондент в щаба на руската армия по време на Освободителната война. Натоварен е от Военното ведомство в Сан Стефано да се грижи за освобождаването и репатрирането на заточени българи.

Чиновник за особени поръчения в периода на Временното руско управление. Депутат в II° ВНС. Председател на окръжния съд в Русе (1880-1882), главен прокурор във Върховния касационен съд (1884), съдия и прокурор във Видинския и Врачанския окръжен съд (1893-1895). Един от най-активните дейци на Консервативната партия в Русе. Като такъв влиза в състава на II° ВНС. Краен поддръжник на руското самодържавие.

Занимава се с публицистична и обществена дейност. Член на Поборническо-опълченското дружество в Русе. Издава няколко книги, между които: “Практическо наставление по френски език”, “Начални познания по география по немската метода” и др.

Умира на 31 юли 1906 г. в Русе.

Източници: ТА-Русе, ф. 7К, оп. 1, а.е. 1-61; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., 480-81; Русенско поборническо-опълченско дружество 1856-1878. ч. 1-2. Съставители: Златев, Л., Ст. Маринова. Русе, 2003, 19-25, 222.

РИЗА ХАФУЗ ИБИШОВ

Данните за този народен представител, избран в няколко парламента, са оскъдни. Занимава се с търговия, а в списъците на VIII° ОНС е записал като свое занимание “земеделие”. Живее в Русе. Привърженик на Консервативната партия. Влиза в състава на II° ВНС, VI° ОНС, IV° ВНС, VII° ОНС. След образуването на Народната партия в средата на 90-те години на XIX в. се ориентира към нея. Народен представител в VIII° и IX° ОНС, помощник-кмет на Русе (1896). Винаги е избран в Балбунарска (Кубратска) избирателна колегия. Последните сведения за него са от януари 1901 г., когато се кандидатира в същата околия в изборите за XI° ОНС. Получава само 200 гласа и не успява да влезе в парламента.

Източници: ЦДА, ф. 600К, оп.1, а.е. 1153, л. 39-43; Държавен вестник, № 256, 20 ноември 1896; Статистика на изборите за народни представители на XI° Обикновено народно събрание. С., 1904, 105-107; Гешева, Й. Цит. съч., 219-220; Палангурски, М. Цит. съч., 146-151.

ТРЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 10 декември 1882 – 25 декември 1883 г.

Изборите се провеждат по нов избирателен закон. Законодателният акт е утвърден от княза на 22 август 1882 г. и за пръв път важи за всички видове избори – за Обикновено и Велико народно събрание, за окръжни и общински съвети. С него се въвежда двустепенна система на гласоподаване, мотивирана с краткия политически живот на нацията и недостатъчният опит в обществените дела. Намалява се броят на депутатите и се увеличава мандатът на парламента на шест години, установява се имуществен и образователен ценз. Не могат да бъдат избиратели военнослужащите, а чиновниците, съдиите, учителите и свещениците са лишени от правото на избираемост. Князът получава правото да назначава председателя и подпредседатели на Народното събрание. По тази система изборите са проведени на 21 и 28 ноември 1882 г.

На 10 декември 1882 г. се открива III° ОНС, в което консерваторите имат мнозинство. Полагат клетва 47 народни избраници, но при проверката на изборите няколко депутати са касирани. Така към лятото на 1883 г. събранието се състои от 40 души.

В Русе и Русенско изборите не протичат без ексцесии. В самото навечерие на провеждането им, на 14 ноември, връщайки се от Виена в града спира Драган Цанков. При посрещането му на пристанището стават сблъсъци между привържениците на либералите и полицията. На следващия ден започват арести на най-активните дейци на Либералната партия в града. Изборите са спечелени от консерваторите. От либералите в събранието влиза единствено Тома Кърджиев.

III° ОНС приема важни за развитието на държавата закони – за териториално-административното деление, за

чиновниците, за преобразуване на натуралния десятък в паричен данък и др. На 3 септември 1883 г. с княжески указ се свиква извънредна сесия на парламента. Веднага след откриването му между консерваторите и умерените либерали е постигнато компромисно споразумение, което предвижда: възстановяване на конституцията, разтурване на Държавния съвет, разпускане на III° ОНС, след като гласува изменение на конституцията, а изменението да бъде въведено след 3 години, като дотогава остане в сила Търновската конституция. На 6 септември 1883 г. в отговор на тронното слово Народното събрание се обръща с молба към княза да възстанови конституцията. Князът веднага издава манифест в смисъла на споразумението между консерватори и либерали. Така се слага край на режима на княжеските пълномощията.

Законопроектът за изменение на конституцията е внесен за обсъждане на 5 декември 1883 г. без предварително оповестяване на дневния ред и на закрито заседание. Той е приет с 37 гласа и предвижда следните изменения в Търновската конституция: намалява се броят на депутатите в Народното събрание, изборително право се дава само на лица, притежаващи недвижими имуществва, създава се втора камара със законодателни и административни права, броят на министерствата трябвало да се определя със специален закон и др. Изменя се титлата на княза от “Светлост” на “Височество”, разрешава се даване на ордени, ползване на държавни имоти от княза и роднините му и пр.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, с. 62-64; Галунов, Т. Консервативна или либерална изборителна система. (Българският опит от 1882 г.). – Исторически преглед, 2005, № 5-6, 64-87; Палангурски, М. Изборителната система в България (1879-1911 г.). В. Търново., 2007, 30-35; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 428-429.

Представители в III° ОНС, избрани в окръг Русе*

<i>Име</i>	<i>партия</i>
Георги Геров	Консервативна
Димитър Селвели	Консервативна
Нури Хаджи Салиев	Консервативна
Тефик бей	Консервативна
Тома Кърджиев	Либерална

Източници: ЦДА, ф. 173 К, оп. 1, а.е. 54, л. 3, 8; Стенографски дневници на III ОНС, I р.с., I зас., 11 дек. 1882, с. 3.

ТОМА АНТОНОВ КЪРДЖИЕВ

Роден през 1850 г. в с. Арбанаши, Търновско, в семейство на търговец. Образование получава в родното си село и в Русе. Работи в печатницата на в. “Дунав”. Активен участник в националноосвободителното движение. Читалищен и театрален деец в града, председател на младежкото певческо дружество, режисьор. През 1871 г. става секретар на Доростоло-Червенската митрополия. Член на Русенския революционен комитет. В периода 1873-1875 г. учителства в с. Червена вода, Русенско. Организатор на Червеноводската чета (1875), участник в Априлското въстание, Сръбско-турската (1876) и Руско-турската война (1877-1878).

След Освобождението е един от най-активните дейци на Либералната партия в Русе. Влиза в състава на III° ОНС.

* Списъкът се публикува така, както е даден в Стенографските дневници на III° ОНС при полагането на клетва от народното представителство. В литературата се срещат някои разминавания. Като русенски депутати се цитират Гр. Начавич (избран във Варненски окръг), Д. Греков (избран в Севлиево окръг), Г. Вълкович (избран в Разградски окръг).

Убеден русофил. При разцеплението на либералите в града в навечерието на изборите за IV^о ОНС през 1884 г. Т. Кърджиев окончателно се ориентира към Драган Цанков. Депутат в IV^о ОНС. Като такъв, отправя питане до министъра на вътрешните работи по повод отстраняването на кмета на Русе Симеон Златев, също цанковист. Член на няколко парламентарни комисии. Един от най-активните дейци на Съединената опозиция на цанковистите и консерваторите в Русе през 1885 г. В драматичните събития около преврата и контрапреврата през 1886-1887 г. Т. Кърджиев не променя убежденията си. Участва в бунта на русенските русофили (19 февруари 1887) е осъден на смърт.

Разстрелян в Русе на 22 февруари 1887 г.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 373; Златев, Л. Цит. съч., с. 63 и сл.

ЧЕТВЪРТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

27 юни 1884 – 6 септември 1886 г.

На 25 март 1884 г. княз Александър I издава указ за насрочване на парламентарни избори. Те са проведени в края на май – началото на юни с.г. Убедително надмощие в Събранието получават непримиримите либерали. Избрани са 195 народни представители, към които след Съединението (1885) се присъединяват още 91 депутати от бившата автономна област.

В Русе и Русенско предизборната кампания става повод за разместване на политическите пластове. Все по-ясно се очертава разграничението сред местните либерали между привържениците на Драган Цанков и тези на Петко Каравелов. Уточняването на листите води до изостряне на противоречията. Консерваторите съсредоточават агитацията си в селата. Изборите се провеждат на 3 юни. Спечелени са от либералите, но за разлика от други райони в страната тук надмощие имат поддръжниците на Др. Цанков. Самият той е избран в Русенска околия, но се отказва и приема мандата от Свищовска околия. Доста са и представителите на турското малцинство – 7 от всичките 17 депутати. При проверката на изборите в парламента са касирани тези от Тутраканска избирателна колегия. Допълнителните избори там се провеждат на 23 декември 1884 г. Допълнително допитване до избирателите се извършва и в Русенска околия – на 19 и на 23 декември с.г. Резултатите от тях демонстрират ново разположение на политическите сили в града и околията. Разцеплението между либералите вече е факт, а цанковистите се съюзават с консерваторите. В хода на дейността на IV^{-ото} ОНС някои от русенските избраници променят партийната си принадлежност, но като цяло те се обявяват доста активно срещу правителството на П. Каравелов.

Дейността на IV-ото ОНС протича в пет извънредни и една редовна сесия. Обсъдени и приети са закони, които засягат различни страни на стопанския и културния живот на Княжеството, съдебното ведомство и др. Четвъртата извънредна сесия гласува обединителния акт на Съединението.

Източници: Златев, Л. *Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 84-90, 108-109; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 430-431.*

Представители в IV-о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Георги Р. Цанков	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
Дервиш бей Махмудов	Бяла	—	—
Драган Цанков	Русенска (отказал се)	София	—
Емин Моамеледжи	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
Иван Стоянов	Русенска	Русе	търговец
Константин Помянов	Тутраканска (касиран)	София	адвокат/ журналист
Мехмед Хаджитахиров	Русенска	—	—
Мутиш Мустафа	Тутраканска(допълнителен избор)	Тутракан	търговец
Никола Живков	Бяла	Русе	учил. инспек- тор/журналист
Осман Сюлейман Кечели	Тутраканска (касиран)	Тутракан	търговец
Таксим бей	Русенска	Русе	търговец
Тома Кърджиев	Русенска	Русе	адвокат
Филип Симидов	Бяла	—	—
Хатиб Емин Идризов	Тутраканска(допълнителен избор)	Тутракан	търговец
Христо Иванов	Русенска(допълнителен избор)	Русе	адвокат
Янко Ангелов	Тутраканска(допълнителен избор)	Русе	аптекаар

Източници: ЦДА, ф. 173 К., оп. 1, а.е. 107, л. 6-10; 44-45; Стенографски дневници на IV ОНС, I и.с., IX зас., 8 юли 1884, 125-143; II и.с., IV зас. 31 май 1885, 20,; I р.с., 29 декември 1884, с. 394.

Забележка: Списъкът е сравнен с данните от проверката на изборите в Събранието и е допълнен от странични източници с данни за местожителството и професията на депутатите.

ДЕРВИШ БЕЙ МАХМУДОВ

Представител на турското малцинство. Избран в околия Бяла с най-много гласове – 1800. Отново е кандидат за депутат в изборите за X^o ОНС, проведени през 1899 г., този път в околия Балбунар (Кубрат). Не успява да влезе в парламента.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за X^o Обикновено народно събрание. С., 1900, с. 90.

ИВАН СТОЯНОВ

Роден през 1844 г. в Русе. Емигрира в Гюргево, Румъния, където през 60-70-те години на XIX в. вече е известен български търговец. Занимава се с търговия на сол, доставчик на английската компания, която строи железопътната линия Букурещ – Гюргево. В продължение на десет години подпомага материално българските емигранти, четите на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, на Христо Ботев, както и апостолите от Гюргевския комитет. Признат е за поборник без оръжие.

След Освобождението продължава да се занимава с търговия. До към 1884 г. живее в Гюргево, а после се заселва в Русе. Близък на семейството на П. Каравелов, дори кумува на сватбата му. Симпатизира на либералите, като проявява предпочитания към различни части от либералския политически спектър. Както се отбелязва в литературата, Ив. Стоянов “заема една междинна, равновесна позиция”, дистанцира се от крайните реакции. За пръв път е избран за депутат в IV° ОНС. След това последователно влиза в III° ВНС, в V^o и VI° ОНС, в IV° ВНС и в VII° ОНС. Членува и подпомага материално редица обществени организации в Русе. Към края на XIX в. търпи финансови загуби и се оттегля от активен обществен и професионален живот.

Умира на 14 юни 1917 г. в Русе.

Източници: Дряновски, Й. Мемоарите на един русенец. Съставител: Лебикян, Х. Русе, 1998, с. 27; Марков, И. Иван Стоянов – благодетелят на българската революционно емиграция. – Алманах за историята на Русе. т. VIII, Русе, 2008, 146-169; Марков, И. Иван Стоянов Благо-

детелят на българската революционно емиграция. Животът му след Освобождението (1878-1917) – Алманах за историята на Русе, т. X, Русе, 2010, 283-304.

КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВ ПОМЯНОВ

Роден на 5 май 1850 г. в Прилеп, Македония. Учи при Йордан Константинов-Джинот и е помощник учител в родния се град (1859-1864). Продължава образованието си при Йоаким Груев в Пловдив. Известно време учителства в Пловдив и Одрин. През 1870 г. заминава да учи в гимназия в Табор, Чехия, и в Прага на разноските на Евлогий Георгиев. Следва философия в Пражкия университет. През 1877 г. завършва право във Виена. По-късно

защитава докторат по право в университета в Хайделберг, Германия (1881).

След Освобождението е адвокат и журналист. Притежател и редактор на в. “Светлина” (1882-1883). Член на Апелативния съд в София (1881). Развива широка обществена дейност. Участва в Учредителното събрание като делегат на българското дружество “Напредък” във Виена. Влиза в състава на I^o ОНС. Привърженик на Либералната партия, а след разцеплението през 1883 г. – на умерените либерали около Драган Цанков. Министър на правосъдието в правителството на Др. Цанков (1 януари – 29 юни 1884). Депутат в III° ОНС. Избран в Тутраканска околия за народен представител в IV° ОНС, но мандатът му е касиран. Преминава към Народнолибералната партия на Стефан Стамболов. Отново е министър на правосъдието през 1893-1894 г. След падането на Ст. Стамболов от власт работи като съдия и адвокат. Депутат в XV° ОНС и в V^o ВНС, но не от Русенски окръг.

Умира на 24 август 1913 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, 535-536; Енциклопедия България. Т. 5. С., 1986, с. 333; Цураков, А. Цит. съч., 36-37.

МУТИШ МУСТАФА

Живее в Тутракан, занимава се с търговия. Влиза в IV^о ОНС при допълнителните избори, проведени в Тутраканска околия на 23 декември 1884 г. Кандидатурата му спечелва 1285 гласа, което е втори резултат след този на другия кандидат от турското малцинство – Хатиб Емин Идризов. Политическите му предпочитания в този момент вероятно клонят към Либералната партия, но не е ясно към коя част от нея. Влиза и в състава на V^о ОНС, където се определя като поддръжник на либералите на д-р Васил Радославов. Депутат в X^о ОНС. Кандидатира се в изборите за XII^о и XIII^о ОНС, но не успява да спечели мандат.

Източници: Стенографски дневници на IV ОНС, I р.с., 29 дек. 1884, с. 394; Статистика на изборите за народни представители за X^о Обикновено народно събрание. С., 1900, с. 90; Статистика на изборите за народни представители на XII^о Обикновено народно събрание. С., 1904; Статистика на изборите за народни представители за XIII^о Обикновено народно събрание. С., 1908, 110-113; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, с. 100.

НИКОЛА АТАНАСОВ ЖИВКОВ

Роден през 1847 г. в Търново. Учи в родния си град и в Русе до 1869 г. Заедно с брат си Георги работят в книжарницата на Хр. Г. Данов в Русе. Активно подпомагат Русенския революционен комитет. Учителства в продължение на два-

надесет години във Велес, Прилеп, Севлиево, Свищов, Варна, Тулча и др. Читалищен деец. Участва в списването и редактирането на първия брой на в. “Нова борба” на Христо Ботев. През 1876 г. създава песента “Шуми Марица”. Участник в Сръбско-турската (1876) и Руско-турската война (1877-1878).

След Освобождението е назначаван за училищен инспектор във Видин, Свищов, Русе и Варна. През 1882 г. открива в Свищов първата детска градина в страната. Развива широка обществена дейност. Автор на няколко драми и комедии, редактира, издава и сътрудничи на различни периодични издания.

Партийните му предпочитания са ориентирани към Либералната партия. В навечерието на изборите за IV^о ОНС се присъединява към привържениците на Драган Цанков в Русе. Избран е за депутат в околия Бяла с 1799 гласа. Заедно с Тома Кърджиев и Филип Симидов подписва декларацията на мнозинството в събранието, че ще се борят с всички средства за отмяна на измененията в Конституцията от 5 декември 1883 г. Подновява издаването на в. “Комар”, където хвали заслугите на Др. Цанков за премахване режима на пълномощията и осмива първите стъпки на кабинета на П. Каравелов. Споразумението на Др. Цанков с консерваторите кара Живков да оттегли подкрепата си от него. На страниците на русенския в. “Славянин” той излиза с отворено писмо до избирателите си в околия Бяла, в което излага мотивите за своето решение и ги призовава да се присъединят към либералите на “истинската Народна либерална партия” на П. Каравелов.

Умира на 7 август 1901 г. във Варна.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 243; Енциклопедия България. Т. 2. С., 1981, с. 603; Златев, Л. Цит. съч., 85-87, 100.

ОСМАН СЮЛЕЙМАН КЕЧЕЛИ

Един от най-често избраните в парламента представители на турското малцинство в Русенско. Роден през 1851 г. в

Тутракан, живее в града и се занимава с търговия. За пръв път се кандидатира в изборите за IV° ОНС и печели 1220 гласа в Тутраканска околия. Изборите са касирани и не влиза в Събранието. След 1886 г. подкрепя Народнолибералната партия. Влиза в състава на III° ВНС, VI° ОНС и IV° ВНС с гласовете на Тутраканска околия. Впоследствие симпатизира на Прогресивнолибералната партия и е избран за депутат в XI° и XII° ОНС в същата околия.

Източници: Стенографски дневници на IV ОНС, I и с., IX зас., 8 юли 1884, с. 127, 135; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново., 2008, с. 149; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001.

ФИЛИП СТОЯНОВ СИМИДОВ

Роден на 25 май 1852 г. в Търново, в абаджийско семейство. Учи в Търновското класно училище и в земеделско-горско училище в Букурещ. До средата на 70-те години на XIX в. учителства в Лясковец, Цариград, Велес, Бяла Слатина. Още като ученик в родния си град е посветен в революционното дело от Христо Иванов-Големия. Член на революционния комитет в Бяла Слатина и Лясковец, основава комитета във Велес. Заподозрян от турските власти, в началото на 1875 г. бяга от Бяла Слатина в Букурещ. Тук става член на Българското централно благотворително общество. Четник в четата на Филип Тотю в Сръбско-турската война (1876), помага на руската армия като разузнавач по време на Руско-турската война (1877-1878).

След Освобождението се връща заедно с братята си в България и се заема първоначално със земеделие. Назначен е и работи на различни служби в държавната администрация –

секретар на Видинското полицейско управление (1879-1880), околийски началник на Бяла, Плевен, окръжен управител на Ловеч, училищен инспектор на Оряховското учебно окръжие (1885-1890). След 1890 г. се оттегля от държавни служби и се занимава само със стопанска дейност. Установява се в Оряхово, където заедно с брат си Христо отваря фабрика за мастило, восък и канцеларски материали с гарантирана от правителството поръчка за нуждите на държавната администрация. Фабриката има складове в много градове на страната. Братята се занимават и с житарство и столарство, държат склад за дъски, предлагат железария. През 1895 г. пожар унищожавя склада на предприятието в Оряхово. Това кара Ф. Симидов изцяло да прехвърли стопанската си дейност в Русе. Ползвайки протекциите на Ст. Стамболов, още предишната година той успява да получи терен за фабриката си в близост до реката. На него построява и открива химическо предприятие, което произвежда восък, мастила, бои, лепила и др. В началото на 20-те години на ХХ в. то е преобразувано в акционерно дружество.

Обществената и политическата дейности на Ф. Симидов след Освобождението са продължение на изявиите от революционното му минало. Той е съученик и близък приятел на Ст. Стамболов. Заедно с него през 1874 г. превежда и издава книгата “Народно чтение. За парите”. Свързва ги и общото революционно минало. Като фанатичен русофил, Ф. Симидов е привърженик на Драган Цанков. За пръв път влиза в IV° ОНС, където е избран с 1799 гласа в околия Бяла. В V^o ОНС е депутат, но този път от Оряховска околия. Политическите му убеждения постепенно го конфронтират с местните привърженици на Ст. Стамболов. Върху него и брат му се оказва силен натиск да не се кандидатира повече за депутати. Създават се препятствия и за стопанската им дейност. Влиза още веднъж в парламента като депутат в XII° ОНС от управляващата Прогресивнолиберална партия. Избран е в Русе. Общински съветник в Русе през 1916 г.

Занимава се с книжовна дейност. Член и секретар е на Поборническо-опълченското дружество в Русе, издава сп. “Поборник-опълченец”. Членува в масонската ложа.

Умира на 26 август 1925 г. в Русе.

Източници: Минева, Д. Филип Симидов. – *Исторически преглед*, 1956, № 2, 81-86; Райкински, И. *Врачанският край от Освобождението до прага на XX век. Политически живот*. Враца. 2002, с. 170; *Русенско поборническо-опълченско дружество 1856-1878. Ч. 1 и ч. 2. Съставители:* Л. Златев, Ст. Маринова. Русе, 2003, 186-189, 255; Антонова, В. Филип Симидов, *издателят на списание “Поборник-опълченец”*. – *Алманах за историята на Русе. Т. VIII, Русе, 2008, 170-202.*

ХРИСТО ИВАНОВ

Роден в Свищов около 1838 г. Включва се в национално-освободителното движение през Възраждането. Участва в Първата българска легия (1867-1868). След Освобождението се установява да живее в Русе. Адвокат по професия, един от търсените и ценени юристи в града. Първоначално е привърженик на Консервативната партия. За пръв път влиза в парламента след допълнителните избори за IV° ОНС, проведени на 23 декември 1884 г. в Русенска околия. Отново е избран за депутат в III° ВНС (в Кубратска околия), в V^o и VI° ОНС (в Тутраканска околия) и в IV° ВНС. След падането на Стефан Стамболов от власт (1894) се ориентира към Народната партия. Един от активните ѝ членове в града. С нейната листа влиза в IX° ОНС, многократно се кандидатира в парламентарните избори в началото на XX в.

Част от активната му обществена дейност е участието в продължение на дълги години в ръководството на местното Поборническо-опълченско дружество. На 15 април 1890 г. става за кратко време председател на Първата българска частна търговска камара в Русе. Датата и мястото на смъртта му са неизвестни.

Източници: *ТА-Русе, ф. 59 К, оп. 1, а.е. 185, л. 87; Палангурски, М. Цит. съч., с. 101, 150; Гешева, Й. Цит. съч., с. 138, 219.*

ЯНКО МАРИНОВ АНГЕЛОВ

Роден на 1 февруари 1852 г. в Търново. Първоначално образование получава в родния си град. През 1877 г. завършва фармация в Букурещ. За кратко учителства в Гюргево (1876), където е привлечен в Гюргевския революционен комитет. Изпълнява функциите на свръзка, закупува и изпраща оръжие и медикаменти при подготовката на Априлското въстание. Участва в организацията и прехвърлянето на Ботевата чета,

заедно с воеводата съставя на френски писмото до капитана на парахода “Радецки”. Сред основателите е на Българското централно благотворително общество в Гюргево и негов секретар.

След Освобождението се установява в Русе, където открива аптека. Началник на аптечната част при Гражданската санитарна дирекция. През 1884 г. основава в Русе първото аптечно дружество в България, създател на Русенския клон на Българското дружество “Червен кръст”.

Привърженик на Либералната партия. През 1878 г. заедно с Никола Обретенов, Тома Кърджиев и Ради Иванов основава комитет “Единство” за борба срещу решенията на Берлинския конгрес. За пръв път е избран за депутат в IV° ОНС на допълнителните избори в Тутракан. Близък приятел на Стефан Стамболов от хъшовското време, след 1886 г. той решително подкрепя неговата политика. Депутат в III° ВНС. На три пъти – в допълните избори в Кутловица (дн. гр. Монтан) за V^o ОНС, в изборите за IV° ВНС в Аккандънларска (Дуловска) околия и в Силистра за VII° ОНС, той е изпращан да осигури успеха на вота за управляващата партия. Носител е на орден за гражданска заслуга.

Умира на 19 октомври 1895 г. в Русе.

Източници: Стенографски дневници на IV ОНС, I р.с., 29 дек. 1884, с. 394; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., 37-38; Гешева, Й. Цит. съч., с.138, 205; Палангурски, М. Цит. съч., с. 90, 185, 242; Посмъртни материали за български възрожденски дейци. Т. 2. Съставители: Р. Радкова, Д. Гоцева. С., 2008, с. 370; Марков, И. Иван Стоянов Благодателят на българската революционно емиграция..., с. 284.

ТРЕТО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 19 октомври 1886 – 3 август 1887 г.

Драматичните събития, настъпили след принудителната абдикация на княз Александър I на 9 август 1886 г., връщането му в страната и неговата повторна абдикация поставят на дневен ред въпроса за свикване на Велико народно събрание, което да избере нов княз. Изборите се провеждат на 28 септември 1886 г., въпреки опитите на русофилска опозиция да ги провали. Спечелени са от правителствените кандидати.

Специално в Русе и Русенско, до урните отиват 20,8% от имащите право на глас. В сравнение с резултатите, получени в останалите райони на страната, това е един среден процент на активност. Избраните 26 души в този момент поддържат правителствения националистичен курс или са привърженици на по-умерената русофилска опозиция.

Събранието открива заседанията си на 19 октомври 1886 г. в Търново. При проверката на изборите първите петима депутати, избрани в околия Бяла, се оказват неграмотни и са заменени със следващите по ред. В състава на парламента влизат 493 депутати. Председателства се последователно от Георги Живков и Димитър Тончев. Избраният с русенската листа д-р Димитър Вачов е подпредседател на парламента.

На 29 октомври 1886 г. депутатите избират за български княз принц Валдемар Датски. Под натиска на Русия той отказва да заеме българския престол. На 2-5 юни 1887 г. за държавен глава е избран принц Фердинанд Сакс Кобург Готски.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 112-117; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, 95-132; Цураков,

А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 432-433.

Представители в III° ВНС, избрани в Русенски окръг

<i>Име</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>
Ангел Делиданев	Бяла	Бяла	земеделец
Гено Върбанов	Бяла	Бяла	земеделец
Георги Геров	Русенска	Русе	търговец
Григор Начович	Русенска	София	министър
Деню Пъргов	Бяла	с. Брестовица	земеделец
д-р Димитър Вачов	Русенска	Русе	адвокат
Димитър Греков	Тутраканска	София	адвокат
Емин Моамеледжи	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
д-р Жечев	Балбунарска (Кубратска)	Русе	лекар
Иван Симеонов	Русенска	Русе	търговец
Иван Стоянов	Русенска	Русе	търговец
Иван Цветков	Балбунарска (Кубратска)	Русе	предс. на пост. комисия
д-р Константин Стоилов	Русенска	София	министър
Мехмед Кафеджиев	Бяла	Бяла	земеделец
Осман Кечели	Тутраканска	Тутракан	търговец
Петър Бояджиев	Бяла	Бяла	земеделец
Скендер Бег	Русенска	Русе	търговец
Стефан Киселов	Бяла	Русе	търговец
Стоян Наков	Тутраканска	Тутракан	търговец
Тевфик Байрактаров	Русенска	Русе	търговец
Тодор Хаджистанчев	Русенска	Русе	вестникар
Филип Цанев	Русенска	Русе	общински служител
Христо Иванов	Балбунарска (Кубратска)	Русе	адвокат
Хюсеин Табаков	Тутраканска	Тутракан	търговец
Шарбан Димитров	Тутраканска	Тутракан	търговец
Янко Ангелов	Тутраканска	Русе	аптекарь

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., 137-138.

Забележка: *Списъкът е представен така, както е публикуван в изследването на Й. Гешева. Не са включени данни*

за партийната принадлежност, тъй като в този момент на политически кипещ тя е доста подвижна.

ГРИГОР ДИМИТРОВ НАЧОВИЧ

Роден на 22 януари 1845 г. в Свищов. Учи във френския католически колеж Бебек, Цариград (1859-1860), в търговско училище в Париж и във Виена. Завършва висши политико-икономически науки в Париж. След завръщането си в Свищов се занимава с търговия. Участва в националноосвободителните борби, като застава начело на тайния революционен комитет в града (1866). През 1867-1868 г. емигрира в Букурещ, участва в организирането на Втората българска

легия и в дейността на Българското централно благотворително общество. През 1868 г. се прехвърля във Виена, където отваря клон на търговската банка на баща си. Основател и председател на българското дружество “Напредък” (1869), което подпомага образованието на българи в чужбина. По време на Априлското въстание е кореспондент на френски и немски вестници.

След Освобождението се включва активно в обществено-политическия живот на Княжество България. Избран е за депутат в Учредителното събрание, в което заема страната на консервативното течение. След закриването на Събранието е един от основателите и водителите на Консервативната партия. Избиран многократно за народен представител. Влиза в състава на III° ВНС с русенската листа. Заема редица министерски постове в правителствата до края на XIX в.: министър на финансите в първото българско правителство след Осво-

бождението на Тодор Бурмов, министър на външните работи във второто българско правителство на митрополит Климент (1879), министър на вътрешните работи в правителството без министър – председател; министър на финансите в правителството на ген. Соболев и управляващ Министерството на обществените сгради и търговията (1882-1883); министър на финансите в правителството на Драган Цанков (1883); министър на външните работи и изповеданията в правителството на д-р Васил Радославов (1886-1887); министър на външните работи и изповеданията в правителството на д-р Константин Стоилов (1887); министър на финансите в правителството на Стефан Стамболов (1891-1892); министър на външните работи и изповеданията, управляващ Министерството на обществените сгради, пътищата и съобщенията, министър на търговията и земеделието в правителството на д-р Константин Стоилов (1894-1896); министър на търговията и земеделието в правителството на Димитър Греков (1899) и министър на търговията и земеделието в първия кабинет на Тодор Иванчов (1899-1900). Дипломатически представител на България в Букурещ, Виена и Цариград.

Освен че е политик и държавник, Гр. Начович се занимава и с активна публицистична дейност. Автор е на трудове по земеделието и тютюневата промишленост. Сътрудничи на голям брой периодични издания. Един от инициаторите за основаване на Земеделското училище в Образцов чифлик край Русе.

Умира на 4 януари 1920 г. в София.

Източници: Начович, Гр. Из дневниците. Съставители: А. Пантев, Н. Гигов. С., 1999; Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, 449-450; Енциклопедия България. Т. 4. С., 1884, с. 548; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 315-317.

ДИМИТЪР КОСТОВ ВАЧОВ

Роден в Ловеч на 18 януари 1855 г. През 1873 г. постъпва в Габровската гимназия, завършва средно образование в гр. Писек, Чехия. През 1876 г. прекъсва учението си, за да участва като доброволец в Сръбско-турската война. След Освобождението завършва правни науки в Хайделберг с докторат.

През 1883 г. открива свое адвокатско писалище в Русе. Работи в Апелационния съд в града. Скоро се издига като лидер на местните либерали-радослависти. Депутат в III° ВНС, избран е за подпредседател на парламента. Отново с русенската листа влиза в състава на VIII° и X^o ОНС, председател на X^o ОНС. От 1 октомври 1899 до 27 ноември 1900 г. е министър на народното просвещение. Отново е депутат в XVI° и XVII° ОНС.

Умира на 4 декември 1922 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 109; Златев, Л. Цит. съч., с. 108, 109, 116, 176-177; Ташиев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 84-85; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, с. 304.

ИВАН ЦВЕТКОВ

Данните за този деец са оскъдни. Живее в Русе и в периода септември 1886-1890 г. е председател на постоянната комисия. В III° ВНС е избран в Балбунарска (Кубратска) околия с 892 гласа. Подкрепя правителствената линия и става поддръжник на Народнолибералната партия. В изборите за V^o и VI° ОНС се кандидатира и е избран за депутат в околия Бяла.

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., с.138; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). Велико Търново, 2008, с. 99, 148.

СКЕНДЕР БЕГ (БЕЙ)

Данните са оскъдни. Живее в Русе, занимава се с търговия. В III° ВНС е избран в Русенска околия с 1939 гласа. В VI° ОНС вече е привърженик на Стефан Стамболов и отново е избран в Русенска околия. Влиза в състава и на IV° ВНС. Отново е народен представител в XII° ОНС.

Източници: Държавен вестник, № 50, 5 март 1902; Гешева, Й. Цит. съч., с. 138; Палангурски, М. Цит. съч., с. 99, 150.

ФИЛИП ЦАНЕВ

Роден в Русе през 50-те години на XIX в. Учи във Военномедицинското училище в Цариград. След Освобождението живее в Русе. За пръв път влиза в III° ВНС, където е избран с 1940 гласа в Русенска околия. Като свое занятие записва “общински служител”. Проправителствен привърженик, той влиза в V^o и VI° ОНС, в IV° ВНС. Като своя професия записва “общински секретар”. Липсват други данни за него.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция..., с. 691; Гешева, Й. Цит. съч., с. 138, 219; Палангурски, М. Цит. съч., с. 101, 150.

ПЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 15 октомври 1887 – 17 декември 1889 г.

Изборите се провеждат на 27 септември 1887 г. Мнозинството от избраните депутати са привърженици на правителството.

В Русе и Русенско политическото напрежение след събитията на 19 февруари 1887 г. е осезаемо и създава опасения у управляващите. В предизборната кампания важна роля играе дружинката “България за себе си”, а листата на кандидатите е съгласувана със Захари Стоянов и се променя до последния момент. Значението, което правителството отдава на окръга, личи от факта, че тук се кандидатираат знакови за управляващите фигури – премиерът Стефан Стамболов, министрите Григор Начович и Константин Стоилов. Естествено, изборите в Русе и Русенско се печелят от правителствените привърженици. В V^o ОНС влизат 13 депутати. Отново 4 места са заети от представители на турското малцинство в региона. Тримата министри са избрани в няколко колегии и се отказват от Русенския избор. На допълнителните избори, проведени на 3 януари 1888 г., в Събранието влизат местни дейци, привърженици на Народнолибералната партия. Наред с верните на Стамболов хора сред народните избраници личи името и на известния привърженик на Либералната партия на д-р Васил Радославов и бивш окръжен управител Димитър Мантов.

V^o ОНС заседава в три редовни сесии и извършва значителна законодателна дейност. Сред по-важните законодателни актове са тези за печата, за изтребление на разбойничеството, за наследството, за адвокатите, за амнистията на политическите престъпници, изключващ “главатарите и инициаторите”, за Висшето училище и др.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 133-136; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, 434-435.

Представители в V^o ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>
Георги Цанков	Народнолиберална	Русенска (допълнителен избор)	Русе	търговец
Григор Начович	Консервативна	Русенска (отказал се)	София	министър
Димитър В. Мантов	Либерална	Тутраканска	Русе	бивш окр. управител
Емин Моамеледжи	Консервативна – Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Иван Стоянов	Народнолиберална	Бяла	Русе	търговец
Иван Цветков	Народнолиберална	Бяла	Русе	предс. на пост. комисия
Йордан Симеонов	Народнолиберална	Бяла	Русе	училищен инспектор
Константин Стоилов	Консервативна – Народна	Русенска (отказал се)	София	министър
Лазар Диолов	Народнолиберална	Русенска (допълнителен избор)	Русе	търговец
Лаз Хасан Мустафов	Либерална	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
Мутиш Мустафов	Либерална	Тутраканска	Тутракан	търговец
Стефан Стамболов	Народнолиберална	Русенска (отказал се)	София	премиер
Филип Цанев	Народнолиберална	Балбунарска (Кубратска)	Русе	общински секретар
Таксим Бей	Народнолиберална	Русенска (допълнителен избор)	Русе	търговец
Христо Иванов	Консервативна - Народна	Тутраканска	Русе	адвокат
Яким Попов	Народнолиберална	Русенска (допълнителен избор)	Русе	адвокат

Източници: Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, 97-103, 234-235.

Забележка: В таблицата е представено и бъдещото партийно членство на тези дейци.

ДИМИТЪР В. МАНТОВ

Роден в Исакча, Северна Добруджа. Семейството му се установява в Болград, където завършва Болградската българска гимназия. Известно време е писар на болградския префект. По време на Руско-турската война (1877-1878) е началник на затвора в Тулча и член на окръжния съвет.

След войната се преселва в Русе. Политически се ориентира към Либералната партия, по-специално към крилото, водено от д-р Васил Радославов. В драматичните събития през 1886-1887 г. твърдо застава зад действията на управляващите. На 17 август 1886 г. е назначен за изпълняващ длъжността русенски окръжен управител. Дни след като заема поста Мантов започва арести на опонентите на режима. Арестувани и инквизирани са видни дейци на местната русофилска опозиция като Т. Хаджипенов, П. Черковски, С. Златев, Т. Теодоров и др. Арестът на окръжното управление получава прозвището “Мантовата гробница” и в съзнанието на русенската общественост за дълъг период от време става синоним на насието в българската политическа действителност.

Избран е за почетен председател на Русенската дружинка “България за себе си”. Влиза в състава на V^о ОНС. Като привърженик на д-р В. Радославов постепенно се дистанцира от режима. В Събранието често отправя към премиера Стефан Стамболов неудобни питання. По време на III^{-та} редовна сесия иска обяснение от правителството за наложените екзекуции в селата на Беленска околия чрез разквартируване на военни части.

Често поставя под съмнение законосъобразността на действията на русенския окръжен управител Никола Обретенов.

Нарастващите разминавания с режима стават причина и за краткия период, в който Мантов заема кметския стол в Русе – от 9 ноември 1887 до 15 януари 1888 г. Практически той не успява да поеме ефективно длъжността си, бламиран от стамболовисткото общинско мнозинство начело с Петър Винаров. Но неговото отстраняване от длъжността не задоволява политическите му противници. Новият кмет го дава под съд за “самоуправство” заради усвоените няколко квадратни метра към двора му.

След падането на Стамболовия режим (1894), в процеса на организационно изграждане на Либералната партия заема председателския пост на местната дружинка. Партията не успява да завоюва сериозно влияние в града и околията, между другото и поради личността и действията на бившия вече окръжен управител. Но партийната вяръност му осигурява мястото и в X^{-ото} ОНС, където е избран в околия Бяла. Става председател и на окръжната постоянна комисия (1899-1900). Около него и другия влиятелен местен деец на радославистите – д-р В. Дочев, се формират две враждуващи групировки, които не подбират средства в борбата помежду си. Това води до непрекъснати уволнения и назначения на служители в общинската администрация, в окръжното управление и др. Участва в потушаването на селския бунт срещу въвеждането на натуралния десетък в с. Тръстеник, Русенско, на 17-19 април 1900 г. След падането на либералите от власт Мантов минава към групировката на Тодор Иванчов и е изключен от партията. Има адвокатска практика. Липсват данни за датата и мястото на смъртта му.

Източници: Златев, Л. Цит. съч., 203-205, 210-211, 213; Радков Ив., Л. Златев. Русенските кметове (1878-2005 г). Русе, 2005, 36-37.

ЛАЗАР ДИНОЛОВ

Произхожда от големия Динолов род, чийто родоначалник Димитър по време на една от руско-турските войни чиракува при някой си Динол (Динул). Лазар е роден в Русе около 1860 г. Занимава се с търговия и заедно със сина си притежава вносно-износна търговска фирма.

Привърженик на Народнолибералната партия на Стефан Стамболов и един от най-активните местни дейци на тази формация.

Излиза на политическата сцена през 1886-1887 г. Той е един от организаторите и касиер на дружинката (комитет) “България за себе си”, формирана в Русе през октомври 1886 г. Развива активна дейност за парирание действията на русофилската опозиция. Избран за депутат в V^o ОНС на допълнителните избори от 3 януари 1888 г. в Русенска околия. Народен представител и в следващите два, доминирани от стамболовите привърженици парламента – VI° и VII° ОНС.

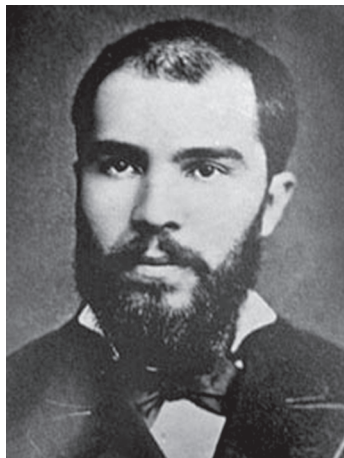
По време на втория стамболовистки режим от 2 юни 1903 до 15 януари 1904 г. става кмет на Русе. Поради краткото време, когато е начело на общинското управление, няма възможност да направи много. Мандатът му, обаче, очертава основните насоки, към които се придържат русенските стамболовисти в периода до 1908 г., а именно: първостепенна роля на общината за стимулиране стопанското развитие на града, усъвършенстване на административната ѝ организация, издигане на обществения престиж на местната власт, изграждане на модерна градска инфраструктура.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 13, л. 22 и сл., а.е. 22, л. 171 и сл.; 100 години Русенска търговско-индустриална камара. Със-

тавители: Л. Златев, Р. Велинова, Т. Билчев. Русе, 1995, с. 36; Златев, Л. Цит. съч., с. 118, 120, 128, 141; Радков Ив., Л. Златев. Цит. съч., 53-54.

СТЕФАН НИКОЛОВ СТАМБОЛОВ

Роден на 31 януари 1854 г. в Търново. Първоначално учи в родния си град, след което продължава образованието си като стипендиант в Духовната семинария в Одеса (1870-1872). Изключен от семинарията заради връзки с руски революционери. Прехвърля се в Румъния, където установява контакт с българската революционна емиграция. През лятото на 1874 г. участва в Общото събрание на БРЦК, а също и в извънредното му заседание от август 1875 г. Участва в Старозагорското въстание от 1875 г., след неуспеха на което отново емигрира в Румъния. През есента на с.г. е един от главните инициатори за създаването на Гюргевския революционен комитет, който взема решение за организиране на ново въстание в България през пролетта на 1876 г. Определен е за апостол на Първи (Търновски) революционен окръг. Местните турски власти предприемат незабавни мерки за парирание на въстанието в Търновско. Извършени са много арести на комитетски дейци, а самият Стамболов успява да се укрие. След поражението на въстанието отново се прехвърля в Румъния. Включва се в основаното през 1876 г. Българско централно благотворително общество. Участва и в списването на Ботевия в. "Нова България". По време на Освободителната война (1877-1878) е кореспондент на руски вестници. Привлечен е и като секретар на военния пратеник на Славянския комитет. Полага грижи за организирането на Българското опълчение.

След извоюването на националната независимост се завръща в България. Установява се в родния си град и се отдава на адвокатска дейност. Участва като гост в Учредителното събрание и се ориентира към течението на либералите. Един от главните инициатори за организиране движението на българския народ срещу решенията на Берлинския конгрес през 1878-1879 г.

Макар да няма необходимия възрастов ценз, през есента на 1879 г. е избран за депутат в I^o ОНС. Това предизвиква сериозен дебат по редовността на избора. Влиза в състава и на II° ОНС избран за негов подпредседател. Обявява се открито против държавния преврат от 27 април 1881 г. и против въведения от княз Александър I режим на пълномощията (1881-1883). При разцеплението на Либералната партия през 1883 г. минава на страната на крайните либерали, възглавявани от Петко Каравелов. Депутат, подпредседател и председател на IV° ОНС. Посреща с радост Съединението през 1885 г., участва като доброволец в последвалата Сръбско-българска война.

Стамболов не одобрява извършения на 9 август 1886 г. преврат срещу държавния глава. С помощта на Пловдивския гарнизон организира контрапреврат и връща княза в страната. След абдикацията на княз Александър I влиза в състава на Регентския съвет (август 1886 – юни 1887). Като пръв регент е фактически разпоредител със съдбините на страната. Поради остри разногласия с П. Каравелов се отцепва от неговата партия и през лятото на 1886 г. полага основите на самостоятелна политическа формация под името Народнолиберална партия.

След избирането на княз Фердинанд за български владетел му е поверено формирането на правителството. Заедно с министър-председателския пост поема и Министерството на вътрешните работи. От 4 юли 1890 г. до 2 ноември с.г. е временно управляващ Министерството на външните работи и изповеданията, а от 19 ноември 1893 до 19 май 1894 г. е временно управляващ и Министерството на народното просвещение. Пада от власт през май 1894 г.

Условията, при които е поставен след напускането на премиерски пост, са тежки. Практически Стамболов е в положение на домашен арест, което затруднява изключително много дейността му като политически деец и не създава нормални условия за организационен живот и изява на партията. В началото на юли 1895 г., на излизане от Юнион клуб – в центъра на столицата, е нападат от наемни убийци и съсечен. Умира след няколко дни, на 6 юли с.г., от нанесените му рани.

Източници: Пантев, А. Стефан Стамболов в часа на България. С., 1995; Пантев, А. Завръщането на Стефан Стамболов. – Български държавници 1878-1918. С., б.д., 123-140.

ЯКИМ ПОПОВ

Данните за този известен на времето политически деец са много малко. Роден е в Търново. Неизвестно кога се преселва в Русе. Включва се в дейността на читалище “Зора” и е негов член-касиер.

След Освобождението е адвокат. Близък съратник и съмишленик на Стефан Стамболов. На допълнителните избори на 3 януари 1888 г. е избран за депутат в V^o ОНС в Русенска околия. В парламентарните избори за VI° ОНС (1890) е изпратен да осигури вота за управляващите в Плевен и успява да получи депутатски мандат. Народен представител и в IV° ВНС. Общински съветник в доминирания от стамболовистите общински съвет на Русе през 1888-1893 г. Във връзка с това името му се замесва в скандал за корупция при провеждането на търг за павиране на русенските улици. Заедно с бившите вече кмет на града и окръжен управител Петър Винаров и Никола Обретенов е осъден през май 1895 г. и влиза за кратко в затвора. Липсват данни за политическата му дейност след тази дата.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, 219-220; Палангурски, М. Цит. съч., с. 102, 151, 242-243.

ШЕСТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 15 октомври 1890 – 15 декември 1892 г.

Изборите се провеждат на 26 август 1890 г. Спечелени са от привържениците на Стамболовия кабинет.

Резултатите в Русенски окръг повтарят тези в страната. Предизборната борба се съпътства от процес на формиране на либерални дружинки. В Русе временното бюро на Народнолибералната партия се създава много бързо от най-активните членове на дружинката (комитета) “България за себе си”. Мобилизацията на местните стамболовисти и действията на окръжния управител Никола Обретенов, който следи внимателно активността на опозиционно настроените дейци, осигуряват пълната правителствена победа. За това съдейства и обстоятелството, че водачите на турското малцинство са добре представени и в партийните органи, и в изборителните листи. Избрани са 14 депутати, като министърът на финансите Димитър Тончев печели мандати още в две околии. При проверката на изборите в парламента се отказва от русенския избор, а мястото му е попълнено на допълнителните избори на 3 февруари 1891 г. Сред русенските избраници личат добре познати имена на местни привърженици на правителството, четирима представители на турското малцинство, също вече избирани в други народни събрания.

Работата на Събранието протича в три редовни сесии. От особено значение за икономическото развитие на страната е законовата регламентация от есента на 1891 г. на “Първите местни земеделчески промишлени изложения в Пловдив и Русе”, която поставя началото на Пловдивското стопанско изложение у нас през 1892 г. Пак през 1891 г. е гласуван закон за снабдяване на армията с материали за въоръжаване, облекло,

храна и др., предимно домашно производство. Със специален закон от с.г. се дават привилегии на Първото българско застрахователно дружество “България” в Русе. На 15 февруари 1892 г. е утвърден Закон за съставяне на Българско търговско параходно дружество по Черно море. От 14 декември 1891 г. влиза в сила Закон за народното просвещение, който запазва общообразователната тенденция в българското училище, дава системна и пълна организация на основните и средните учебни заведения, засилва централизацията в тяхното ръководство и въвежда висок ценз за учителите. Едновременно с това, под натиска на Стамболов, VI° ОНС обсъжда проект за ревизия на Търновската конституция, приет на 7 декември 1892 г.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998. 158-159; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 436-437; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, 133-137.

Представители в VI° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Димитър Тончев	Народнолиберална – Либерална	Русенска(отказал се)	София	министър
Иван Бешевлиев	Народнолиберална	Тутраканска	Русе	редактор на в. “Мнение”
Иван Попов	Народнолиберална	Бяла	Бяла	общински кмет
Иван Стоянов	Народнолиберална	Русе	Русе	търговец
Иван Цветков	Народнолиберална	Бяла	Русе	предс. на пост. комисия
Лазар Динолов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Осман Сюлейман Кечели	Народнолиберална – Прогресивнолиберална	Тутраканска	Тутракан	търговец
Пенчо С. Кескинев	Народнолиберална	Балбунарска (Кубратска)	с. Куванджилар (с. Пчелина)	общински писар
Риза Хафуз Ибишов	Консервативна – Народна	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
Скендер бей Махмудов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Стефан Симеонов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец

Стефан Х. Драгнев	Народнолиберална	Бяла	Русе	търговец
Таксим бей	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Филип Цанев	Народнолиберална	Русенска	Русе	общински секретар
Христо Иванов	Консервативна – Народна	Тутраканска	Русе	адвокат

Източници: Палангурски, М. Цит. съч., 146-151, 234-235.

Забележка: В таблицата е представено и бъдещото партийно членство на депутатите.

ДИМИТЪР СТОЯНОВ ТОНЧЕВ

Роден на 26 октомври 1859 г. в Калофер. Учи в родния си град, завършва Юридическия факултет на Новорусийския университет в Одеса. Връщайки се в България, става помощник-прокурор и председател на Пловдивския департаментален съд, а от 1884 г. е адвокат. Привърженик на Либералната партия в Източна Румелия, депутат в Областното събрание.

След Съединението (1885) Д. Тончев е политически съидейник на Стефан Стамболов, а по-късно – на Васил Радославов. Многократно е избран за депутат, председател на III° ВНС и на V^o ОНС, подпредседател на VI° ОНС. В Русенска околия е избран за VI° ОНС, но се отказва от мандата и приема този от Карловска околия. Министър на правосъдието (16-26 август 1886). Отново поема съдебното ведомство през 1888-1891 г., а през 1894 г. става министър на търговията и земеделието в правителството с премиер д-р Константин Стоилов. Министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията в кабинета на Д. Греков и Т. Иванчов (1899-1900). Отново е в изпълнителната власт през 1900-1901 г. като министър на външните работи и изповеданията.

През 1904 г. Д. Тончев образува Младолибералната партия. Министър на финансите в коалиционното управление на Либералната, Народнолибералната и Младолибералната партия през 1913-1918 г. Осъден на доживотен затвор и лишаване от граждански и политически права по Закона за съдене на виновниците за националните катастрофи (1922). През 1928 г. е амнистиран и се оттегля от активна политическа дейност. Дописен и редовен член на Българското книжовно дружество (БАН).

Умира на 20 февруари 1937 г. в София.

Източници: Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 47-472; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, 348-349.

ПЕНЧО С. КЕСКИНОВ

Данните за този политически деец са много малко. Известно е, че е привърженик на Народнолибералната партия на Ст. Стамболов. Избран е за депутат в VI° ОНС в Балбунарска (Кубратска) околия. Живее в с. Кованджилар (дн. с. Пчелина), Тутраканско и е писар в общината. Отново там печели изборите и влиза в IV° ВНС. В личната кореспонденция на Ст. Стамболов с Никола Обретенов има сведения, че използвайки връзките си с управляващите и позициите в общината, П. Кескинов се е “обогатил по един твърде нечестен начин” и “населението го е силно намразило”. Избирането му в IV° ВНС става “по натиск от правителството, а не за това, че той се счита за честен и популярен човек”. Това кара Ст. Стамболов да го отпише от листите за VII° ОНС. В Българския алманах от началото на XX в. се съдържат данни, че Кескинов се е преселил в Тутракан и се занимава със земеделие. Отново влиза в XIII° ОНС като депутат от Народнолибералната партия, избран в Тутраканска околия.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 562; Статистика на изборите за народни представители за XIII° Обикновено народно

събрание. С., 1908, 110-113; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 219; Палангурски, М. Цит. съч., с. 163.

СТЕФАН СИМЕОНОВ

Роден през 1858 г. в Габрово в учителско семейство. Завършва гимназия в Свищов. Тук се запознава и по-късно се жени за съпругата си Лукса, която е от богато семейство. Именно със средствата от зестрата ѝ поставя началото на стопанската си дейност.

В Русе, където се установява да живее, основава заедно с брат си Иван Симеонов една от най-големите банкерски къщи след Освобождението в България – “Братя Симеонови”. Благодарение и на близкото му приятелство със Стефан Стамболов, банката просперира. През нея неколkokратно се извършват плащанията по външния държавен дълг. Стопанската дейност на Ст. Симеонов се разраства. Притежава минни концесии в Троянския балкан и оловно-цинков рудник в Босилеградско. Участва в създадената през 1900 г. компания за експлоатация на каменовъглените мини в района на Сливница и с. Искрец, на железен рудник до Брезник. Предприемач на строежа на жп линиите Русе – Търново и Саранбей (Септември) – Нова Загора. Симеонов е сред основателите и членовете на управителния съвет на Първото българско застрахователно дружество “България”, на Българска търговска банка, на Българска кредитна банка “Гирдап” и др. Той е пръв председател на Русенската търговско-индустриална камара (1895-1903), а по-късно е член на бюрото ѝ. Много активен при организиране дейността на Камарата. Участва

лично при изработването на правилника за вътрешния ѝ ред, при избиране членовете на сконтовите комитети, внася за обсъждане предложения към правителството.

Политическата му ориентация е към Народнолибералната партия, с чийто лидери го свързва близко приятелство. Избран в Русенска околия за депутат в VI^о ОНС и в IV^о ВНС, и в Балбунарска (Кубратска) околия – в VII^о ОНС. След падането на Ст. Стамболов от власт остава привърженик на Народнолибералната партия. Дарява големи суми за построяване на Паметника на свободата в Русе и за други нужди на града. По ред причини, между които от най-съществено значение се оказва провалът на строежа на линията Саранбей (Септември) – Пловдив – Нова Загора и неизпълнените ангажименти от страна на държавата по изградената вече линия Русе – Търново, фирмата фалира.

Умира в Русе през 1908 г.

Източници: 100 години Русенска търговско-индустриална камара. Документален сборник. Съставители: Л. Златев, Р. Велинова, Т. Билчев. Русе, 1995, с. 242; Велева, Л. Търговско-индустриалните камари в България 1894-1919. (Организация и дейност) С., 2005, 32-33; Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С., 2010, 113-128, 483-484.

ЧЕТВЪРТО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

3 – 17 май 1893 г.

Изборите са проведени на 18 април 1893 г. Спечелени са от управляващата Народнолиберална партия. Избрани са 577 народни представители, като някои кандидати се явяват в по няколко околии. Местата им не се заемат от следващите кандидати, получили най-много гласове.

При тези избори към Русенски окръг влизат Свищовска и Никополска околии. В този обхват са избрани 46 депутати, всички симпатизиращи на управляващите.

Събранието утвърждава предложените от правителството и приети от VI^о ОНС изменения в конституцията. За да се улесни бракът на княз Фердинанд с Пармската княгиня Мария-Луиза, католичка, се налага да се промени чл. 38 от основния закон, според който престонаследникът трябва да изповядва източноправославната вяра. Гласуват се и промени, свързани с намаляването на броя на депутатите в парламента, с увеличаване мандата на събранието от 3 на 5 години, и също така да се допуска гласуването на законопроектите да става в присъствието на минимум една трета от депутатите. Образувани са и две нови министерства – Министерство на търговията и земеделието и Министерство на обществените сгради, пътищата и съобщенията.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 180-196; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, с. 438.

Представители в IV^о ВНС, избрани в окръг Русе

Име	партия	колегия	место-жителство	професия
Александър Дашев	–	Свищов	–	–
Ангел Д. Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	кмет
Асен Дюлгерев	–	Никополска	–	–

Атанас Дончев	–	Никополска	–	–
Атанас Гр. Каракашев	Народнолиберална	Свищовска	Свищов	адвокат
Владимир Божинов	–	Свищовска	–	–
Георги Николов	–	Русенска	Тутракан	–
Гецо Ангелов	–	Балбунарска (Кубратска)	Русе	–
Димитър Петков	Народнолиберална	Русенска	София	кмет
Димитър Станев	–	Свищовска	–	–
Иван Андреев	–	Балбунарска (Кубратска)	–	–
Иван Мандиков	Народнолиберална	Никополска	Никопол	търговец
Иван Стоянов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Кирил Станчев	–	Свищовска	–	–
Марин К. Аврамов	–	Свищовска	–	–
Марин Късогледов	–	Русенска	–	–
Марко С. Марков	Народнолиберална	Никополска	Никопол	общин. секретар
Махмуд Х. Юмеров	–	Русенска	–	–
Никола Пушкаро	–	Свищовска	–	–
Нури Хюсеннов	–	Русенска	–	–
Осман Сюлейм. Кечели	Народнолиберална-Прогресивнолиберална	Русенска	Тутракан	търговец
Павел Пенчев	–	Никополска	–	–
Пенко Карамаждраков	Народнолиберална	Бяла	Русе	предс. на пост. комисия
Пенчо С. Кескинев	Народнолиберална	Балбунарска (Кубратска)	с. Куванджилар (с. Пчелина)	общински писар
Петко Тодоров	–	Никополска	–	–
Петър Винаров	Народнолиберална	Русенска	Русе	кмет
Петър Пенчев	–	Никополска	–	–
Риза Хафуз Ибишов	Консервативна-Народна	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец
Скендер бей	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Стефан Симеонов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Стефан Стамболов	Народнолиберална	Русенска	София	премиер
Стефан Т. Попов	Народнолиберална	Свищовска	Осман Пазар (гр. Омуртаг)	кмет
Стефан Х. Драгнев	–	Бяла	–	–
Стоян Наков	–	Русенска	–	–
Таксим бей	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Тодор Икономов	Народнолиберална	Свищовска	Свищов	търговец
Тодор Шипков	Народнолиберална	Русе	Русе	помощник-кмет
Филип Маринов	Консервативна-Народна	Свищов	Свищов	търговец
Филип Цанев	Народнолиберална	Русенска	Русе	общински секретар
Хатип Юмер ходжа	–	Бяла	–	–
Христо Иванов	Консервативна-Народна	Русенска	Русе	адвокат

Цани Ковачев	–	Русенска	–	–
Цани Филев	–	Бяла	–	–
Юмер Х. Ахмедов	–	Никополска	–	–
Юрдан Ганев	–	Бяла	–	–
Яким Попов	Народнолиберална	Русенска	Русе	адвокат

Източници: Държавен вестник, № 90, 29 април 1893; Гешева, Й., Цит. съч., 219-220.

***Забележка:** В таблицата е представено и бъдещото партийно членство на тези дейци. Професиите и местоживенето са установявани по допълнителни източници.*

АНГЕЛ Д. КРУШКОВ

Данните за този деец са оскъдни, въпреки че в десетилетията след Освобождението е много влиятелен и авторитетен в района. Живее в Бяла. За него един от кметовете на града Тодор Джонов пише: “То аз бях кмет, ама Ангел Крушков каквото кажеше, то ставаше. Тогава правихме училищата – трите и църквата... Ангел ще събере хората, че като почне да говори, убеждава ги...”. По негово предложение парламентът обявява на 7 септември 1891 г. Бяла, Русенско, за град. Привърженик на Народнолибералната партия и кмет на града (1893). В Българския алманах от началото на ХХ в. фигурира като “земделец и житар”, а в списъците на XVII^{-ото} ОНС е записан като “търговец”. За пръв път влиза като депутат в IV^{-о} ВНС, където е избран в Беленска околия с 1836 гласа (при гласували 1847 души). Депутат и в VII^{-о} ОНС. Отново влиза в съставите на X^{-о}, XI^{-о}, XIII^{-о} ОНС като представител, избран в същата околия. Неколкократно се кандидатира за депутат в следващите парламентарни избори, но не успява да спечели мандат. Отново е народен представител в XVII^{-о} ОНС.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 624; Гешева, Й. Цит. съч., с. 220.

АТАНАС ГР. КАРАКАШЕВ

Преди Освобождението живее в Букурещ (от 1875) и помага на Киряк Цанков при редакцията на българското издание

на в. “Балкан”. Председател на Българското театрално дружество “Светлина” в Браила, което се занимава и с издаването на книги (1876-1878). След Освобождението се установява да живее в Свищов. Един от известните адвокати в града. Привърженик на Консервативната партия. В навечерието на изборите за VI° ОНС, проведени в края на август 1890 г., е един от инициаторите в листата да не се допускат лица, спуснати от София. Това води до личната намеса на премиера Ст. Стамболов. Каракашев е изваден от Свищовската листа и е избран за депутат в друга околия и то в допълнителните избори. Влиза и в IV° ВНС.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 316; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, с. 128, 151, 176.

ГЕОРГИ НИКОЛОВ

Вероятно влиза още в състава на Учредителното събрание като председател на Тутраканския окръжен съвет. Депутат в IV° ВНС, избран в Тутраканска околия, където води правителствената листа. Депутат в VII° ОНС, кмет на града.

Източници: Спомени за Учредителното събрание от 1879 г. Съставители: Стателова, Е., З. Маркова. С., 1979, с. 244; Геиева, Й. Цит. съч., с. 219; Палангурски, М. Цит. съч., с. 192.

ГЕЦО ПАРАШКЕВОВ АНГЕЛОВ

Роден в Русе на 10 април 1842 или 1844 г. По време на Руско-турската война (1877-1878) участва в Българското опълчение. Награден с Георгиевски кръст за храброст и с орден за гражданска заслуга. В началото на 80-те години на XIX в. е председател на Поборническо-опълченското дружество в Русе. След установяването на Режима на пълномощията, при посещението на княз Александър I в града, в навечерието на изборите за II° ВНС, се впряга в княжеската каляска заедно с гру-

па турци, за да засвидетелства почитта и привързаността си към монарха. За тази си постъпка иначе добродушният бивш опълченец получава от своите съграждани прозвището “Тецо – княжеския кон”. Депутат в IV^о ВНС. През 1932 г. прави дарение на Мъжката гимназия “Княз Борис” в Русе на стойност 10 хил. лв. Желанието му е от годишните лихви на капитала да се дава награда на завършилия с най-добър успех и поведение беден ученик.

Източници: Стоянов, З. Превратът през 1881 година. Исторически възпоменания. Съставител: Т. Ташев. С., 1994, 148-150; Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. т. 1. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2000, 144-145.

ДИМИТЪР НИКОЛОВ ПЕТКОВ

Роден на 21 октомври 1858 г. в с. Башкьой, Тулчанско, Северна Добруджа. Първоначално образование получава в родното си село, след което учи в Тулча. Едва 17-годишен се прехвърля в Румъния и се свързва със средите на българската революционна емиграция. Взема участие в Сръбско-турската война от 1876 г. като доброволец в четата на Панайот Хитов.

След избухването на Освободителната война (1877-1878) е в редовете на Българското опълчение. Отличава се в боевете при Стара Загора и Шипка. На връх “Св. Никола” е ранен тежко, поради което е ампутирана едната му ръка. За проявения си героизъм е награден лично от руския император.

Включва се активно в общественно-политическия живот на Княжеството. Първоначално симпатизира на Либералната партия, а след разцеплението ѝ през 1883-1884 г. застава на страната на крайните либерали. Обявява се открито против държавния преврат от 27 април 1881 г. и режима на пълномощията. Занимава се с журналистическа дейност. Голяма популярност му донася издаваният от него сатирично-хумористичен вестник “Свирка” (1883-1885). През 1885 г. издава и други вестници – “Народно събрание” и “Независимост”.

В драматичните събития по време на Българската криза 1886-1887 г. застава на страната на Ст. Стамболов. Включва се в редовете на Народнолибералната партия, взема участие в редактирането и издаването на нейния печатен орган в. “Свобода”.

След формирането на Стамболовото правителство е назначен за столичен кмет. На този пост остава от 1887 до 1893 г. и има големи заслуги за архитектурното обновяване на София и превръщането ѝ от изостанал градец с ориенталски изглед в по-съвременен европейски град. Многократно избран за народен представител – в IV°-VII°, X^o, XI° и XIII° ОНС. С Русенската листа е избран в IV° ВНС, председател на парламента. Председател и на VI° и VII° ОНС. След това е включен в състава на правителството на Ст. Стамболов като министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията (19 ноември 1893 – 19 май 1894). След убийството на Ст. Стамболов поема лидерството в партията.

Министър на вътрешните работи от май 1903 г. Без да заема премиерския пост, Д. Петков е душата на новото правителство. На 23 октомври 1906 г. ген. Р. Петров подава оставка като министър-председател. Ръководството на кабинета се поема най-сетне от Д. Петков. Той запазва отново и портфейла на Министерството на вътрешните работи, като същевременно поема и временното управление на Министерството на об-

ществениите сгради, пътищата и съобщенията. На 26 февруари 1907 г. е прострелян край Орлов мост в столицата.

Източници: Енциклопедия България, т. 5, С., 1986, с. 179; Куманов, М. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери 1879-1949. С., 1991, 152-154; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 358-359; Попов, Р. Димитър Петков – от опълченец до министър-председател. – Български държавници 1878-1918. С., б.д., 203-222.

ИВАН МАНДИКОВ

Живее в Никопол. В VI° ОНС определя професията си като търговец, а в Българския алманах от началото на ХХ в. фигурира като адвокат. Деец на Народнолибералната партия. Депутат в VI° ОНС и в IV° ВНС, избран в Никополска околия. В навечерието на изборите за VII° ОНС се забелязват персонални противоречия при определяне на кандидатската листа в областта. Местните стамболовисти застават зад кандидатурите на Ив. Мандиков и М. Марков.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 614; Гешева, Цит. съч., с. 220; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново., 2008, с. 148, 175-176, 192.

МАРКО С. МАРКОВ

Живее в Никопол. Привърженик на Народнолибералната партия, секретар на Никополската община (1887-1893), кмет на града през 1893 г. Избран за депутат в V^o, VI° ОНС, в IV° ВНС. Местните стамболовисти застават зад кандидатурата му за депутат в VII° ОНС.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 220; Палангурски, М. Цит. съч., с. 99, 149, 175-176, 192.

ПЕНКО КАРАМАЖДРАКОВ

Живее в Русе и е един от местните симпатизанти на Народнолибералната партия. Председател на постоянната ко-

мисия (1893). Избран в околия Бяла за депутат в IV° ВНС и в VII° ОНС. Липсват други данни за този деец.

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., с. 220; Палангурски, М. Цит. съч., с. 193.

ПЕТЪР НИКОЛОВ СТАНЕВ – ВИНАРОВ (КАЗМАТА)

Роден е в Русе през 1850 г. Още като младеж се включва в борбата за църковна независимост и активно участва в акцията за изгонването на гръцкия владика Синесий от града (1865). По време на Освободителната война (1877-1878) подпомага руското разузнаване. Попаднал в ръцете на турските власти, е заточен в гр. Халеп, Мала Азия, където престоява от 1 август 1877 до 23 април 1878 г.

След Освобождението става привърженик на Консервативната партия. Поддържа и режима на пълномощията. Русофил, но е склонен да променя вижданията си с оглед на политическите обстоятелства.

Името на П. Винаров се свързва преди всичко с дейността на Русенската община. В обстановка на остра политическа конфронтация насрочените на 19 май 1885 г. повторни общински избори в Русе се печелят от Съединената опозиция на либералите цанковисти и консерваторите. Кметският пост се поема от П. Винаров. Обстановката е сложна, тъй като местната общинска власт е в опозиция на управляващия либерален кабинет на Петко Каравелов. Въпреки това местните власти се опитват да разгърнат широка дейност в полза на града. Усилията им се натъкват на съпротива от страна на окръжния управител.

В тревожните събития, които разтърсват страната през 1886-1887 г., Винаров на няколко пъти мени своята политическа ориентация в зависимост от хода на събитията. Избухналият в Русе на 19 февруари 1887 г. бунт на офицерите русофили от гарнизона освен всички негативни реминисценции, които дава впоследствие в общественополитическия живот на страната, до голяма степен блокира нормалната дейност и на местните държавни и общински органи. Филството и фобството оказват силно влияние върху тях, но все пак кметът П. Винаров се опитва и в значителна степен успява да предпази общинската институция от намеса в кървавата февруарска междуособица в града.

Вътрешнополитическата криза в страната започва да се преодолява от втората половина на 1887 г., когато в началото на август овакантият княжески престол се заема от принц Фердинанд Сакс Кобург Готски. На 4 септември с.г. в Русе се провеждат градско-общински избори. При тях изборната листа се съставя на непартиен принцип. Някогашното противопоставяне на либерали и консерватори е забравено. Кандидатите за общински съветници се определят сред привържениците на Стамболовото правителство, поддържащи безусловно независимата външнополитическа ориентация на страната. Либералът Димитър Мантов, привърженик на Радославов, и бившият консерватор Петър Винаров са начело на новоизбрания общински съвет. С княжески Указ от 9 ноември 1887 г. за кмет на града е утвърден Д. Мантов.

След изборната победа на русенските националисти през есента на 1887 г. започва разцепление сред тях. Особено ярко се проявява настъплението на правителствените привърженици срещу радославистката опозиция в общинския съвет. Още на първото заседание на новоизбрания съвет от 8 януари 1888 г. помощник-кметът П. Винаров, поддържан от стамболовисткото мнозинство, обявява на кмета, че е бламиран. Мантов се опитва да оспори законността на отстраняването му от

кметската длъжност, но без успех. Кметският пост се заема отново от П. Винаров.

Неговият втори мандат начело на общината продължава до есента на 1890 г. и съвпада с периода на утвърждаването и стабилизирането на Стамболовото управление. Извършена е ползотворна дейност по благоустрояването на града и усъвършенстване организацията на общинското управление.

Липсата на организирана опозиция дава възможност на управляващите стамболовисти в Русе през есента на 1890 г. да проведат мирно и тихо последователно парламентарните и общинските избори. На 9 октомври за кмет отново е избран П. Винаров. Насоките на дейността на общинското управление остават непроменени. Продължава широката строителна дейност в Русе, подпомагат се местните индустриалци, особено ако те са симпатизанти на властта, полагат се грижи за хигиенизирането на града, за подобряване на медицинската профилактика на населението. През 1892 г. започва да излиза “Русенски общински вестник”, в който се публикуват по важните решения на общинския съвет и заповедите на кмета. Винаров напуска кметския пост през лятото на 1893 г.

На фона на тази му дейност, активността му като парламентарист е сравнително скромна. Тя се изчерпва само с участието му в IV° ВНС.

Умира през 1926 г. в Русе.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 1, л. 28-29, 70; а.е. 2, л. 30-31, 44, 53; а.е. 3, л. 1, 6; а.е. 7, л. 39, 92-93; а.е. 9, л. 2-3; а.е. 104, л. 17; а.е. 108, л. 31, 69; Исторически (ИМ) - Русе, Инв. №215/XIV-(В); Славянин, Русе, №149, 45, 52, 57, 25 юли, 23 ноември, 12, 24 декември 1885; №144, 21 август 1886; №89, 13 октомври 1890; Българин, Русе, №125, 127, 9, 19 август 1886; Свобода, № 90, 8 септември 1887; № 137, 26 март 1888; № 284, 15 юли 1889; Български новини, №4, 21, 22, 23, 25, 14 януари, 4, 11, 18 юни, 2 юли 1895; Обретенков, Н. Дневници и спомени (1877-1939). С., 1988, 329-332; Попов, Р. България на кръстопът. Регентството 1886-1887. С., 1991, с. 504.

ФИЛИП МАРИНОВ

Живее в Свищов, занимава се с търговия. Привърженик на Консервативната партия. Депутат в VI° ОНС и в IV° ВНС. В средата на 90-те години на XIX в. става привърженик на Народната партия.

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., с. 220; Палангурски, М. Цит. съч., с. 150, 175-176

СЕДМО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 15 октомври – 21 декември 1893 г.

Парламентарните изборите се провеждат на 18 юли 1893 г. В тях печелят привържениците на управляващата Народнолиберална партия. Съединената легална опозиция, в която влизат дейци на бившата Консервативна партия, на Либералната партия и на бившата Народна партия в Източна Румелия, претърпява поражение. Изцяло доминират стамболовите привърженици и сред избраниците на Русенски окръг. Събра­нието заседава в една редовна сесия и няма възможност да раз­гърне особено голяма законотворческа дейност. Оставката на ръководеното от Ст. Стамболов правителство и поемането на властта от опозицията става причина за преждевременното разпускане на парламента.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, 439-440

Представители в VII^о ОНС, избрани в окръг Русе:

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителиство</i>	<i>професия</i>
Ангел Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	кмет
Георги Николов	Народнолиберална	Тутраканска	Тутракан	кмет
Димитър Греков	Народнолиберална	Русенска	София	министър
Иван Стоянов	Народнолиберална	Русенска	Русе	търговец
Лазар Диолов	Народнолиберална	Тутраканска	Русе	търговец
Пенко Карамаждраков	Народнолиберална	Бяла	Русе	предс. на пост комисия
Риза Хафуз	Консервативна-	Русенска	Русе	търговец
Ибишов	Народна			
Стефан Симеонов	Народнолиберална	Балбунарска (Кубратска)	Русе	търговец

*Източници: Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.).
В. Търново, 2008, 191-194.*

Забележка: *В таблицата е представено и бъдещото партийно членство на отделните дейци. Всички вече са били депутати в други Народни събрания, поради което не се дават биографични данни за тях.*

ОСМО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 15 октомври 1894 – 2 февруари 1896 г.

Изборите за VIII^о ОНС се провеждат на 11 септември 1894 г. Както отбелязват изследователите, в този момент на силни антистамболовистки настроения, на политически кипеж и преориентация, е трудно да се определи точното разпределение на мандатите. Много от дейците менят политическата си принадлежност, влизат и нови хора, необвързани със старите партии. Част от тях не защитават определено кредо, а тръгват с властта. Това, което е сигурно, е пълното надмощие в парламента на антистамболовистки настроените дейци.

Подобна е характеристиката и на депутатите, избрани с русенските листи. Сред тях личат имената на вече известни и избирани в предишните парламенти дейци като д-р Димитър Вачов, привърженик на Либералната партия на д-р В. Радославов и един от най-активните опозиционни лидери в региона по време на Стамболовото управление; турският депутат, бивш консерватор и бъдещ народняк Риза Хафуз Ибишов. От София тук се кандидатира старият сподвижник на премиера д-р К. Стоилов Григор Начович, а в допълнителните избори е избран бившият консерватор Илия Трифонов. Новите политически лица впоследствие стават лидери на Народната партия на национално ниво като Теодор Теодоров и Георги Губиделников или на местно равнище като Иван Абрашев в Тутракан.

Работата на Събранието протича в две редовни сесии. Обсъждат се и се приемат законопроекти от политически и от стопански характер. С първата група се цели да се накажат беззаконията, да се възстанови конституционният ред, да се нормализира политическата обстановка. Дава се частична ам-

нистия на политически преследвани от предишния режим лица, отменя се законът за печата, гласува се закон за съдене на незаконно забогателите чиновници и др.

Законодателната дейност, която засяга стопанското развитие на страната, е особено ползотворна. Сред по-важните актове на парламента са законите за насърчаване на местната промишленост, за данък върху занаятите, за организиране на земеделски конкурси, за земеделските каси, за търговско-индустриалните камари.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 441-442; Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004, с. 38-39.

Представители в VIII^о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Георги Губиделников	Народна	Бяла	Русе	адвокат
Григор Начович	–	Русенска (отказал се)	София	министър
Димитър Вачов	Либерална	Русенска	Русе	адвокат
Димитър Йонов	–	Беленска	Русе	търговец
Иван Абрашев	Народна	Тутраканска	Тутракан	адвокат
Илия Трифонов	Народна	Русенска (допълнит. избор)	Русе	търговец
Петко Ю. Тевекелов	–	Тутраканска	Тутракан	прошенописец
Риза Хафуз	Народна	Балбунарска (Кубратска)	Русе	земеделец
Теодор Теодоров	Народна	Русенска	Русе	адвокат

Източници: ЦДА, ф. 600К., оп. 1, а.е. 1153, л. 39-43; Държавен вестник, № 203, 22 септември 1894.

ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ ГУБИДЕЛНИКОВ

Роден на 2 май 1859 г. в Котел.

Учи във френския католически колеж в Бебек, Цариград. Завършва право в Новорусийския университет в Одеса. През 1883 г. се завръща в България и последователно е назначаван за помощник-прокурор във Варна, прокурор в Шумен и в Търновския окръжен съд. Участва активно в политическия живот. Това става причина за преместването му в Русе, където е подпредседател на окръжния съд. Скоро е

уволнен и заедно с Теодор Теодоров започва свободна адвокатска практика. След метежите на 19 февруари 1887 г. двамата са арестувани и интернирани за шест месеца в Елена. Впоследствие Г. Губиделников се връща в Русе и продължава адвокатската си практика.

В навечерието на изборите за VIII° ОНС Губиделников е един от най-видните представители на антистамболовистката опозиция в града. Новият кабинет на Константин Стоилов го назначава за председател на общинската тричленка. Оставането му на този пост е сравнително кратко – от 3 септември 1894 до 3 февруари 1895 г. Предприема преустройство на общината по примера на столичната и закрива много “излишни” длъжности. На практика така се извършва и дестамболовизация на общинската администрация. Подава оставка в края на януари 1895 г. Симпатизира на правителството на д-р К. Стоилов и активно подкрепя формиращата се народна партия. Депутат в VIII° и IX° ОНС, в V^o ВНС, в XV°, XVIII° и XXII° ОНС, подпредседател на IX° ОНС.

Губиделников е един от най-изявените стопански дейци в страната. Особено големи са заслугите му за развитието на

Българска търговска банка. Един от основателите на банката през 1895 г., член на Управителния ѝ съвет, негов подпредседател (до 1904), а от 1904 г. до смъртта си – главен директор на банката. Акционер и член на управителните съвети на дъщерните предприятия на банката, член на бюрото на Русенската търговско-индустриална камара (1911), председател на Русенското търговско дружество (1907-1908, 1914).

Умира на 28 ноември 1938 г. в София.

Източници: Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. т. 1. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2000, с. 22; Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005. с. 39, 40-41; Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С., 2010, 370-373, 466.

ДИМИТЪР ЙОНОВ

Живее в Русе и се занимава с търговия. Избран за депутат в VIII^о ОНС в околия Бяла. Името му нашумява във връзка с дебатите около поданството на Евлогий Георгиев, получил депутатски мандат в Пловдивски избиращия окръг. От парламентарната трибуна заявява: “Ний трябва да привличаме богатите, защото от сиромасите няма полза.” Това изказване става повод за нападки от страна на опозицията.

Умира през декември 1897 г. в Русе.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, с. 187.

ИВАН МИТЕВ АБРАШЕВ

Роден през 1859 г. в Тутракан и живее там до 1919 г. Един от най-известните адвокати в града. Активно се включва в дейността на Съединената легална опозиция срещу Стомболовия режим. След падането на режима се определя като привърженик на Народната партия и е един от най-изявените ѝ водачи в Тутракан. За пръв път става депутат в VIII^о ОНС. Кмет на града от 4 февруари 1898 до 4 юни 1899 г. В следващите парламентарни избори многократно води Тутраканската листа

на Народната партия. Отново е депутат в IX° ОНС, в V^o ВНС, където подписва промените на Конституцията, и в XV° ОНС. През 1919 г. се преселва в Русе.

Източници: Държавен вестник, № 256, 20 ноември 1896; Стенографски дневници на XV ОНС, Пр.с., 1912/1913. Приложения, 943-946.

ТЕОДОР ИВАНОВ ТЕОДОРОВ

Роден на 14 март 1859 г. в Елена. Произхожда от заможен род, оставил значима следа в обществено-политическия живот на града. Учи в прочутото Еленско трикласно училище и след успешен изпит влиза в Априловската гимназия в Габрово. Завършва Александровското реално училище в гр. Николаев и Юридическия факултет на Новорусийския университет в Одеса.

След завръщането си в България е назначен за помощник-прокурор и прокурор при Софийския окръжен съд (1883). От февруари 1885 г. става член на Русенския апелативен съд, а след едногодишна специализация в Сорбоната в Париж (ноември 1885 – юни 1886) започва свободна адвокатска практика в Русе. Тук бързо печели авторитет и симпатии. Русофил по убеждение, той се включва в редовете на опонентите на Стамболовия режим. През 1893 г. е защитник на преследвания от управляващите митрополит Климент, а в началото на 1894 г., при допълнителните избори за VII° ОНС в Търновско, оказва подкрепа на кандидатите на опозицията. През март 1894 г. заедно с д-р Д. Вачов започва да издава в Русе в. “Народна

воля”, който е вторият по значимост орган на Съединената легална опозиция. През април 1894 г. е инициатор за свикване на събрание и митинг в града, на който призовава за смъкване на тиранията. След падането на Ст. Стамболов от власт през май 1894 г. застава на страната на правителството на д-р Константин Стоилов. Влиза в ръководството на създадения в Русе комитет на политическата коалиция под името Народна партия. Участва в подготовката на изборите за VIII° ОНС и е избран за депутат в Русе и Елена, но запазва Русенския мандат. Председател на VIII° ОНС.

Постепенно се налага като един от неоспоримите лидери на Народната партия, подпредседател на Централното ѝ бюро (от 1901). Депутат в IX°, XI°–XXI° ОНС, в V^o ВНС. Участва в различни парламентарни комисии, взема думата по важни законопроекта, един от най-блестящите оратори в българския парламент. Министър на правосъдието (февруари 1896 – август 1897) и на финансите (август 1897 – януари 1899) в кабинетите на К. Стоилов в края на XIX в., отново финансов министър в правителството с премиер Ив. Ев. Гешов (март 1911 – юли 1913), титуляр на Външно министерство в коалиционния кабинет на Ал. Малинов (октомври – ноември 1918), премиер на следващото коалиционно правителство. Един от водачите на опозицията срещу самостоятелното управление на БЗНС (1920-1923), участва в преговорите по обединяването на Народната и Прогресивнолибералната партии през 1920 г. След Търновските събития (1922) заедно с другите опозиционни лидери е арестуван и хвърлен в Шуменския затвор. Престоят в затвора го съкрушава морално и физически. След преврата на 9 юни 1923 г. е освободен. Като депутат от Демократическия сговор в XXI° ОНС произнася последната си реч от парламентарната трибуна. Тя е посветена на амнистията на министрите либерали.

Умира на 5 август 1924 г. в Чамкурия (дн. Боровец).

Източници: Златев, Л. Цит. съч., 174-175; Николова, В. От извисяването до изпепеляването “ моменти от политическата дейност на Теодор Ив. Теодоров. “ Сборник в памет на Радослав Попов. С., 2005, 243-256; Николова, В. Теодоров, И. Теодор Теодоров “ парламентарният лъв. “ Балканските войни (1912-1913 г.). Исторически, дипломатически и стратегически очерк. С., 2007, 327-359.

ДЕВЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

1 декември 1896 – 19 декември 1898 г.

Изборите се провеждат на 17 ноември 1896 г. Управляващата Народна партия постига пълен изборен успех. Според уточнените от В. Николова данни за партийната принадлежност на депутатите 123 от общо 169 народни избраници със сигурност са от тази политическа сила.

Резултатите в Русенски окръг повтарят тези в страната – всичките 8 мандата в четирите избирателни околии са спечелени от привърженици на Народната партия. Част от депутатите са знакови за региона личности, избирани не за пръв път в парламента. От София в листата е спуснат близкият до премиера деец Найденов Бенев. Председател на събранието става русенският депутат Георги Губиделников, а Теодор Теодоров и Н. Бенев, избрани също в околията, поемат министерски постове.

Работата на парламента протича в три редовни сесии. Гласувани са важни за политическото и стопанско развитие на страната закони. Сред тях са: Законът за земеделското учение, за средното девическо образование, прието е допълнение към Закона за насърчаване на местната промишленост, Законът за уредба на еснафските сдружения и други.

Източници: Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004, с. 512-514; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 443-444.

Представители в IX° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Георги Губиделников	Народна	Бяла	Русе	адвокат
Иван Абрашев	Народна	Тутраканска	Тутракан	адвокат

Илия Трифонов	Народна	Русенска	Русе	търговец
Махмуд Юмеров	Народна	Тутраканска	Тутракан	търговец
Найден Бенев	Народна	Русенска	София	министър
Риза Хафуз Ибишов	Народна	Балбунарска (Кубратска)	Русе	помощник кмет
Теодор Теодоров	Народна	Русенска	София	министър
Хр. Касабов	Народна	Бяла	Русе	адвокат

Източници: Държавен вестник, № 256, 20 ноември 1896; Николова, В. Цит. съч., 512-514.

НАЙДЕН БЕНЕВ

Роден през 1857 г. в Копривщица. Учи в родния си град и в Пловдивското класно училище “Св. св. Кирил и Методий”. Учи-телства в Копривщица.

След Освобождението е секретар на Върховния касационен съд в София (1879). През 1883 г. напуска държавна служба и започва кариера като адвокат (без завършено висше юридическо образование). С Константин Стоилов го свързват близки приятелски и колегиални отношения. Заедно откриват обща адвокатска кантора. След като К. Стоилов става премиер (1894), Н. Бенев е назначен за главен секретар на Министерския съвет. Тази длъжност изпълнява от 1894 до 1896 г. Включва се в изграждането на Народната партия и е член на нейното Централно бюро от 1895 г. до смъртта си.

При правителствената реконструкция през ноември 1896 г. е включен в кабинета като министър на вътрешните работи. От 23 ноември 1898 г. до падането на правителството на 18 януари 1899 г. поема и Министерството на търговията и земеделието. Народен представител в V^o, IX°, XI° и XII° ОНС.

Умира на 6 февруари 1909 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, с. 691; Николова, В. Цит. съч., 512-514; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, с. 300.

ДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 16 май 1899 – 29 ноември 1900 г.

Парламентарните избори се провеждат на 25 април и 2 май 1899 г. Спечелени са от Либералната и Народнолибералната партии, които участват с обща листа. Частичните избори, проведени през септември с.г., дават предимство на Либералната партия, която образува самостоятелно правителство.

В Русенски окръг местните структури на либералите и народнолибералите действат заедно в предизборната кампания и излизат с обща листа. Възможностите за изява на опозицията се ограничават от администрацията и кметовете. В самия изборен ден се допускат многобройни закононарушения. Сред избраните депутати преобладават привържениците на либералите. В събранието влизат най-изявените им местни лидери, включително водачите на двете враждуващи фракции в Русе – д-р Васил Дочев и Димитър Мантов. Русенският народен избраник Димитър Вачов става председател на X^o ОНС (16 май – 1 октомври 1899), а от октомври 1899 г. е министър на просвещението в кабинета с премиер Тодор Иванчов.

Събранието работи в една извънредна и две редовни сесии. На 15 януари 1900 г. парламентът гласува Закона за замяната на поземления данък с натурален десятък, предизвикал селските бунтове в Североизточна България.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 198-201. Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, 445-446.

Представители в X^o ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Ангел Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	земеделец, житар

Васил Дочев	Либерална	Балбунарска (Кубратска)	Русе	адвокат
Господин Байнов	–	Тутраканска	–	–
Димитър Вачов	Либерална	Русенска	Русе	адвокат / министър
Димитър Мантов	Либерална	Бяла	Русе	адвокат
Константин Панайодов	Народнолиберална	Русенска	Русе	адвокат
Михаил Тенев	Либерална	Русенска	София	министър
Мутиш Мустафов	Либерална	Тутраканска	Тутракан	търговец

Източници: Статистика на изборите за народни представители за X^o Обикновено народно събрание. С., 1900, с. 90.

Забележка: *В Статистиката на изборите са посочени само имената на депутатите и колегията, в която са избрани. Данните за партийната им принадлежност, местожителството и професията са уточнявани по други източници.*

*Друг известен политически деец, избран за народен представител в X^o ОНС и свързан с Русе, е кметът на града **Стефан Желтов**. Влиза като депутат от Горнооряховска избирателна околия.*

ВАСИЛ ДОЧЕВ

Един от най-изявените лидери на Либералната партия в Русе в края на XIX в. Живее в града и е адвокат по професия. Депутат в X^o ОНС, избран в Балбунарска (Кубратска) околия. Около него и около стария радославист Димитър Мантов се оформят две групи привърженици, които непрекъснато враждуват помежду си. Това създава продължителен разкол в местната организация на Либералната партия. Противоборството между двете групировки води до многобройни уволнения и назначавания на служители в общината и в окръжното управление. Опитите на вътрешния министър В. Радославов да ги помири в навечерието на селските бунтове се оказват неуспешни.

Източници: Български алманах. София 1902-1903, с. 802; Златев, Л. Цит. съч., с. 177, 204-205.

КОНСТАНТИН П. ПАНАЙОДОВ

Роден на 17 април 1866 г. в Търново. От 1878 г. е стипендиант в Николаевската класическа гимназия, завършва средно образование в Тифлис (дн. Тбилиси), Грузия. Учи право в Одеса, завършва юридически науки в Софийския университет (около 1891).

През 1891 г. се установява в Русе. Съдия и прокурор, а от 1895 г. започва адвокатска практика. Увлеча се по поезията и е добър публицист. Публикува във вестниците “Русенски глас”, “Надежда”, “Нов Век” и “Независимост”.

Привърженик на Народнолибералната партия. За пръв път е избран за депутат в Русенска околия в изборите за X^o ОНС. Влиза в парламента и става негов подпредседател. Отново в Русенска градска околия е избран за народен представител в XIII°, XVI° и XVII° ОНС. Като парламентарист Панайодов участва активно в различни комисии, многократно отправя питання към управляващите, взема думата при дебатите по различни законопроекти в областта на стопанството, военното дело и вътрешните работи, често се изказва при разглеждането на държавния бюджет. Като член на Парламентарната изпитателна комисия в XVII° ОНС за анкетиране кабинетите на Ив. Евст. Гешов и д-р Ст. Данев “по цялото им управление”, участва в изготвянето на нейния доклад.

По време на Втория стамболовистки режим влиза в изпълнителната власт като министър на правосъдието (август 1905 – март 1907). Участието му в управлението е свързано както с акции, насочени срещу политическите му противници, така и със създаването на основополагащи за развитието на страната актове като двете изменения в Закона за наследството, Закона за обществените мероприятия и други.

След Първата световна война взема участие в обединителните процеси, протичащи сред трите либерални партии, управлявали през 1913-1918 г. Член на ръководството на формираната при тяхното сливане Националлиберална партия (1920). Постепенно се оттегля от активна политическа дейност. Пише и издава книгата “България във великата война”.

Панайодов е активен член на Съюза на българските гимнастически дружества “Юнак”, на Русенското ловно дружество и на други обществени и спортни организации. През 1922 г. прави голямо дарение на Съюза “Юнак”, състоящо се от собственото му здание разположено в центъра на столицата.

Умира в София през 1944 г.

Източници: Методиев, В., Л. Стоянов. Българските държавни институции 1879-1986. С., 1987, с. 316; Златев, Л. Цит. съч., с. 219; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 339-340; Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. Т. 2. Съставители: В. Николова, Р. Стоянова. С., 2002, 82-84.

СТЕФАН ЖЕЛТОВ

Данните за този политически деец са много оскъдни. Известно е, че дълго време е училищен инспектор. Един от активните членове на Либералната партия в Русе. Много скоро след падането от власт на кабинета на Народната партия, в началото на 1899 г., е отстранена и управата на Русенската община. През април 1899 г. е назначена тричленна комисия, начело със Ст. Желтов. На общинските избори, проведени в средата на май с.г., радославистката листа спечелва и Желтов става кмет на града. Започва чистка в общинските служби на чиновници, свързани с предишната управа. Осъществени са и редица полезни начинания – открива се Втора градска амбулатория, назначава се градска акушерка, оформя се институционалната структура на общината и др. Желтов е отстранен от кметския пост след падането на Либералната партия от власт.

По предложение на д-р В. Радославов кандидатурата на Ст. Желтов е издигната в допълнителните парламентарни избори през септември 1899 г. в Горна Оряховица. Така русенският кмет влиза в състава на X^o ОНС.

Източници: Златев, Л. Цит. съч., с. 205; Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 45, 46-48.

**ЕДИНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ**
22 януари – 23 декември 1901 г.

Изборите се провеждат на 28 януари 1901 г. Нито една партия не успява да си осигури парламентарно мнозинство – демократите, прогресивнолибералите и народнолибералите имат приблизително равен брой депутати; след тях се нареждат представителите на Народната партия, а либералите радослависти разполагат само с 6 депутатски места. Пъстър е съставът и на избраниците на Русенски окръг, но и тук бившите управляващи не печелят нито един мандат.

Работата на Събранието се ограничава в една извънредна и една редовна сесия. Законодателно се отменя чл. 13 от Закона за изтрebleние на разбойничеството, приети са нови закони за административното деление на страната и избирателен закон, премахнат е натуралният десятък, причинил недоволството и бунтовете в Североизточна България. Отказът на депутатите да гласуват предложението от премиера Петко Каравелов външен заем води до оставката на правителството и до разпускане на Народното събрание.

Източници: Грънчаров, С. България на прага на Двадесетото столетие. Политически аспекти. С., 1986, 85-89; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, с. 447.

Представители в XI° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Александър Каназирски	Народна	Русенска (допълнит.избор)	Русе	адвокат
Ангел Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	земеделец/ житар

Вълво Гьоков	–	Русенска	–	–
Иван Белинов	Демократическа	Русенска (отказал се)	Русе	адвокат
К. Т. Икономов	Прогресивнолиберална	Тутраканска	Тутракан	лекар
Найден Корманов	Български земеделски съюз	Русенска	Русе	–
Никола Ив. Петров	–	Бяла	–	–
Осман Хаджикечели Сюлейманов	Прогресивнолиберална	Тутраканска	Тутракан	търговец
Паню Иванов	–	Балбунарска (Кубратска)	–	–

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XI Обикновено народно събрание. С., 1904, 105-107, 163, 169.

Забележка: В Статистиката на изборите са посочени само имената на депутатите и колегията, в която са избрани. Данните за партийната им принадлежност, местожителството и професията са уточнявани по други източници.

АЛЕКСАНДЪР ТОДОРОВ КАНАЗИРСКИ

Роден през 1856 г. в Чирпан. Заедно със семейството си се преселва в Бесарабия. Завършва Болградската българска гимназия. Участва в Руско-турската война (1877-1878) като опълченец. В периода 1878-1882 г. следва право в Новорусийския университет в Одеса.

След завръщането си в България е председател на окръжните съдилища в Стара Загора, Бургас и Ловеч, съветник при Върховния съд. През 1886 г. се установява в Русе и е избран за член на Русенския апелативен съд. След 1893 г. е адвокат, един от най-

авторитетните в града. Консултациите му се търсят от много клиенти, включително от управата на Българска търговска банка.

Политическите му симпатии първоначално клонят към Консервативната партия. Идването на власт на правителството начело с д-р Константин Стоилов през 1894 г. отваря пред Казанзирски нови пътища за изява. Професионалните му контакти с премиера стават причина да бъде назначен за русенски окръжен управител (1894-1899). Има данни, че дори се мисли той да бъде поставен начело на Министерство на вътрешните работи. Активен член на Народната партия в Русе и един от нейните водачи. На допълнителните избори на 8 април 1901 г. е избран за депутат в XI^о ОНС. Отново в Русенска околия получава мандат за участие в XII^о и XIV^о ОНС. В периода на войните е общински съветник в Русе (1914-1918).

Активен член на местния клон на Българското дружество “Червен кръст” и на редица други обществени организации. Датата и мястото на смъртта му са неизвестни.

Източници: Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004, с. 36, 76; Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С., 2010, с. 472.

ИВАН БЕЛИНОВ

Роден на 29 септември 1859 г. (или 1857) в Котел в заможно семейство. Учи в Робърт колеж в Цариград, а през 1879 г. завършва с първия випуск новосъздаденото Военно училище в София. През 1884 г. заминава да следва във Военно-юридическата академия в Санкт Петербург. Прекъсва следването си, за да вземе участие в Сръбско-българската война през 1885 г.,

по време на която командва дружина при Сливница и Пирот. След войната е военен прокурор в София. Взема участие в преврата на офицерите русофили на 9 август 1886 г., след което е уволнен от армията и напуска страната.

През следващите години Ив. Белинов следва право в Швейцария, където се дипломира. След връщането си в България работи като адвокат в Русе, където заедно с Петко Тодоров издава вестник “Законност”. В средата на 90-те години на XIX в. се включва в дейността по организирането на Демократическа партия. Член на нейното централно ръководство. През 1900 г. се установява в София. От март 1901 до януари 1902 г. е министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията в правителството с премиер Петко Каравелов. Депутат в X^o и XI° ОНС, като в последното е избран в Русенска околия.

Умира на 18 януари 1902 г. в София.

Източници: Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. С., 1999, с. 48; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, с. 78; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, с. 299.

К. Т. ИКОНОМОВ

Живее в Тутракан. Лекар по професия. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. Депутат в XI° и XII° ОНС, избран в Тутраканска околия.

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XI Обикновено народно събрание. С., 1904, 105-107; Статистика на изборите за народни представители на XII Обикновено народно събрание. С., 1904.

НАЙДЕН КОРМАНОВ

Роден през 1870 г. в Кула. Учи в местното училище. По препоръка на Михалаки Георгиев завършва средното земеделско училище в Садово и Висшето ветеринарно училище

в Берлин. След завръщането си в България е назначен за учител в земеделското училище в Образцов чифлик край Русе. Участва в списването и издаването на редица вестници и списания, брошури, календари и др. В своите публикации ратува за внасяне на новости и подобрения в земеделското стопанство.

На 12 май 1899 г. в Образцов чифлик край Русе, заедно с колегите си от училището Константин Малков, Ангел Гечев и с бившия учител Янко Забунов, Н. Корманов изработва и подписва два документа, наречени “Съгласително” и “Програма”. “Съгласителното” представлява договаряне за обединяване на различните земеделски издания чрез създаването на нов земеделски орган – в. “Земеделска защита”. “Програмата” определя просветителската насока на изданието за подобряване поминъка на българския селянин. По-късно, в спомените си Н. Корманов подчертава, че това ”Съгласително” е “първият основен камък за изграждането на Земеделския съюз”. Тримата учители от Образцов чифлик са уволнени от министъра на земеделието. На учредителния конгрес на Българския земеделски съюз в Плевен от края на декември 1899 г. Н. Корманов е избран в Централния управителен съвет на организацията.

Той е главен организатор на бунтовете на селяните в Русенско против въвеждането на натуралния десятък. За да предотвратят разрастването на земеделското движение в района, на 17 февруари 1900 г. властите го арестуват и интернират в родното му място. Завръща се в Русе след потушаването на селските бунтове, вече променил коренно вижданията си за развитието на земеделското движение. Той се обявява категорично против организирането на масови протести и застъпва становището за нуждата от методична професионална просвета сред селячеството. По-късно, след решението на Третия конгрес на Българския земеделски съюз от октомври 1901 г. за превръщането му в политико-икономическа организация,

д-р Корманов напуска неговите редици. Независимо от това, местната радославистка управа в Русе осъществява полицейско наблюдение над него и дори се носят слухове, че се подготвя убийството му. Избран за народен представител в Русенска околия в XI^о ОНС.

Постепенно се оттегля от активна политическа дейност. Живее в Русе и известно време се занимава с внос на селско-стопански машини. По-късно създава образцова ферма в чифлика си край Русе, в местността “Сръбчето”. Отново е народен представител – в XXI^{ото} ОНС от групата на Демократическия сговор. Избран е в Харманлийска околия и е посочил, че живее в София и упражнява професията си на ветеринарен лекар.

Източници: Корманов, Н. Земеделският съюз. Основаване. Демagogия. Действителност. С., 1923, 2-6, 12; Азбучник към Стенографските дневници на XXI^о Обикновено народно събрание, четвърта редовна сесия (1926/1927 г.). С., 1927, с. 6; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 206-211; Вълчев, Г. Депутатите от Видинска област. Енциклопедия. Ч. 1 1879-1944. Видин, 2003, 387-390.

ДВАНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 22 април 1902 – 31 март 1903 г.

Парламентарните избори се провеждат на 17 февруари 1902 г. Мнозинство получава Прогресивнолибералната партия. Специално в Русенския регион за пръв път в изборите се включват новоприсъединените към окръга Силистренска и Разградска околии. Избирателните колегии стават осем – Бяла, I^a и II^a Разградска, Русенска селска, Русенска градска, I^a и II^a Силистренска, Тутраканска. Избирателната активност се движи между 37,65% в Русенска градска и 54,97% в Силистренска селска и е близка до средната за страната (49,79%). Прави впечатление, че най-слаб е интересът към изборите в Русе, където от 8277 гласоподаватели правото си на вот упражняват 3116. По отношение на партийната подкрепа резултатите се вписват в общите за страната – най-много са депутатите, избрани с листите на Прогресивнолибералната партия.

Работата на Събранието протича в една извънредна и една редовна сесии. Към актива му се причисляват законите за разделяне на околии на избирателни секции, за изменение на закона за селските и градските общини, за съдебните пристави, за намаляване цените на лекарствата, за стабилизация на положението на чиновниците и др.

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XII Обикновено народно събрание. С., 1904, 31-36, 63-64, 66; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 448-449.

Представители в XII° ОНС, избрани в окръг Русе

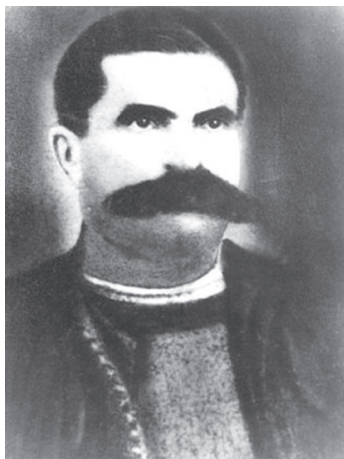
<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место-жительство</i>	<i>професия</i>
Александър Каназирски	Народна	Русенска градска	Русе	адвокат

Бени Кръстев	БЗНС	Русенска селска (подад оставка)	с. Пиргос	зеделец
Георги Кърджиев	Прогресивно-либерална	I Разградска	София	публицист
Гецо Ив. Кутинчев	–	Русенска селска	с. Щръклево	зеделец
Димитър С. Зографски	–	Бяла	Бяла	търговец/ бакалин
Д. Ц. Лучников	Прогресивно-либерална	Русенска селска (допълнит. избор)	Русе	адвокат
Етем Ефенди	–	II Разградска	Разград	търговец
Хасанов				
Иван С. Енев	Прогресивно-либерална	Тутраканска	Тутракан	адвокат
д-р К. Т. Икономов	Прогресивно-либерална	Тутраканска	Тутракан	лекар
Неджиб бей Хаджиамишов	Народна	I ^a Разградска	Разград	зеделец/ търговец
Недъо Лефтеров	–	Беленска	с. Две могили	търговец
Осман бей Сали Беев	–	II ^a Силистренска	с. Доимушлар (с. Ситово)	зеделец
Осман Хаджикечели Сюлейманов	Прогресивно-либерална	Тутраканска	Тутракан	търговец/ комисионер
Петър Д. Златаров	–	II ^a Силистренска	Силистра	търговец
Петър Чаушев	Народно-либерална	I ^a Силистренска	Силистра	търговец/ житар
Скендер Бей Махмудов	–	Русенска селска	Русе	търговец
Стефан Митов	–	I ^a Разградска	Разград	търговец
Филип Симидов	Прогресивно-либерална	Русенска градска	Русе	фабрикант
Христо Тонев	–	I ^a Силистренска	с. Алфатар	зеделец

Източници.: Държавен вестник, № 50, 5 март 1902.

***Забележка:** Партийната принадлежност е уточнявана по допълнителни данни.*

БЕНИ КРЪСТЕВ

Данните за този деец са оскъдни и противоречиви. Роден в с. Мечка, Русенско. По време на селските вълнения от пролетта на 1900 г., предизвикани от въвеждането на натуралния десетък, се изиявява като един от главните организатори на недоволството. След потушаването на бунта в с. Тръстеник, Русенско емигрира за известно време в Румъния. Участва в изборите за XI° ОНС, но не успява

да спечели мандат. Привърженик на Българския земеделски съюз. Участва в Третия конгрес на Съюза, проведен в София на 12-14 октомври 1901 г. Форумът преименува организацията в Български земеделски народен съюз (БЗНС). Избран е за член на Централния му управителен комитет. Избран за депутат в Русенска селска околия и влиза в състава на XII° ОНС. Бени Кръстев е сред тези земеделски депутати, които преминават към други партии. Не е известно привърженик на коя политическа сила става, но на следващия съюстен конгрес е изваден от състава на ръководството. Подава си оставка като депутат. Още веднъж се кандидатира за народен представител в изборите за XIV° ОНС, но не успява да спечели мандат.

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XI° Обикновено народно събрание. С., 1904, 105-107; Статистика на изборите за народни представители за XIV° Обикновено народно събрание. С., 1910, с. XXIII; Огнянов, Л. Българският земеделски народен съюз 1899-1912. С., 1990, с. 21; Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 210-211; Кавалджиев, Т. 100 години БЗНС. Албум-справочник. С., 2001, с. 16, 17.

ГЕОРГИ АНТОНОВ КЪРДЖИЕВ

Роден на 17 април 1854 г. в с. Арбанаси, Търновско. Началното си образование получава в Русе, но се самообразова в книжарницата на Хр. Г. Данов и във вилаетската печатница, където работи брат му Тома Кърджиев. Учителства в Русе, Разград и Варна. Редовен кореспондент на цариградския вестник “Напредък” (1873-1874), кореспондент на в. “България” (1878) от Гюргево, издател на “Варненски вестник” (юни – декември 1880).

Идейното му развитие е противоречиво. При краткото си учение в Белградската семинария като стипендиант на Русенското черковно-певческо дружество се докосва до по-леви и радикални идеи. Завръщайки се в Русе, той превежда брошурата на Васа Пелагич “От какво се раждат бунтовете” (1881). Заедно с брат си Тома са част от местната организация на Либералната партия. Георги Кърджиев е издател и редактор на печатния ѝ орган в. “Работник”. След неговото спиране от режима на княжеските пълномощия започва да издава в. “Братство” (1881 – с прекъсвания до началото на 1884). През 1882 г. емигрира в Източна Румелия и учителства в Казанлък. От март 1885 до март 1894 г., с много прекъсвания, издава в. “Напред”. През този период се появява и в. “Деятел” и сп. “Записки по мисълта и живота” (май 1892 – май 1893). В публицистичната си дейност се очертава като противник на Стамболовото управление и на следвания антируски курс.

След падането на Стамболовия кабинет от власт през май 1894 г. Кърджиев се опитва без успех да възстанови издаването на в. “Напред”. Престава да се занимава с публи-

цистика. Работи като секретар на канцеларията на Народното събрание, учител и настоятел на софийските общински училища, прави рецензии на учебници и книги, възложени му от Министерството на народното просвещение. Присъединява се към Прогресивнолибералната партия. Избран за депутат в Дванадесето ОНС в Разградска околия.

Умира на 5 януари 1907 г. в София.

Източници: Николова, В. Георги Кърджиев и идеята за българската независимост. – Независимостта на България 1908 г. – поглед от XXI век. С., 2010, 495-505.

ДЕНЧО ЦАНКОВ ЛУЧНИКОВ

Роден в с. Боженци, Габровско. Завършва право в Лозана, Швейцария. Работи като съдия, прокурор и адвокат. Лидер на Прогресивнолибералната партия в Русе. Народен представител в XII° ОНС.

Източници: Златев, Л. Цит. съч., с. 182.

ИВАН С. ЕНЕВ

Живее в Тутракан, адвокат по професия. Симпатизира на Прогресивнолибералната партия. Депутат в XII° ОНС, в V^o ВНС и в XV° ОНС.

Източници: Български алманах. София 1902-1903, с. 562; Статистика на изборите за народни представители за XV° Обикновено народно събрание. С., 1914; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 291.

НЕДЖИБ БЕЙ ХАДЖИАМИШОВ

Подобно на другите депутати от турското малцинство, данните за него са оскъдни. Известно е, че живее в Разград, занимава се със земеделие и търговия. Както се изтъква в литературата, избран е в осем Обикновени и едно Велико народно събрание, все в Разградска околия. Участва като депутат в V^o–VII°, IX°, XI°–XIII° ОНС и IV° ВНС. От тях на два пъти – в XII° и в XIII° ОНС, влиза в парламента, когато

Разград е в административните граници на Русенски окръг. Привърженик първоначално на Народнолибералната партия. В XII° ОНС е народен представител от Народната, а в XIII° ОНС вероятно влиза с листата на старата си партия.

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XII° Обикновено народно събрание. С., 1904; Статистика на изборите за народни представители за XIII° Обикновено народно събрание. С., 1908, 110-113; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, с. 240, 242.

ОСМАН БЕЙ САЛИ БЕЕВ

Живее в с. Доймушлар (дн. с. Ситово), Силистренско, занимава се със земеделие. Като привърженик на Народнолибералната партия влиза в състава на VI° ОНС и на IV° ВНС. Избран за депутат във II^a Силистренска околия и в XII° и XIII° ОНС.

Източници: Статистика на изборите за народни представители на XII° Обикновено народно събрание. С., 1904; Статистика на изборите за народни представители за XIII° Обикновено народно събрание. С., 1908, 110-113; Палангурски, М. Цит. съч., с. 149.

ПЕТЪР ЧАУШЕВ

Живее в Силистра. Занимава се с търговия, а в Българския алманах от началото на XX в. е записан като “житар”. Привърженик на Народнолибералната партия. В годините на Стамболовото управление е председател на постоянната комисия (1887-1894). Депутат в V^o, VI°, VII° ОНС, в III° и IV° ВНС. Избран за депутат в I^a Силистренска колегия и в XII° ОНС.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 529; Гешева, Й. Цит. съч., с. 205; Палангурски, М. Цит. съч., с. 100, 149, 193.

ХРИСТО ТОНЕВ

Живее в с. Алфатар, Силистренско. Занимава се със земеделие. Депутат в XII° и XIV° ОНС.

Източници: Държавен вестник, № 50, 5 март 1902; Стенографски дневници на XIV ОНС, II р.с., 1901/1910. Приложения, 4630-4631.

**ТРИНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ**
2 ноември 1903 – 22 декември 1907 г.

Изборите се провеждат на 19 октомври 1903 г. Убедително са спечелени от Народнолибералната партия, която получава 132 от общо 189 места в парламента.

Подобни са резултатите и в Русенски окръг, където листите се водят от изявени местни лидери на тази политическа сила като д-р Петър Стайков и Константин Панайодов в Русе, Ангел Крушков в Бяла и др. На допълнителните избори на 29 февруари 1904 г. освободеният от д-р П. Стайков мандат е спечелен от стария сподвижник на Ст. Стамболов Никола Обретенов. Трима от избраниците в окръга заемат високи държавни и парламентарни позиции – П. Стайков е избран за председател на парламента, а от януари 1904 г. е министър; министерски постове са поверени и на К. Панайодов и д-р Иван Шишманов.

Работата на Събранието протича в пет редовни и една извънредна сесии. Приемат се основополагащи за стопанското, вътрешнополитическото и културното развитие на страната закони. Сред тях са Законът за Българска земеделска банка, множество данъчни закони, законодателни актове, отнасящи се до развитието на селското стопанство, нов закон за насърчение на местната индустрия, нова митническа тарифа и др.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 450-453.

Представители в XIII° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Абдула Хамзов	–	Тутраканска	–	–
Ангел Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	земеделец, житар

Дим. П. Ненков	–	Русенска селска	–	–
Димо Чернев	Народнолиберална	I ^о Силистренска	Силистра	житар
Дянко Ив. Коджабашев	Народнолиберална	I ^о Силистренска	Силистра	–
Етем Ефенди	–	II ^о Разградска	–	–
Хасанов				
Ив. Табаков	–	I ^о Разградска	–	–
Иван Шишманов	–	Бяла (отказал се)	София	министър
Илия Луканов	–	Бяла (допълнителен избор)	–	–
Константин Панайодов	Народнолиберална	Русенска градска	Русе	адвокат
Кара Мехмед Емрулов	–	Русенска селска	–	–
Марин Марков	–	I ^о Силистренска	–	–
Неджиб бей Хаджиамишов	Народнолиберална	I ^о Разградска	Разград	земеделец
Никола Т. Обретенов	Народнолиберална	Тутраканска (допълнителен избор)	Русе	–
Осман бей Сали Беев	Народнолиберална	II ^о Силистренска	с. Доимушлар (с. Ситово)	земеделец
Пенчо С. Кескинов	Народнолиберална	Тутраканска	Тутракан	земеделец
Петър Стайков	Народнолиберална	Русенска градска	Русе	адвокат
Петър Д. Мънгов	–	Русенска селска	–	–
Христо С. Сапунджиев	Народнолиберална	II Разградска	Разград	търговец, фабрикант

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XIII^о Обикновено народно събрание. С., 1908, 110-113, 153.

Забележка: В Статистиката на изборите са посочени само имената на депутатите и колегията, в която са избрани. Данните за партийната им принадлежност, местожителството и професията са уточнявани по други източници.

ДИМО ЧЕРНЕВ

Жител на Силистра. В Българския алманах от началото на XX в. фигурира като “житар”. Привърженик на Народнолибералната партия. Депутат в IV° ВНС и в XIII° ОНС.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 532; Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 205.

ДЯНКО ИВ. КОДЖАБАШЕВ

Живее в Силистра. Привърженик на Народнолибералната партия. Кмет на Силистра (около 1890-1893 г.). Влиза в състава на VI° ОНС, II° ВНС и XIII° ОНС.

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., с. 145; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, с. 143.

ИВАН ДИМИТРОВ ШИШМАНОВ

Роден на 22 юни 1862 в Свищов. Завършва педагогическо училище и учителски курс във Виена. Учителства в Свищов през 1882-1883 г. През 1884 г. получава държавна стипендия и заминава да следва филология и философия в Йена и Женева. Защищава докторат по философия в Лайпцигския университет през 1889 г. Редовен професор, титуляр на катедрата по сравнителна литературна история в Софийския университет (1911-

1918, 1924-1928). Дългогодишен декан на Историко-филологическия факултет в университета, действителен член на Българското книжовно дружество от 1903 г. и председател на Историко-филологическия клон на БАН (1926-1927). Народен представител в XIII° ОНС (1903-1908). Пълномощен посланик в Украйна (юни – ноември 1918). Министър на народ-

ното просвещение в правителството на Рачо Петров (5 май 1903 – 22 октомври 1906) и в правителството на Димитър Петков (23 октомври 1906 – 4 януари 1907). Като министър на народното просвещение полага усилия за демократизиране на образованието и подпомага творческата интелигенция.

Умира на 23 юни 1928 г. в Осло като делегат на конгреса на Пенклубовете. Погребан е в София.

Източници: Шишманов, И. Дневник 1879-1927. Съставители: И. Бурилкова, Ц. Билярски. С., 2003; Методиев, В., Л. Стоянов. Българските държавни институции 1879-1986. Енциклопедичен речник. С., 1987, 315-316; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен речник. С., 1999, 526-528.

НИКОЛА ТИХОВ ОБРЕТЕНОВ

Роден в Русе на 28 май 1849 г. в семейството на Тихо Обретенов, заможен и просветен за времето си българин и на прочутата Баба Тонка. Има четирима братя и две сестри, всичките неразривно свързани с националноосвободителните борби на българския народ. Братята му Ангел и Петър са четници в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. По-малкият му брат Георги е убит през 1876 г. като четник в Сливенската чета на Стоил войвода. Учи във взаимното и в класното училище в Русе. От 1864 до 1866 г. е учител в с. Исакча, Северна Добруджа. През ноември 1867 г. става библиотекар и член на настоятелството на русенското читалище “Зора”. На 7 юни 1871 г. е поканен от помощника на В. Левски – Христо Иванов-Големия, да се включи в революционната борба като куриер между България и БРЦК в Букурещ. В навечерието на Априлското въстание

Гюргевският революционен комитет определя Н. Обретенков за един от апостолите на Софийски революционен окръг. Четник в четата на Христо Ботев. Заловен от турците, съден в Русе и заточен.

След Освобождението се завръща в родния си град и взема активно участие в строителството на Нова България. Членува в Либералната, а по-късно в Народнолибералната партия. Приятел и близък сътрудник на Стефан Стамболов. Околийски началник в Тутракан (1879), окръжен управител на Силистренски окръг, където участва в потушаването на русофилския бунт, избухнал на 17 февруари 1887 г. Назначен за окръжен управител на Русенски окръг по време на Стамболовото управление. Депутат в XIII° ОНС.

Умира на 10 октомври 1939 г. в Русе.

Източници: Обретенков, Н. Спомени за българските въстания. С., 1983; Ташев, Т. Животът на Летописеца. Част I Джендо. С., 1984.

ПЕТЪР СТАЙКОВ

Роден на 5 юли 1859 г. във Видин. Завършва Военното училище в София (1880). През 1885 г. е изпратен да следва Генерал-щабна академия в Санкт Петербург, но прекъсва, за да участва в Сръбско-българската война. Военен прокурор в Русе (1887-1889). Завършва право с докторат в Брюксел (1889-1894). След завръщането си от Белгия отново е военен прокурор в Русе.

Симпатизира на Народнолибералната партия и след падането на Стефан Стамболов от власт през 1894 г. е председател на бюрото на Русенската организация на народнолибералите. Редактор на местния стамболовистки в. "Надежда". Избран за депутат в XIII° ОНС в Русенска градска околия, председател на парламента от 2 ноември 1903 до 30 януари 1904 г., министър на правосъдието във втория кабинет на Рачо Петров (30 януари 1904 – 18 август 1905).

След 1905 г. се оттегля от активна политическа дейност. Живее в София и има адвокатска практика.

Умира на 18 август 1926 г. в София.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, с. 179 и сл.; Ташев, Т. Цит. съч., 414-415; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, с. 340.

ХРИСТО С. САПУНДЖИЕВ

Живее в Разград. Първоначално симпатизира на Консервативната партия, по-късно се ориентира към Народнолибералната. Занимава се с търговия, притежава фабрика за тютюневи изделия. Депутат в VI^о и VII^о ОНС. През октомври 1903 г. е избран за народен представител в XIII^о ОНС.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 633; Палангурски, М. Цит. съч., с. 151, 194.

**ЧЕТИРИНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ**
15 юни 1908 – 15 февруари 1911 г.

Изборите за XIV^о ОНС се провеждат на 25 май 1908 г. Демократическата партия, която е на власт, печели 174 депутатски места от всичко 205. В Русенски окръг резултатите се доближават до общите за страната. Делът на гласувалите е 49,13%, което е малко под средния за страната – 50,1%. В окръга поставят кандидатурите си и са избрани знакови за демократите личности, каквито са двамата министри Никола Мушанов и Стефан Паприков. Сред местните изявени дейци изпъкват имената на дългогодишните карavelисти Гани Чернев и Изет Мехмедов в Разград, на един от основателите на организацията на тази политическа сила в Русе – Илия Паликрушев и др.

Събранието развива ползотворна дейност в една извънредна и три редовни сесии. Приети са закони, които способстват за по-нататъшната модернизация на страната. Сред тях са Законът за народното просвещение, с който се извършва реформа в учебното дело по посока на неговото демократизиране и засилване на държавната подкрепа в образователната система, Законът за създаването на Българска централна кооперативна банка като автономно учреждение под върховния надзор на държавата и др. По време на последната парламентарна сесия се гласува законопроект за промяна в някои членове на Търновската конституция във връзка с новия държавен статут на страната след обявяването на Независимостта на 22 септември 1908 г.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XIV^о Обикновено народно събрание. С., 1910, с. XI; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 454-455.

Представители в XIV^о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Александър Каназирски	Народна	Русенска градска	Русе	адвокат
Гани Ив. Чернев	Демократическа	II ^а Разградска	Разград	търговец- бръшнар
Георги Динков	–	I ^а Силистренска	Силистра	адвокат
Вълчо Георгиев	БЗНС	II Силистренска	с. Балтанджи Ени кьой (с. Бравдари)	зеделец
Дани Илиев	–	I ^а Русенска селска	с. Щръклево	зеделец, касиер-де- ловодител на Райфайзен каса
Ибраим Сермос Реджебов	–	II ^а Силистренска	с. Аккадънлар (Дулово)	зеделец
Иван Самарджиев	–	Русенска градска	Русе	адвокат
Изет Мехмедов Русчукль	Демократическа	I ^а Разградска	Разград	търговец
Илия Паликрушев	Демократическа	Тутраканска	Русе	адвокат
Калчо Т. Новаков	–	I ^а Русенска селска	с. Червена вода	обушар- бакалин
Махмуд Ахмедов	–	Тутраканска	Тутракан	търговец
Недко Пенев	–	Тутраканска	с. Шеремет-кьой (с. Веселец)	зеделец
Никола Мушанов	Демократическа	Русенска гр. (отказал се)	София	министър
Никола Станчев	–	I ^а Разградска (доп. избор)	с. Кривня	зеделец
Осман Руджебов Мачинлъ	–	II ^а Разградска	с. Кеманлар (Исперих)	търговец/ зеделец
Пани Иванов	–	II ^а Русенска селска	с. Черешово	зеделец
Стефан Г. Паприков	Демократическа	Бяла	София	ген. о.з./ министър
Страшимир Бърнев	Демократическа	I ^а Разградска	Разград	адвокат
Тахир М. Хаджитахиров	–	II ^а Русенска селска	Русе	мелничар
Христо Тонев	–	I ^а Силистренска	с. Алфатар	зеделец
Янко Ив. Попов	Демократическа	Бяла	Бяла	адвокат

Източници: Стенографски дневници на XIV ОНС, Пр.с., 1901/1910. Приложения, 4617-4630, 4631; Статистика на изборите за народни представители за XIV^о Обикновено народно събрание. С., 1910, с. XXIII.

Забележка: Данните за партийната принадлежност са уточнявани по допълнителни източници.

ВЪЛЧО ГЕОРГИЕВ

Живее в с. Балтанджи Ени кьой (дн. с. Брадвари), Силистренско. Занимава се със земеделие. Един от местните водачи на БЗНС. Член на Управителния съвет на Съюза (1907-1909, 1910-1911). Избран за депутат във II^а Силистренска околия в изборите за XIV^о ОНС. Народен представител в V^о ВНС, не гласува промените в Конституцията.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 291; Кавалджиев, Т. 100 години БЗНС. Албум-справочник. С., 2001, с. 23, 24, 29.

ИЗЕТ МЕХМЕДОВ РУСЧУКЛЪ

Живее в Разград. Търговец. Един от старите привърженици на Петко Каравелов и Демократическата партия в региона. По време на Стамболовия режим в предизборната кампания за VII^о ОНС (1893) заедно с водача на либералите – каравелисти – Бърни Бърнев, активно агитира срещу правителствените кандидати. Благодарение на тази им дейност и разцепването на турското население, каравелистите успяват да спечелят много гласове. В XIV^о ОНС влиза като депутат, избран в I^а Разградска колегия.

Източници: Стенографски дневници на XIV ОНС, II р.с., 1901/1910. Приложения, 4617-4630; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново., 2008, 168-169.

ИЛИЯ ПАЛИКРУШЕВ

Живее в Русе. Адвокат по професия, заедно с Иван Белинов държат обща адвокатска кантора. Един от водачите на Демократическата партия в града. През октомври 1896 г. заедно с И. Белинов издават в. “Законност”, който пропагандира идеите и принципите на демократите. Отново двамата са

редактори на започналия да излиза през 1899 г. в. “Народна дума” – печатен орган на местната организация на тази политическа сила. Подпредседател на градското бюро на Демократическата партия. Избран за депутат в доминираното от демократите XIV^о ОНС в Тутраканска околия. Секретар на Събранието.

Източници: Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998, 180-181; Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С., 2010, с. 479

НИКОЛА СТОЙЧЕВ МУШАНОВ

Роден 12 април 1872 г. в гр. Дряново. След завършване на юридическото си образование в Екс ан Прованс, Франция (1897), се завръща в България и работи като прокурор в Стара Загора и Варна. Премества се в Русе и в периода 1897-1908 г. е адвокат в града. С Русе го свързва и съпругата му Райна, която е от известен местен род.

В края на XIX в. се включва в обществено-политическия живот на страната. Симпатизира на Демократическата партия и бързо се издига като един от ръководните ѝ дейци. След поемането на лидерството в партията от Александър Малинов в началото на XX в. става един от неговите най-близки съратници. Извършва голяма дейност за организационното укрепване на партията, за избистрянето на идейните ѝ принципи. Член на Висшия партиен съвет, на Централното бюро и негов подпредседател.

За пръв път е избран за депутат в XII^о ОНС (1902-1903), след което многократно влиза в парламента. Народен представител в XIV^о, XVI^о–XIX^о, XXI^о–XXV^о ОНС. С Русенската

листа влиза в XIV°, XXI°, XXII°, XIII° ОНС. Включва се активно в дейността на парламентите, в които е избран. Член на различни парламентарни комисии, отправя многобройни питания към представителите на изпълнителната власт, изказва се по различни проблеми, участва активно в координиране действията на парламентарната група на Демократическата партия.

Дълга е кариерата му и в изпълнителната власт. През периода на самостоятелното управление на Демократическата партия (1908-1911) първоначално е министър на народното просвещение (16 януари 1908 – 5 септември 1910), а след това възглавява Министерството на вътрешните работи (5 септември 1910 – 16 март 1911). В навечерието и по време на войните 1912-1913 и 1915-1918 г. изцяло следва линията на шефа на партията. В новия кабинет на Ал. Малинов, формиран на 21 юни 1918 г., поема поста министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството, а след неговата реконструкция в средата на октомври с.г. възглавява Министерството на железниците, пощите и телеграфите. В последвалия кабинет на Теодор Теодоров (28 ноември 1918 – 7 май 1919) е министър на вътрешните работи. Противопоставя се на БЗНС за провеждането на съюзен конгрес в столицата през април 1919 г. и това довежда до изваждането му от кабинета.

Отявлен противник на управлението на БЗНС и взема дейно участие в борбата на Демократическата партия и другите опозиционни сили срещу правителството. Включва се в преговорите по създаването на Конституционния блок. След неуспеха на акцията на Блока в Търново (1922) е арестуван и хвърлен с останалите блокови водачи в затвора с намерение да бъде съден от Държавен съд като един от виновниците за втората национална катастрофа от 1918 г. Освободен от там след държавния преврат, извършен на 9 юни 1923 г.

Посреща с одобрение падането на земеделското управление, но не е съгласен с искането на новите управници от ка-

бинета на проф. Александър Цанков за заличаване на Демократическата партия и вливането на членската ѝ маса в проектираната нова политическа групировка – Демократически съговор. Принуден е да отстъпи от тази позиция, но през април 1924 г. подкрепя действията на Ал. Малинов за възстановяването на партията. През целия следващ период на сговористкия режим е в лагера на неговата легална опозиция.

След изборната победа на коалицията Народен блок в парламентарните избори за XXIII^о ОНС е включен в коалиционния кабинет на Ал. Малинов като министър на вътрешните работи и народното здраве (29 юни – 12 октомври 1931). От 12 октомври 1931 г. е министър-председател, като едновременно с това за известни периоди от време изпълнява функциите на временно управляващ Министерство на външните работи и изповеданията, Министерство на правосъдието и Министерство на железниците, пощите и телеграфите до преврата от 19 май 1934 г.

Посреща с неодобрение държавния преврат от 19 май 1934 г. и минава на страната на легалната опозиция на властта. В навечерието на Втората световна война и след подписването на Трестранния пакт от България (1 март 1941) се обявява против икономическото и политическото обвързване на страната с Германия и останалите страни от хитлеристката ос. От друга страна, отказва сътрудничество с Българската работническа партия и не влиза в образувания през лятото на 1942 г. по нейна инициатива Отечествен фронт. Министър без портфейл в кабинета на Константин Муравиев (2 – 8 септември 1944).

След 9 септември 1944 г. е осъден от Народния съд на една година затвор. Пуснат на свобода, отново се занимава с активна обществено-политическа дейност. Под негово ръководство се възстановява Демократическата партия (1945). Обявява се против отечественофронтовската власт, заради което е подложен на преследване.

Умира на 19 април 1951 г. в ареста на Държавна сигурност при неизяснени обстоятелства.

Източници: Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 309-311; Куманов, М. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери 1879-1949. С., 1991, 170-172; Стоянова, Р. Под знака на конфронтацията. Демократическата партия и политическите борби в България 1924-1934. В. Търново, 2003.

СТЕФАН ГЕОРГИЕВ ПАПРИКОВ

Роден на 12 април 1858 г. в Пирдоп, в семейство на търговец. Учителства в Панагюрище, където се включва в Априлското въстание. Завършва първия випуск на Военното училище в София през 1879 г. и Военна академия в Санкт Петербург през 1884 г. Участва в Сръбско-българската война от 1885 г. като началник-щаб на Западния корпус. Началник на Военното училище (1887-1891), началник-щаб на българската армия.

В края на XIX в. влиза в изпълнителната власт, като в периода 1899-1903 г. е военен министър в няколко последователни кабинета. Инспектор на пехотата през 1904-1905 г. и дипломатически агент в Русия (1906-1908). По време на самостоятелното управление на Демократическата партия е министър на външните работи и изповеданията в първия кабинет на Александър Малинов (16 януари 1908 – 5 септември 1910). Полага усилия за подготовката и обявяването на Независимостта и за международното ѝ признаване. През 1910 г. е назначен за пълномощен министър в Русия и остава такъв до 1912 г.

По време на Балканската война е представител на Българската главна квартира в Сръбската главна квартира. Член на

българската делегация за сключване на Лондонския мирен договор (1913). Председател на дружеството за подпомагане на войнишките семейства (1914-1918).

Умира на 30 май 1920 г. в София.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, 501-502; Енциклопедия България, т.5. С., 1986, 63-64; Ташев, Т. Цит. съч., 347-349.

СТРАШИМИР БЪРНЕВ

Живее в Разград. Адвокат по професия. Потомък на известната фамилия на стария привърженик на П. Каравелов Бърни Бърнев. Избран за депутат в I^a Разградска колегия в XIV° ОНС. Кмет на града през 1933-1934 г., когато на власт отново е Демократическата партия в рамките на коалицията Народен блок.

Източници: Стенографски дневници на XIV ОНС, Пр.с., 1901/1910. Приложения, с. 4617 и сл..

ЯНКО ИВ. ПОПОВ

Сведенията за този известен на времето си политически деец са много малко. Вероятно е роден в Бяла. В Българския алманах от началото на XX в. фигурира като адвокат в града. Привърженик на Демократическата партия. Избран е в околия Бяла и става депутат в XIV° ОНС. По-късно се премества да живее в Русе и е един от търсените адвокати в града. Избран за общински съветник с листата на демократите, работи активно в Общинския съвет (1919-1921). Член на Съюза на българските адвокати, председател на Адвокатския съвет в Русе.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 624; Алманах на Съюза на българските адвокати 1927 г., С., 1927, с. 132; Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 126-127, 144, 155 и сл.

ПЕТО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 9 юни – 9 юли 1911 г.

Изборите за Пето ВНС се провеждат на 5 юни 1911 г. Правителствената коалиция на Народната и Прогресивнолибералната партии печели 342 депутатски места, а опозицията – 72. От опозиционните политически сили най-добре се представя БЗНС, който вкарва в събранието 53 депутати.

В Русенски окръг изборите преминават спокойно. Това, което прави впечатление, е по-ниската в сравнение с останалите райони на страната избирателна активност. Процентът на гласувалите е 46,87%, при среден за страната – 52,58%. След Търновски окръг (44,91%) това е регионът с най-ниско участие в изборите. Избрани са 42 депутати, като 34 от тях са привърженици на управляващите политически сили – Народната партия е с 20 представители и Прогресивнолибералната – с 14. Много добре се представя БЗНС в Русенска градска и селска околии и в двете Силистренски колегии. В тях са избрани осем народни представители от Съюза.

Събранието заседава в продължение на един месец и приема промени в Търновската конституция. Те се налагат от новото положение на страната след обявяването на Независимостта на 22 септември 1908 г. Освен редакционните промени, свързани със замяната на думите “княжество” и “княз” с “царство” и “цар”, се намалява мандатът на парламента от пет на четири години, увеличава се броят на министерствата и др. Най-много спорове предизвиква редакцията на чл. 17 на Конституцията, който легитимира тайната дипломация. Русенските опозиционни представители от БЗНС не подкрепят конституционните промени при поименното гласуване на 8 юли 1911 г.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001,252-383.

Представители в V⁰ ВНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Алиш К. Хасанов	Народна	Тутраканска	–	търговец
Анастас В. Изворов	Народна	I ⁰ Разградска	–	писател
Ахмед бей	Народна	II ⁰ Разградска	Разград	търговец
Хаджи Неджиб Беев				
Боян Ханджиев	Прогресивнолиберална	I Разградска	Разград	адвокат
Вълчо Георгиев	БЗНС	I ⁰ Силистра	с. Балтанджи Ени кьой (с. Брадвари)	земеделец
Вълчо Енчев	БЗНС	I ⁰ Силистра	–	земеделец
Гено Киряков	БЗНС	Русенска градска	–	земеделец
Георги Геров	Народна	Бяла	Русе	търговец
Георги Губиделников	Народна	Бяла	Русе	адвокат / дир. на БТБ
Георги Мартинов	Народна	I ⁰ Разградска	Разград	адвокат
Георги Пиков	Народна	II ⁰ Силистренска	–	търговец
Георги Ц. Недков	Народна	Русенска градска	Русе	търговец на колониал
Дим. Н. Икономов	Прогресивнолиберална	I ⁰ Разградска	Разград	адвокат/ търговец
Димитър Людсканов	Прогресивнолиберална	I ⁰ Русенска селска	Русе	фабрикант
Диню Рашев	БЗНС	I ⁰ Русенска селска	–	земеделец
Евтим Георгиев	Народна	Бяла	Бяла	търговец- житар
Етем Ефенди	Народна	I Разградска	Разград	търговец
Хаджисалимов				
Иван М. Абрашев	Народна	II ⁰ Силистренска	Тутракан	адвокат
Иван Мънзов	Народна	Русенска градска	Русе	търговец
Иван С. Енев	Прогресивнолиберална	II ⁰ Силистренска	Тутракан	адвокат
Иван Симеонов	Народна	Бяла	–	земеделец
Илия Ст. Спасов	Народна	I ⁰ Разградска	–	търговец
Исм. Хаджихамедов	Народна	II ⁰ Силистренска	–	ходжа
Исмаил	Народна	Тутраканска	Тутракан	търговец- житар
Хаджихамедов				
Константин Кръстев	Прогресивнолиберална	Русенска градска	Русе	адвокат
Мех. М. Ефендиев	Народна	I ⁰ Разградска	–	търговец
Михаил Р. Михайлов	Прогресивнолиберална	Тутраканска	–	земеделец

Назим Салимов	Прогресивнолиберална	II ^о Силистренска	–	земеделец
Недьо Николов	Прогресивнолиберална	II ^о Русенска селска	с. Тетово	търговец
д-р Никола Георгиев	Прогресивнолиберална	I ^о Силистренска	Силистра	адвокат
Никола Ив. Попов	Прогресивнолиберална	I ^о Разградска	–	адвокат
Нягол Ив. Няголов	БЗНС	Русенска градска	–	земеделец
Петър С. Пашев	Народна	I ^о Силистренска	–	адвокат
Петър Чернев	Прогресивнолиберална	Бяла	–	пенсионер
Руси Тончев	Народна	II ^о Русенска селска	–	земеделец
Станчо Андреев	БЗНС	I ^о Русенска селска	–	земеделец
Станю Попов	БЗНС	I ^о Силистренска	–	земеделец
Стефан Панчев	Прогресивнолиберална	II Разградска	–	търговец
Филип Цветков	Прогресивнолиберална	Русенска градска	–	търговец
Хафуз Садък Алиев	Народна	I ^о Русенска селска	Русе	рентиер/ търговец дъскар
Христо Еников	БЗНС	I ^о Силистренска	–	земеделец
Янко Ганчев	Прогресивнолиберална	Бяла	–	бакалин

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, Пр.с., 1912/1913, Приложения. 943-946; Гешева, Й. Цит. съч., 290-291; Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004. с. 521.

Забележка: *Данните за местожителството са уточнявани по допълнителни източници.*

АХМЕД БЕЙ ХАДЖИ НЕДЖИБ БЕЕВ

За този деец може да се каже, че е “потомствен” депутат. Син на известния и уважаван разградски търговец и народен представител в осем Обикновени и едно Велико народно събрание Хаджи Неджиб бей Амишов. Наследява занаята на баща си – търговия. Живее също в Разград и е привърженик на Народната партия. Влиза в V^о ВНС и гласува промените в Конституцията. Депутат и в следващото XV^о ОНС.

Източници: Гешева, Й. Цит. съч., с. 291; Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново., 2008, с. 242.

БОЯН ХАНДЖИЕВ

Живее в Разград. Адвокат по професия. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. Избран в V^o ВНС в I^a Разградска колегия с 3172 гласа, гласува промените в Конституцията. Отново е представител от същата колегия в XV° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, 943-946; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

ГЕОРГИ МАРТИНОВ

Роден през 1859 г. Жител на Разград. Адвокат по професия. Привърженик и член на местната организация на Народната партия. В V^o ВНС води правителствената листа в I^a Разградска колегия и е избран с 3171 гласа. Гласува промените в Конституцията. Депутат и в следващото XV° ОНС. Кмет на града през 1920-1921 г.

Умира през 1936 г.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 945; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

ГЕОРГИ Ц. НЕДКОВ

Жител на Русе. Занимава се с търговия на колониални стоки. Членува в местната структура на Народната партия. В V^o ВНС е избран в Русе с 2336 гласа, подкрепя промените в Конституцията. Отново е депутат в XV° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 94.; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

ДИМИТЪР Н. ИКОНОМОВ

Жител на Разград. Един от известните адвокати в града. Вероятно се занимава и с търговия, тъй като така определя своята професия в XV° ОНС. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. В V^o ВНС е избран с 2900 гласа в I^a Разградска колегия. Гласува промените в Конституцията. Отново е депутат в следващото XV° ОНС. Вероятно подкрепя сливането на Прогресивнолибералната и Народната партии през

1920 г. в Обединената народнопрогресивна партия. След образуването на Демократическия сговор през август 1923 г. преминава към него и е избран за депутат в XXII^о ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 944; Списъци и таблици на народните представители от XXII^{мо} Обкновено народно събрание. С., 1927, с. 6; Гешева, Й. Цит. съч., 2001, с. 291.

ДИМИТЪР ЛЮДСКАНОВ

Живее в Русе. Според Българския алманах от началото на XX в. има фабрика за чорапи и фланели. Като “фабрикант” се определя и самият той. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. Депутат в V^о ВНС, подкрепя промените в Конституцията.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 806; Гешева, Цит. съч., с. 291.

ЕВТИМ ГЕОРГИЕВ

Живее в Бяла. По професия е търговец житар. Привърженик на Народната партия. В V^о ВНС е избран в околия Бяла с 1935 гласа. Гласува промените в Конституцията. Депутат и в следващото XV^о ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 943; Гешева, Й. Цит. съч., с. 290.

ЕТЕМ ЕФЕНДИ ХАДЖИСАЛИМОВ

Живее в Разград. Занимава се с търговия. Привърженик на Народната партия. Депутат в V^о ВНС и в XV^о ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 946; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

ИВАН ИВАНОВ МЪНЗОВ

Роден на 7 януари 1848 г. в Лясковец. През 1856 г. семейството му се преселва в Браила, Румъния. Брат е на известните дейци на националноосвободителното движение Са-

ва и Димитър Мънзови. Учи в Браила, завършва гимназия в Букурещ. Учителства в Свищов (1866-1867). Включва се в националноосвободителното движение. Участва във Втората българска легия в Белград (1867-1868). Печатар в Нови Сад и Букурещ. Помага на Любен Каравелов при издаването на в. “Свобода” (до бр. 10). Издава в. “Тъпан”, разгръща широка дейност като преводач, автор на учебници и речници, писател.

След Освобождението е секретар на Свищовската (1877) и управител на Русенската и Варненската митници (до 1885). Съставя първия закон за митниците в България. Установява се да живее в Русе и бързо се издига като един от видните търговци в града. Става председател на Русенския търговски клуб. Първоначално е съдружник в Търговско-комисионерска къща “Мънзов-Баджев”, а в началото на 1901 г. регистрира самостоятелна комисионна фирма. Един от основателите на Русенската търговско-индустриална камара и неин подпредседател (1905) и председател (1906-1918). Почетен член на Русенския общински съвет през 1895-1896 г.

Симпатизира на Народната партия и влиза в състава на V^o ВНС. Подкрепя промените в Конституцията.

Умира в Русе на 27 ноември 1918 г.

Източници: Енциклопедия. Българската възрожденска интелигенция. Съставители: Н. Генчев, Кр. Даскалова. С., 1988, 442-443; 100 години Русенска търговско-индустриална камара. Съставители: Л. Златев, Р. Велинова, Т. Билчев. Русе, 1995, 243-244.

ИСМАИЛ ХАДЖИМАХМУДОВ

Живее в Тутракан. Занимава се с търговия на зърнени храни и с лихварство. Привърженик на Народната партия. В V^o ВНС е избран в Тутраканска околия с 3673 гласа и гласува промените в Конституцията. Депутат и в XV° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 945; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

КОНСТАНТИН КРЪСТЕВ

Живее в Русе, адвокат по професия. Членува в местната структура на Прогресивнолибералната партия. Избран в Русе с 2322 гласа за депутат в V^o ВНС. Гласува промените в Конституцията. Депутат и в XV° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 944; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

НЕДЪО НИКОЛОВ

Живее в с. Тетово, Русенско. Занимава се с дребна търговия, прошенописец. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. Избран е за депутат в V^o ВНС. Гласува промените в Конституцията. Отново влиза в състава на XV° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 944; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

НИКОЛА ГЕОРГИЕВ

Живее в Силистра. В началото на XX в. е член на Окръжния съд. По-късно става адвокат. Привърженик на Прогресивнолибералната партия. Депутат в V^o ВНС, гласува промените в Конституцията. Влиза в състава и на следващото XV° ОНС.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 529; Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, с. 943; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

ХАФУЗ САДЪК АЛИЕВ

Един от продължително избираните в парламента представители на турското малцинство. Живее в Русе, занимава се с търговия (на дървен материал) и с рентниерство. Има завършено средно образование. Политическите му симпатии клонят към Народната партия. Избран за депутат в Русенска селска околия в V^o ВНС и в XV° ОНС. Единственият представител на турското малцинство, който отново е избран в парламента след войните (1912-1918). Политическите му симпатии се

насочват към образуваната през август 1923 г. нова политическа формация – Демократически сговор. Депутат от Русенска околия в XXI^о и XXII^о ОНС. Участва в няколко парламентарни комисии.

Източници: Стенографски дневници на XV ОНС, Пр.с., 1912/1913. Приложения, с. 943; Азбучник към Стенографските дневници на XXI^{мо} Обикновено народно събрание, четвърта редовна сесия (1926/1927 г.). С., 1927, 3-11, 40-41; Списъци и таблици на народните представители от XXII^{ото} Обикновено народно събрание. С., 1927, 3-11; Гешева, Й. Цит. съч., с. 291.

**ПЕТНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
15 октомври 1911 – 23 юли 1913 г.**

Изборите за XV^о ОНС се провеждат на 4 септември 1911 г. Управляващата коалиция на Народната и Прогресивно-либералната партии печели 190 места в парламента, а опозицията – само 23.

В тези избори Русенски окръг бележи най-ниска избирателна активност – 39,68% (при средна за страната 47,20%). Особено слаб интерес към изборите се проявява в градските общини, като в центъра на окръга Русе до урните отиват едва 26,68% от имащите право на глас. Резултатите не са изненадващите: 21 мандата се печелят от управляващата коалиция. Двете партии в нея си поделят мандатите почти по равно – 10 за Народната партия и 11 за Прогресивнолибералната. Липсват имена на дейци от национален мащаб. Избраните народни представители са главно местни кадри на двете политически партии и вече са били депутати в V^о ВНС.

Работата на Събранието протича в две редовни и две извънредни сесии. В първата редовна сесия са внесени и приети 13 закона, повечето, отнасящи се до стопанската сфера. Първата извънредна сесия на XV^{ото} ОНС се произнася по обявената мобилизация в навечерието на Първата балканска война и въвеждането на военно положение в страната. Народните представители гласуват на финансовия министър правото да съкращава някои държавни разходи, да прави удръжки от заплатите на чиновниците, да увеличава военния данък.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XV^о Обикновено народно събрание. С., 1914, с. XII, 33; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 457-458.

Представители в XV^о ОНС, избрани в окръг Русе

Име	партия	колегия	место- жительство	професия
Ахмед бей	Народна	II ^а Разградска	Разград	търговец
Хаджи Неджиб Беев				
Боян Ханджиев	Прогресивнолиберална	I ^а Разградска	Разград	адвокат
Георги Губиделников	Народна	Бяла	Русе	адвокат / дир. на БТБ
Георги Мартинов	Народна	I ^а Разградска	Разград	адвокат
Георги Ц. Недков	Народна	Русенска градска	Русе	търговец
Дим. Н. Икономов	Прогресивнолиберална	II ^а Разградска	Разград	търговец
Евтим Георгиев	Народна	Бяла	Бяла	търговец- житар
Етем Ефенди	Народна	I ^а Разградска	Разград	търговец
Хаджисалимов				
Иван М. Абрашев	Народна	Тутраканска	Тутракан	адвокат
Иван С. Енев	Прогресивнолиберална	Тутраканска	Тутракан	адвокат
Исмаил	Народна	Тутраканска	Тутракан	търговец- житар/ лихвар
Хаджимяхмудов				
Константин Кръстев	Прогресивнолиберална	Русенска градска	Русе	адвокат
Недъо Николов	Прогресивнолиберална	II ^а Русенска селска	с. Тетово	търговец
д-р Никола Георгиев	Прогресивнолиберална	II ^а Силистренска	Силистра	адвокат
Парашкев	Прогресивнолиберална	Бяла	Бяла	търговец
Хаджиламбев				
Петър Бабаджанов	Прогресивнолиберална	II ^а Силистренска	Силистра	търговец- комисионер, индустри- алец
Симеон Ненов	Прогресивнолиберална	I ^а Русенска селска	с. Писанец	търговец- житар, зеделец
Тодор Пчеларов	Прогресивнолиберална	I ^а Силистренска	Силистра	пензионер
Хаджи Яха Юмеров	Народна	II ^а Силистренска	Силистра	рентниер
Хафуз Садък Алиев	Народна	II ^а Русенска селска	Русе	рентниер/ търговец
Цани Михов	Прогресивнолиберална	I ^а Русенска селска	с. Червена вода	земед./ кръчмар, търговец

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XV^о Обикновено народно събрание. с. XXII; Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913. Приложения, 943-946; Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004. с. 521.

ХАДЖИ ЯХА ЮМЕРОВ

Жител на Силистра. Занимава се с търговия и рентиерство. Първоначално симпатизира на Народнолибералната партия. Помощник-кмет на Силистра в периода 1887-1893 г. Влиза в състава на VI^о ОНС и на II^о и IV^о ВНС. След слизането на Стефан Стамболов от политическата сцена става симпатизант на Народната партия. Депутат в VIII^о и IX^о ОНС. В изборите на 4 септември 1911 г. е избран във II^а Силистренска колегия за народен представител в XV^о ОНС.

Източници: Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001, с. 145, 204; Николова, В. Цит. съч., с. 513; Палангурски, М. Избори по стамболовисти (1887-1894 г.). В. Търново, 2008, с. 151.

ШЕСТНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 19 – 31 декември 1913 г.

Това са първите избори, проведени по новата пропорционална избирателна система. Провеждат се на 24 ноември 1913 г. Управляващата коалиция на Либералната, Народнолибералната и Младолибералната партии не успява да спечели мнозинство – от 204 народни представители само 94 са от средите на трите либерални партии, а 110 са от опозиционните политически сили.

В Русенски окръг управляващите се представят общо взето добре – 9 от всичките 15 народни избраници принадлежат към трите коалирали се либерални партии. Другите 6 са от средите на БЗНС.

Събранието заседава съвсем кратко. Опозицията, която има мнозинство, остро критикува вътрешната политика на управляващите и става ясно, че няма да гласува искания от кабинета кредит за първите два месеца на 1914 г. до приемането на редовен бюджет на държавата. На 31 декември 1913 г. XVI^о ОНС е разтурено.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, с. 459.

Представители в XVI^о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>местожителство</i>
Александър Радолов	БЗНС	с. Фердинандово (с. Славянци, Карнобатско)
Иван Костов	Либерална	Русе
Иван Хаджииванов	БЗНС	с. Езерче, Разградско
Кольо Крушков	Либерална коалиция	Бяла
Кольо Недялков	БЗНС	с. Широково, Беленско

Константин Панайодов	Народно-либерална	Русе
Никола Калчев	Либерална коалиция	Русе
Никола Ненчов	Либерална коалиция	Разград
Панко Вангелов	Либерална коалиция	с. Джеферлер (с. Севар, Разградско)
Спас Николов	Либерална коалиция	с. Хотанца, Русенско
Станчо Донеv	БЗНС	с. Липник (с. Николово, Русенско)
Станьо Златев	БЗНС	с. Осенец, Разградско
Хафуз Садък Мехмедов	Либерална коалиция	София
Юрдан Рашев	Либерална коалиция	Разград

Източници: Стенографски дневници на XVI ОНС, I и.с., 1913. Приложения, 111-115.

***Забележка:** Издирването на състава на XVI° ОНС се натъкна на редица трудности. Списъкът на депутатите не е публикуван в Държавен вестник, а самите дневници на Събранието са рядкост в централните столични библиотеки.*

В списъка, поместен в дневниците, народните представители от управляващата коалиция са означени като “либерали”, липсват данни и за професията им.

АЛЕКСАНДЪР ХРИСТОВ РАДОЛОВ

Роден на 15 юни 1883 г. в с. Фердинандово (дн. Славянци), Карнобатско. През 1905 г. завършва гимназия в Сливен. Учи известно време българска филология в

Софийския университет, а през 1908 г. завършва право в Женева, Швейцария.

След завръщането си в България става член на БЗНС и през следващите години е един от неговите лидери. Политическото му развитие се влияе от сложните процеси на диференциация и разцепления в Съюза. За пръв път влиза в Управителния съвет на БЗНС на XIII конгрес, проведен през ноември 1911 г. в София. Депутат в XVI^о и XVII^о ОНС. При разцеплението на земеделската парламентарна група през 1916 г. се присъединява към Димитър Драгиев и е секретар на новата парламентарна група в XVII^о ОНС. След 1918 г. е член на Управителния съвет на БЗНС. Влиза в състава на XVIII^о – XX^о ОНС, но вече не като избраник на Русенски окръг. В периода на самостоятелното управление на БЗНС (1920-1923) последователно е министър на правосъдието, управляващ Министерството на железниците, пощите и телеграфите, министър на вътрешните работи и народното здраве, титуляр на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

След преврата на 9 юни 1923 г. е арестуван и съден, но е оправдан и освободен. Първоначално се присъединява към БЗНС “Ст. Загора” на Д. Драгиев. Влиза в ръководството на организацията и редактира печатния ѝ орган. По-късно преминава към крилото на Георги Марков. След обединяването на последния с БЗНС “Врабча 1” Радолов влиза в ръководството на най-влиятелната земеделска организация. Депутат в XXII^о и XXIII^о ОНС. През 1932 г. преминава отново към БЗНС на Г. Марков. Народен представител в XXV^о ОНС. Като депутат участва активно в дейността на парламентите, в които е избран. Член на многобройни парламентарни комисии, често взема участие в дебатите в парламентарната зала и отправя запитвания към изпълнителната власт.

След 9 септември 1944 г. е осъден на смърт от Народния съд като депутат от XXV^о ОНС. Екзекутиран през февруари

1945 г. Присъдата е отменена с Решение № 243 от 12 април 1996 г. на Върховния съд.

Източници: Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен речник. С., 1999, 385-386; Кавалджиев, Т. 100 години БЗНС. Албум-справочник. С., 2001, с. 34, 40, 42, 52-53, 58, 94-95, 100; Цураков, А. Цит. съч., с. 141.

ИВАН М. КОСТОВ

Живее в Русе. Един от търсените адвокати в града. Името му фигурира сред представителите на тази професия още в началото на ХХ в. Член на Съюза на адвокатите в България. Привърженик на Либералната партия. Като общински съветник взема активно участие в дебатите на местния парламент. Избран за депутат в XVI° и XVII° ОНС. Развива активна парламентарна дейност – член на няколко комисии, отправя питання по различни въпроси, изказва се при приемането на бюджетите и по редица други проблеми.

Източници: Български алманах, София 1902-1903, с. 802; Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 81-82.

ИВАН ХАДЖИИВАНОВ

Живее в с. Езерче, Разградско. Занимава се със земеделие. Един от старите привърженици на БЗНС в региона. Влиза в Управителния съвет на организацията през 1909 г. Депутат в XVI° и XVII° ОНС, избран в Разградско. При разцеплението на земеделската парламентарна група през 1916 г. се присъединява на към депутатите, подкрепящи Димитър Драгиев. В XVII° ОНС взема думата при дебатите по обсъждане на бюджетите. След Първата световна война влиза в ръководството на БЗНС “Ст. Загора”.

Източници: Кавалджиев, Т. Цит. съч., с. 28, 40, 90.

КОЛЪО НЕДЯЛКОВ

Живее в с. Широково, Беленско. Занимава се със земеделие. Депутат на БЗНС в XVI° и XVII° ОНС.

Източници: Стенографски дневници на XVI ОНС, I и.с., 1913. Приложения, с. 111; Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 6.

СТАНЧО ДОНЕВ

Жител на с. Липник (дн. с. Николово), Русенско. Занимава се със земеделие. Един от активните местни дейци на Земеделския съюз. Депутат в XVI^о, XVII^о и XX^о ОНС. Сравнително рядко се изявява в събранията, в които участва. След Първата световна война е член на Управителния съвет на БЗНС (1922). Влиза в ръководството на Земеделска кооперативна банка “Синдикална централа” (1920-1925).

Източници: Кавалджиев, Т. Цит. съч., с. 52-53, 57, 58, 91.

СТАНЬО ЗЛАТЕВ

Живее в с. Осенец, Разградско, и се занимава със земеделие. Един от изявените местни дейци на БЗНС. На XV редовен конгрес, състоял се от 1 до 4 юни 1919 г., влиза в Управителния съвет на организацията. Депутат в XVI^о, XVII^о, XIX^о, XX^о, XXII^о ОНС. Развива доста активна парламентарна дейност. Подпредседател на земеделската парламентарна група в XVII^о и XX^о ОНС, участва в състава на различни парламентарни комисии, многократно отправя питания към представителите на изпълнителната власт. След падането на БЗНС от власт през 1923 г. се ориентира към БЗНС “Ст. Загора” на Димитър Драгиев, член на Постоянното присъствие на формацията (1927). По-късно преминава към БЗНС “Врабча 1” и влиза в състава на XXII^о ОНС. През ноември 1932 г. се присъединява към земеделското крило на Георги Марков.

Източници: Кавалджиев, Т. Цит. съч., с. 42, 43-44, 50, 94-95, 101, 106.

ЮРДАН РАШЕВ

Роден през 1865 г. Занимава се с търговия. Кмет на Разград 1908-1909 г. Влиза в състава на XVI^о и XVII^о ОНС като

привърженик на управляващата Либерална коалиция. Не проявява особена активност в парламента.

Умира през 1933 г.

Източници: Стенографски дневници на XVI ОНС, I и.с., 1913. Приложения, с. 113; Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 24.

**СЕДЕМНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
20 февруари 1914 – 15 април 1919 г.**

Предсрочните парламентарни избори се провеждат през февруари 1914 г. Благодарение на гласовете на турците в ново-присъединените земи по Беломорието управляващата Либерална коалиция (Либерална, Народнолиберална и Младолиберална партии) успява да си осигури мнозинство в Събранието. Броят на депутатите е увеличен на 245. От тях управляващите спечелват 126 мандата, а 119 си осигурява опозицията. Последните са разпределени както следва: БЗНС – 51 депутати, Демократическата партия – 32, Народната партия – 9, БРСДП (т.с.) – 11, БРСДП (ш.с.) – 8, Радикалдемократическата партия – 1 и Прогресивнолибералната партия – 3. Чрез касиране на избора на земеделските депутати от Софийски окръг съотношението се променя в полза на управляващите.

В Русенски окръг се избират 14 депутати. Избирателната активност е малко под средната за страната – 63,43%. Победата е за управляващите, които си осигуряват 8 мандата. Много добре се представя БЗНС, спечелил 5 депутатски места. В определени райони на окръга Съюзът има превес – в Разградска околия той спечелва 2 от 3 мандата, а в Бяла – 1 от 2. Почувствително е преимущество на управляващата коалиция в Русенска околия. Сред имената на депутатите личат тези на известните стамболовисти Константин Панайодов и Ангел Крушков, на местните водачи на БЗНС Иван Хаджииванов, Станьо Златев и Станчо Донеv. Демократическата листа се води от Никола Мушанов, отстъпил мандата си на друг известен лидер на партията – Григор Василев.

Правителството на д-р Васил Радославов се опира на твърде крехко парламентарно мнозинство. Затова през следващите години министър-председателят е принуден да прави компромиси с коалиционните си партньори, да прибегва до фалшификации или чисто и просто да елиминира законодателното тяло. В първата извънредна сесия парламентът гласува 500-милионен заем от германския банков консорциум “Дисконто Гезелшафт”. След това е приет закон за обявяване на военно положение и въвеждане на цензура, а на 28 юли с.г. е одобрен 50-милионен извънреден свръхсметен кредит за военни нужди. Правителството на В. Радославов вкарва България в Първата световна война, обявявайки война на Сърбия, без да вземе съгласието на парламента. Събранието не само изкарва пълния си мандат, но по решение на народното представителство продължава дейността си до края на войната.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII°, XVIII° и XIX° Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 6, 9, 18; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 460-461.

Представители в XVII° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>место-жителиство</i>	<i>професия</i>
Александър Радолов	БЗНС	Русенска (касиран)	с. Фердинандово	земеделец
Ангел Крушков	Народнолиберална	Бяла	Бяла	търговец
Григор Василев	Демократическа	Русенска (заменя Н. Мушанов)	София	адвокат
Иван М. Костов	Либерална	Русенска	Русе	адвокат
Иван Хаджииванов	БЗНС	Разградска	с. Езерче	земеделец
Кольо Недялков	БЗНС	Бяла	с. Широково	земеделец
Константин Панайодов	Народнолиберална	Русенска	Русе	адвокат
Никола Калчев	Либерална коалиция	Русенска	Русе	адвокат
Никола Мушанов	Демократическа	Русенска (отказал се)	София	адвокат
Панко Вангелов	Либерална коалиция	Русенска	с. Джефелер (дн. с. Севар)	търговец, кръчмар
Петър Даскалов	Младолиберална	Русенска	София	писател
Станчо Донев	БЗНС	Русенска	с. Липник	земеделец
Станьо Златев	БЗНС	Разградска	с. Осенец	земеделец
Хафуз Садък Мехмедов	Либерална коалиция	Русенска	София	адвокат
Юрдан Рашев	Либерална коалиция	Разградска	Разград	търговец

Източници: Съдържание, таблици и азбучник към Стенографските дневници на Седемнадесетото обикновено народно събрание I изв. сесия. С., 1915, 3443-3453; Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 24.

Забележка: *В материалите за изборите депутатите от управляващата коалиция са записани като „либерали”. Обозначена е партийната принадлежност към една от трите управляващи партии на тези депутати, за които сме намерили сигурни данни.*

ГРИГОР ВАСИЛЕВ ГЪОРЕВ

Роден на 24 юни 1883 г. в с. Радово, Трънско. Завършва Първа Мъжка гимназия в София (1900). През 1902 г. започва да следва в Юридическия факултет на Софийския университет и в Загреб. Завършва право в Женевския университет (1906). Малко по-късно специализира наказателно право в Мюнхен, Германия и международно право в Страсбург, Франция. След завръщането си в България стажува при проф. Йосиф Фаденхехт и се установява на свободна адвокатска практика в София.

Проявява изключителна обществена активност още от ранни младежки години. От 1900 до 1914 г. членува в БРСДП член на централното ръководство на партията. Един от основателите на Общия работнически синдикален съюз и негов секретар, сред инициаторите е на създаването на работническата кооперация “Напредък”. През 1914 г. минава в редовете на Демократическата партия, член на Централното й бюро, участва в редактирането на партийния вестник “Пряпорец”. След образуването на Демократическия сговор през

август 1923 г. влиза в него. Не подкрепя излизането на част от демократите от Сговора в началото на 1924 г.

За пръв път е избран за депутат именно в Русенска околия в XVII^о ОНС. Народен представител в XVIII–XXIV ОНС, като в няколко от парламентите е избран отново в Русенски окръг. Развива изключително активна парламентарна дейност – член на различни комисии, взема думата по разнообразни проблеми, вносител на няколко законопроекта, отправя многобройни запитвания към министрите. Като народен представител участва неколкократно в заседанията на Обществото на народите в Женева, във форуми на Международния парламентарен съюз, чийто дългогодишен член е. Делегат на конференции на Международния съюз на демократическите партии в Европа, член на изпълнителния съвет на организацията.

В изпълнителната власт влиза на 15 май 1930 г. като министър на земеделието, държавните имоти и горите в кабинета с премиер Андрей Ляпчев. В XXIV^о ОНС е един от лидерите на опозицията, открито се обявява срещу германската агресия в Чехословакия през 1938 г.

Притежаващ широка култура, Гр. Василев активно се занимава и с публицистична дейност. Освен ангажирането с партийния орган на демократите – в. “Пряпорец”, в продължение на дълги години той е редактор и сътрудник на различни столични и провинциални периодични издания. Сред тях са вестниците “Камбана”, “Балканско ехо”, “Български типограф”, “Работническа борба”, списанията “Демократия”, “Българска земя”, “Нация и земя” и др. Автор е на брошури с политическо и стопанско съдържание.

Членува в многобройни обществени организации, като в някои от тях заема ръководни постове. Сред тях са: Съюзът на българските гимнастически дружества “Юнак”, Националната спортна федерация, дружество “Сокол”, Алианс Франсез, Българо-полското, Българо-турското, Българо-белгийското и други дружества. Почетен член на БЧК, член на Съюза на бъл-

гарските адвокати, масон. В личния му фонд в Централния държавен архив се съхранява богата кореспонденция с известни български и чужди политически, военни и културни дейци.

Умира на 7 ноември 1942 г. в София.

Източници: ЦДА, ф. 135 К, Григор Василев; Бакалов, В., Д. Цветков. Възпоменателен сборник на народните представители от XXIV Обикновено народно събрание. С., 1939, 184-186; Енциклопедия България. Т. 1, С., 1978, с. 605; Билярски, Ц. Предговор. – Василев, Г. Бележки на деня. С., 1991, 11-33.

ПЕТЪР НИКОЛОВ ДАСКАЛОВ

Роден на 3 февруари 1870 г. в с. Хърсово, Разградско. През 1892 г. се установява в София. Занимава се с публицистика. През 1904-1906 г., с разрешението на султан Абдул Хамид, обикаля Македония, за да установи как се осъществяват реформите в областта. Плод на впечатленията му е брошурата “Днешното положение в Македония” (1906). Сътрудничи на редица периодични издания. Редактор на вестниците “Дневни новини” (1896), “Напредък” (1898-1899), “Вечерна поща” (1900-1914), “Свободна дума” (1901-1904), “Народен глас” (1911) и “Софийска вечерна поща” (1911-1913). Привърженик на Младолибералната партия. Избран за депутат в XVII^о ОНС от Русенска околия. Участва в състава на няколко парламентарни комисии – по министерството на финансите, на просвещението, на войната и др. Не се изявява особено активно в пленарна зала. След Първата световна война е радетел на обединението на либералните партии. От 1924 до 1931 г. е редактор на в. “Независимост”, печатен орган на Националлибералната партия. През 1932 г. издава като свои лични вестници – “Българска звезда” и “Независимост”.

Умира на 19 декември 1935 г. в София.

Източници: Съдържание, таблици и азбучник към Стенографските дневници на Седемнадесетото обикновено народно събрание I изв. сесия. С., 1915, с. 3488; Енциклопедия България. Т. 2, С. 1981, с. 234.

ОСЕМНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 2 октомври 1919 – 20 февруари 1920 г.

Изборите се провеждат на 17 август 1919 г. Те са първите парламентарни избори, проведени след Първата световна война, и отразяват новите обществени настроения и разположение на политическите сили след преживените военни катаклизми и национални катастрофи. Допитването до избирателите показва, че първа политическа сила е БЗНС, който печели 26,8% от гласовете и 85 мандата в парламента. След него следват: БКП (т.с.) – 18,2% от гласовете и 47 депутатски места, БРСДП – 12,8% от гласовете и 38 мандата, Демократическата партия – 10,2% от гласовете и 28 мандата, Народната партия – 8,2% от гласовете и 19 депутати, Прогресивнолибералната и Радикалната партии – с по 8 места в парламента. Управляващите по време на Първата световна война либерални формации не печелят нито един мандат.

В Русенски окръг избирателната активност е 50,16% и отново е с няколко пункта по-ниска от средната за страната (54,3%). Като цяло резултатите са в полза на БЗНС, но не така решително, както в другите региони. Общо в окръга са избрани 14 народни представители, от които 8 са от Земеделския съюз, по 2 мандата печелят Народната и Демократическата партии и по 1 – БРСДП (об) и БКП (т.с.). Любопитна е статистиката за изборните резултати в центъра на окръга – гр. Русе. Тук първа политическа сила се оказва БКП (т.с.), следвана от Народната партия, двете фракции на народнолибералите, Демократическата партия, БРСДП (об), Радикалдемократическата и Прогресивнолибералната партия. БЗНС се представя много слабо – за него са подадени едва 20 бюлетини. В

околните села, обаче, безспорен победител е Земеделският съюз (около 5000 гласа), следван от доста добре представилите се Народна (1507 гласа) и Демократическа (1132 гласа) партии, БРСДП (об) (1003 гласа). Сред имената на излъчените с русенските листи депутати личат тези на известния русенски адвокат и водач на тесните социалисти в Русе Александър Атанасов, на изявения лидер на земеделците Александър Хаджипетров, на стария земеделски функционер Злати Добрев, на фабриканта Ангел Павлов, на банкера Георги Губиделников и др.

Дейността на Събранието протича в една извънредна и една редовна сесии. Сложната партийна конфигурация води до ожесточени дебати в пленарната зала. Сред най-дискутираните законопроекти са тези за съдене и наказание на виновниците за националната катастрофа и за съдене на министрите. Съгласно тях, под съдебна отговорност попадат бившите министри от Либералната коалиция, пряко ангажирани с въвличането на България в Първата световна война. Под натиска на БЗНС са приети законите за търговията със зърнените храни, произведенията от тях и за прехраната, за облекчаване на жилищните нужди, за народното просвещение.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 33, 34, 42-43, 52, 60; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 462-463.

Представители в XVIII^о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>
Александър Атанасов	БКП (т.с.)	Русе	адвокат
Александър Хаджипетров	БЗНС	Русе	агроном
Али Ходжа Ибраимов	БЗНС	с. Голяма Кокарджа	земеделец
Ангел С. Павлов	Демократическа	Русе	фабрикант на кожени изделия

Ботьо Н. Ботев	БЗНС	с. Гложево	земеделец
Георги Губиделников	Народна	София	гл. дир. на БТБ
Григор Василев	Демократическа	София	адвокат
Досю В. Спирков	БЗНС	–	земеделец
Злати Добрев	БЗНС	с. Бръшлен	земеделец
Лазар Богданов	БЗНС	с. Батишница	земеделец
Петър К. Бъклов	Народна (допълнит. избор)	Русе	търговец
Станчо Коев	БЗНС	с. Дикилитуш (с. Побит Камък, Разградско)	земеделец
Христо Данев	–	с. Кабакулак (с. Ушинци, Разградско)	земеделец
Юрдан Рашенов	БРСДП (об)	–	адвокат

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, С. 58.

АЛЕКСАНДЪР АТАНАСОВ ПЕТКОВ

Роден на 17 март 1879 г. в Етрополе. Учи в педагогическото училище в Лом, а след завършването си учителства в околните села. През 1901 г. става член на местната организация на БРСДП. Покъсно следва право в Женева, Швейцария. Още като студент (1908 г.) е натоварен да представлява българските синдикати на Конгреса на френските профсъюзи в Париж. След завършване на юридическото си образование Ал. Атанасов за кратко време работи в Лом, а от 1910 г. се установява в Русе. Отдава се на адвокатска практика. На Първия конгрес на БКП (т.с.) през 1919 г. е избран за член на Висшия партийен съвет. Дългогодишен общински съветник в Русе (1911-1924). Избран за депутат в Русенска околия и влиза в състава на XVIII^о и XIX^о

ОНС. След атентата в църквата “Св. Неделя” в София, през април 1925 г. по-изтъкнатите водачи на Комунистическата партия в града са задължени всеки ден да се разписват в Обществената безопасност. На 24 април с.г., на излизане от поредното разписване в полицията, Ал. Атанасов е убит от засада.

Източници: Вечно живи. Албум на загинали антифашисти от Русенски окръг. Съставители: Радков, Ив., Г. Гьонов. С., 1978, 47-48; Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община 1878-1949. Русе, 2002, с. 81 и сл.

АЛЕКСАНДЪР ХАДЖИПЕТРОВ

Роден през 1882 г. в Кюстендил, в семейството на опълченец от Руско-турската освободителна война. Завършва Земеделското училище в Образцов чифлик край Русе. По-късно заминава за Франция, за да специализира лозарство. След завръщането си се установява на постоянно местожителство в Русе и става активен деец на БЗНС. Депутат в XVIII^о ОНС.

Кмет на Русе в периода 6 август 1921 – 10 юни 1923 г. По-емайки управлението на общината на 6 август 1921 г. като председател на земеделската тричленна комисия, остава на този пост до лятото на 1922 г. Поради междупартийни боричкания след изборите, проведени на 2 октомври 1921 г., кмет не е избран и в крайна сметка общинският съвет е разтурен. Едва след повторните общински избори на 30 април 1922 г. земеделците успяват да се договорят с представителите на политическите сили от Конституционния блок и за кмет е избран Хаджипетров, а негови заместници стават съветници от блока. На 11 февруари 1923 г. се провеждат поредните общински избори. И отново земеделците и блоковите партии се договарят, а

кметът запазва поста си. В управлението на общината Ал. Хаджипетров се ръководи от принципните позиции на политическата сила, която представлява. Той декларира, че в следвоенните години, когато социалната криза в страната е взела неконтролируеми размери, не може да се изпълнява строго фиксирана общинска програма, а трябва на момента да се откликва на най-належащите нужди на гражданството. Опитва се да реформира общинските служби, като засилва оперативността в тяхното ръководство и ги прави по-ефективни от гледна точка на ползата за общинската каса.

Превратът от 9 юни 1923 г. предизвиква рязък обрат в политическия живот на Русе. Той оказва влияние и върху съотношението на силите в общинския съвет. Заседанието на съвета, проведено ден след преврата, се открива в присъствието на въоръжени лица. Кметът и единият от помощниците му – земеделец, си подават оставките, като заявяват, че при усложнената политическа ситуация, за да работи нормално общината, нейната управа трябва да е призната от новите управляващи. На 12 юни с.г. се провежда избор за нов кмет, спечелен от близкия до властта Христо Стоянов. В следващите дни Ал. Хаджипетров е задържан и хвърлен в затвора. След освобождаването си става привърженик на сближаването с Комunistическата партия. След атентата на 16 април 1925 г. в столицата, същия ден в дома му влизат наемни убийци и го разстрелват в леглото.

Източници: Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община..., 169-193; Иван Радков, Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 83-86.

АЛИ ХОДЖА ИБРАИМОВ

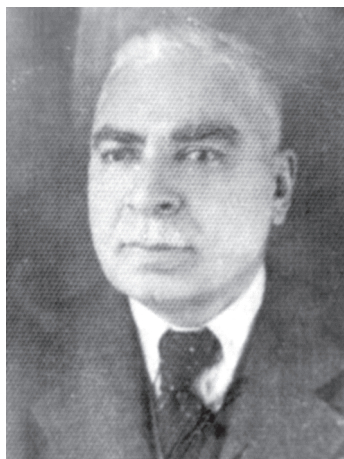
Живее в с. Голяма Кокарджа (дн. с. Голям Поровец), Разградско. Занимава се със земеделие. С листата на БЗНС влиза в състава на XVIII^{-о}, XIX^{-о} и XX^{-о} ОНС. Не е особено активен в парламентарните си изяви, не членува в комисии.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, С. 58, 90; Азбучник към стенографските дневници на XX^о Народно събрание, първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928, с. 150.

АНГЕЛ СТОЯНОВ ПАВЛОВ

Един от видните представители на русенския делови свят. Син на Стоян Павлов, който заедно с Панайот Попов и Панайот Пенков основава първата кожарска фабрика в града. През 1897 г. се оттегля от съдружието и създава собствено кожарско предприятие, наследено от сина му.

Ангел Павлов е привърженик на Демократическата партия. Обществената му дейност е свързана най-вече с общинската власт.

След кратка предизборна кампания, на 12 май 1908 г. се извършва подмяна на стамболовисткия общински съвет в Русе и местата в него се заемат от поддръжници на новите управляващи – демократите. Така започва първото кметуване на Ангел Павлов, което продължава до 17 септември 1911 г.

Заслуга на кмета и общинската управа е, че на 11 август 1908 г. се открива Паметникът на свободата в центъра срещу Доходното здание. Дело на флорентинския архитект и скулптор Арнолдо Цоки, Паметникът на свободата и Доходното здание в следващите години се утвърждават в съзнанието на русенци като едни от най-ярките символи на града.

Под ръководството на кмета Павлов общината постига добри резултати в урегулирането на уличната мрежа. Построяват се училищни сгради в крайните квартали. Известен напредък отбелязва и придвижването на въпроса с водо-

снабдяването на Русе. Общинската управа на демократите начело с Ангел Павлов продължава да преотстъпва на ниски цени или безплатно терени на предприемачи за индустриална цел.

В началото на 1910 г. трагичен инцидент нажежава извънредно много градуса на политическото напрежение в Русе и страната. На 28 февруари полицията и войската в града по повод на случая “Саафет” (сватбата на българина Йордан Стефанов с 15-годишната мюсюлманка Саафет) открива огън по мирните жители. Загиват около тридесет души, а стотина са ранени. От тази кървава драма се възползват всички опозиционни сили, за да атакуват от своите партийни позиции вътрешната и външната политика на правителството на демократите. Отправените упреци от русенската общественост по този повод към правителството в много случаи по политическа аналогия се насочват и към местната общинска власт. Случаят “Саафет” подронва значително обществения престиж на демократическото общинско управление в града и дава сериозен политически аргумент в ръцете на опозицията. На 17 септември 1911 г. демократическият общински съвет и кметската управа начело с Ангел Павлов са заменени от тричленна комисия.

След общинските избори на 16 октомври с.г. Павлов е избран отново за общински съветник от листата на Демократическата партия. За втори път той застава начело на Русенската община на 20 септември 1918 г. Както града, така и цялата страна преживяват най-трудния период от следвоенната криза. На 9 май 1919 г. Павлов сам си подава оставката като русенски кмет.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 24, л. 143; а.е. 125, л. 101; а.е. 128, л. 188; а.е. 137, л. 133; а.е. 138, л. 131; Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община..., 69-75; Радков Иван, Л. Златев. Русенските кметове..., 60-63, 71.

БОТЪО Н. БОТЕВ

Жител на с. Гложево, Русенско. Занимава се със земеделие. Един от местните привърженици на БЗНС. Избран е листата на тази политическа сила в XVIII^о, XIX^о и XX^о ОНС. Не проявява особена активност в парламента.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 58, 90; Азбучник към стенографските дневници на XX^о Народно събрание, първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928, с. 150.

ЗЛАТИ ДОБРЕВ

Роден в с. Бръшлен, Русенско, около 1876 г. Занимава се със земеделие. Един от дейните местни симпатизанти на БЗНС още от създаването на организацията. Избиран и за окръжен съветник. Депутат в XVIII^о ОНС.

Умира през 1961 г. в родното си село.

Източници: По сведения от наследниците.

ЛАЗАР БОГДАНОВ

Живее в с. Батишница, Беленско. Занимава се със земеделие. Привърженик на БЗНС и депутат от земеделската парламентарна група в XVIII^о, XIX^о и XX^о ОНС. Не се изявява активно в парламента.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, С. 58, 90; Азбучник към стенографските дневници на XX^о Народно събрание, първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928, с. 150.

ПЕТЪР КОСТАДИНОВ БЪКЛОВ

Роден през 1872 г. в Търново. Едър търговец, заедно с братята си е собственик на фамилната търговска фирма “Братя Бъклови”, занимаваща се с търговия на кожарски стоки и основана от представители на фамилията през 1880 г. в Русе. Открива голям кожарски магазин на централната улица “Александровска”.

Петър получава основно образование в родния си град. През 1889 г. се завръща от Цариград, където учи във френска търговска гимназия. Владее френски и немски език. Под негово ръководство семейният бизнес се разраства, фирмата започва да търгува и с шевни машини, велосипеди, лозарски пръскачки и други артикули. В резултат на успешната си търговска дейност П. Бъклов бързо завоюва авторитетни позиции сред предприемаческото съсловие. Подпредседател на Русенската търговско-индустриална камара (1911). Той е един от основателите и член на управителния съвет на Българския търговски съюз, влиза в управителните съвети на Българска търговска банка и на Българска народна банка, на застрахователно дружество “България”, на дружество “Бяло море” и др. Като запасен офицер участва в Балканските войни (1912- 1913) и в Първата световна война (1915-1918). Награден е с Кръст за храброст и други ордени. През 1920 г. седалището на фирмата се премества в столицата, където се установява и самият П. Бъклов. В Русе остава само неин клон, управляван от брат му Йонко.

Това е времето, когато П. Бъклов влиза по-активно и в политиката. Симпатиите му са насочени към Народната партия. С листата на тази политическа сила той се кандидатира в

Русенска избирателна колегия и е избран за депутат в XVIII^о и XIX^о ОНС. Подкрепя сливането на Народната и Прогресивнолибералната партии през 1920 г., както и образуването на Демократическия съговор през август 1923 г. Отново в същата околия се кандидатира и е избран за народен представител в XXI^о ОНС. Развива активна дейност като парламентарист – участва в различни комсии. Надарен с дар слово, многократно говори от парламентарната трибуна по различни стопански и политически проблеми.

Фирмата “Братя Бъклови” разполага с Фонд за благотворителни цели, поддържа детски трапезарии, помага на нуждаещи се, по коледните празници раздава дрехи и обувци на ученици. Но тази уважавана от деловите среди в страната фирма става една от първите жертви на Голямата депресия от 1929-1933 г. Нейният фалит през 1929 г. оказва силен психологически ефект върху стопанския живот в страната.

Петър Бъклов умира в София на 16 октомври 1933 г.

Източници: Аврамов, Р. Комуналният капитализъм. Т. II. С., 2007, 611-620; БНБ. Сб. док. т. III. С., 2001, с. 822, 831, 833.

СТАНЧО КОЕВ

Живее в с. Дикилиташ (дн. Побит камък), Разградско. Занимава се със земеделие. С листата на БЗНС влиза в състава на XVIII^о и XIX^о ОНС. Не се изявява в парламента.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, С. 58, 90.

ХРИСТО ДАНЕВ

Живее в с. Кабакулак (дн. Ушинци), Разградско. Занимава се със земеделие. С листата на БЗНС влиза в XVIII^о и XIX^о ОНС. Не се изявява в парламента.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, С. 58, 90.

**ДЕВЕТНАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
15 април 1920 – 12 март 1923 г.**

Изборите за XIX^о ОНС се провеждат в края на март 1920 г. Резултатите осигуряват на БЗНС 110 от общо 229 депутатски места. Въпреки успеха, Съюзът не разполага с необходимото парламентарно мнозинство, за да състави самостоятелно правителство. Това става възможно след касиране на мандатите на 13 депутати, 9 от които са от БКП (т.с.). Съотношението на останалите политически сили в събранието се оформя така: БКП (т.с.) има 50 народни представители, Демократическата партия – 24, Народната – 14, Прогресивнолибералната – 8, БРСДП (об) – 9, Радикалната – 8 и народнолибералите – 6.

В Русенски окръг избирателната активност е около средната за страната – 76,39% срещу 77,25%. Отново, както на предишните избори, в центъра на региона – Русе, БЗНС не се представя убедително. Съюзът спечелва едва 414 гласа, докато за БКП (т.с.) гласуват 3170 души, за Демократическата партия – 1008, за Народната – 915. Не са особено добри за Съюза и резултатите в Разград и Бяла, но те се компенсират от подкрепата в селата, която му осигурява 8 депутатски мандата в окръга. Две депутатски места получава БКП (т.с.) и по едно Демократическата, Радикалдемократическата, Народната партии и коалицията на народнолибералите генадиевисти и петковисти. Мнозинството представители на управляващия Земеделски съюз вече са участвали в предишни парламенти, а сред дейците на опозицията личат имената на народняка Петър Бъклов, на демократа Григор Василев и на комуниста Димитър Анастасов.

Събранието извършва своята дейност в четири извънредни и три редовни сесии. Гласувани са повече от 100 закона,

чрез които Съюзът прокарва в управлението своята визия за насоките на стопанското, вътрешнополитическото и външно-политическото развитие на страната. Сред тях са законите за трудовата повинност, за трудовата поземлена собственост, за отчуждаване на сгради за обществени нужди, въвеждането на прогресивно-подоходно облагане и др.

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928, с. 67, 69, 76-77, 86; Петрова, Д. Самостоятелното управление на БЗНС 1920–1923. С., 1988; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 464-467.

Представители в XIX^о ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>место- жительство</i>	<i>професия</i>
Александър Атанасов	БКП(т.с.)	Русе	адвокат
Али Ходжа Ибраимов	БЗНС	с. Голяма Кокарджа	земеделец
Ботьо Н. Ботев	БЗНС	с. Гложево, Русенско	земеделец
Григор Василев	Демократическа	София	адвокат
Димитър Анастасов	БКП (т.с.)	Русе	адвокат
Иван Ковачев	Народнолиберална	София	търговец
Лазар Богданов	БЗНС	с. Батишница, Беленско	земеделец
Минчо Дилянов	БЗНС	Образцов чифлик, Русенско	земеделец
Митьо Семов	Радикал- демократическа	с. Дикилиташ, Разградско	търговец
Петър Бъклов	Народна-Обединена народнопрогресивна	Русе	търговец
Станьо Златев	БЗНС	с. Осенец, Разградско	земеделец
Станчо Коев	БЗНС	с. Дикилиташ, Разградско	земеделец
Христо Данев	БЗНС	с. Кабакулак, Разградско	земеделец
Христо Пенчев	БЗНС	с. Табачка, Беленско	земеделец

Източници: Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания, с. 90; Сте-

нографски дневници на XIX Обикновено народно събрание, I РС.
Приложения, 3075-3077, 3079.

ДИМИТЪР АНАСТАСОВ ИВАНОВ

Роден е на 26 октомври 1873 г. в Стара Загора. След като завършва гимназия, заминава за гр. Фрибург, Швейцария, където изучава юридически науки. Там се сближава с Г. В. Плеханов и други руски социалдемократи. След завръщането си в България известно време работи в Стара Загора, а през 1902 г. се установява като адвокат в Русе. Наред с адвокатската практика участва активно в дейността на местната организация

на БРСДП. При разцеплението на БРСДП през 1903 г. се ориентира към тесните социалисти на Д. Благоев. Дългогодишен общински съветник (1911-1924).

Умира в Русе на 14 януари 1945 г.

Източници: Вечно живи. Албум на загиналите антифашисти от Русенски окръг. Съставители: Радков, Ив., Г. Гьонов. С., 1978, 147-148; Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община 1878-1949. Русе, 2002, с. 81 и сл.

МИНЧО ДИЛЯНОВ

Данните за този деец са оскъдни. Според материалите на парламента живее в Образцов чифлик край Русе и се занимава със земеделие. Има завършено полувисше (според други източници – висше) образование, специалност лесовъдство. Привърженик на БЗНС. Избран за депутат в XIX° ОНС. Доста активен в парламентарните си изяви – член на комисията, която наблюдава работата на Министерство на земеделието и държавните имоти, и на комисията по проверка на делата на Ди-

рекцията за стопански грижи и обществена предвидливост. Многократно взема думата при обсъждането на различни законопроекти и защитава позицията на управляващите. Избран е за член на ефорията “Братя Евлоги и Христо Георгиеви” на мястото на просветния министър Стоян Омарчевски. Преселва се да живее в София. На парламентарните избори през ноември 1923 г. се кандидатира в Русенска селска околия с листата на БЗНС и влиза в XXI^о ОНС. Продължава да се изявява активно в работата на Събранието. По време на IV^{-ата} редовна сесия е изключен от парламентарната група на БЗНС “Врабча 1”. Отново влиза в състава на XXIII^о ОНС като депутат от БЗНС “Врабча 1”. Член на няколко парламентарни комисии, многократно взема думата в пленарна зала. Според познавачи на историята на Земеделския съюз в периода между двете световни войни, Дилянов е “троянският кон” на двореца в организацията. Занимава се и с журналистика.

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на XXI^о Обикновено народно събрание, четвърта редовна сесия (1926/1927 г.). С., 1927, с. 9; Стенографски дневници на XXI ОНС, IV р.с., с. 157, 630, 744, 1479.

ХРИСТО ПЕНЧЕВ

Живее в с. Табачка, Беленско. Занимава се със земеделие. С листата на БЗНС влиза в състава на XIX^о и XX^о ОНС. Не се изявява в парламента.

Източници: Стенографски дневници на XIX Обикновено народно събрание, I РС. Приложения, с. 3079; Азбучник към стенографските дневници на XX^о Народно събрание, първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928, с. 154.

**ДВАДЕСЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ**
21 май – 11 юни 1923 г.

Изборите за XX^о ОНС се провеждат на 22 април 1923 г. по нов изборителен закон, вотиран от XIX^о ОНС на 23 февруари 1923 г. Според него много села се прикрепят към градските изборителни секции, градовете София, Пловдив, Варна и Русе формират отделни изборителни единици, кандидатските листи могат да съдържат най-много две имена над броя на мандатите, избирани в съответната колегия и др. Промените в изборителното законодателство и властовите лостове дават възможност на управляващия Земеделски съюз да си осигури 569 139 гласа (52,7%) в изборите. С тях получава 212 от общо 245 места в Събранието.

В Русенски окръг всичките 14 мандата са за управляващите. Част от депутатите (5 души) вече са участвали в предишните две или поне в XIX^{ото} ОНС, другите 8 народни избраници са нови имена. Липсват изявени, дори на местно ниво, дейци.

Дейността на XX^о ОНС протича в една извънредна сесия от 21 май – 11 юни 1923 г. и е прекъсната от държавния преврат на 9 юни 1923 г.

Източници: Петрова, Д. Самостоятелното управление на БЗНС 1920-1923. С., 1988, 375-382, 386-387; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, с. 468.

Представители в XX° ОНС, избрани в окръг Русе

Име	партия	колегия	место- жителство	професия
Александър Стамболийски	БЗНС	Русенска селска (отказал се)	София	премиер
Али Ходжа Ибраимов	БЗНС	Разградска	с. Голяма Кокарджа	зеделец
Богослов И. Добрев	БЗНС	Разградска	Разград	–
Ботю Н. Ботев	БЗНС	Русенска селска	с. Гложево	зеделец
Гено В. Киряков	БЗНС	Русенска селска	с. Щръклево	–
Дани Коев	БЗНС	Русенска селска	с. Нисово	–
Лазар Богданов	БЗНС	Беленска	с. Батишница	зеделец
Неделчо Вачков	БЗНС	Разградска	с. Сеново	–
Неделчо Терзиев	БЗНС	Разградска	с. Дряновец	–
Нувман С. Камбеш	БЗНС	Русенска селска	с. Бей Алан (дн. Смирненски)	–
Станчо Донев	БЗНС	Русенска градска	с. Липник (дн. Николово)	зеделец
Станьо Златев	БЗНС	Разградска	с. Осенец	зеделец
Христо И. Арнаудов	БЗНС	Русенска селска	с. Ново село	–
Христо Пенчев	БЗНС	Беленска	с. Табачка	зеделец
Хюсеин Пом. Хасанов	БЗНС	Русенска градска	Русе	–

Източници: Азбучник към стенографските дневници на XX° Народно събрание, първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928, 149-152, 154-156.

Забележка: Данните за професията на депутатите са уточнявани по допълнителни източници.

АЛЕКСАНДЪР СТОИМЕНОВ СТАМБОЛИЙСКИ

Роден в с. Славовица, Пазарджишко, на 1 март 1879 г. Завършва Лозаро-винарското училище в Плевен, където се запознава с учителя Янко Забунов – идеолог и организатор на земеделското движение в България. Участва като делегат на Първия учредителен конгрес на

Българския земеделски съюз в Плевен в края на 1899 г. Следва философия в Хале (1900-1901) и агрономство в Мюнхен (1901-1902), Германия. Поради тежко заболяване през пролетта на 1902 г. прекъсва учението си и се завръща в България.

Отдава се на обществено-политическа дейност. Под негово ръководство се разработва първата програма на БЗНС през 1905 г. Избиран е за народен представител в XIV^о, XVI^о, XVII^о, XVIII^о, XIX^о, XX^о ОНС и в V^о ВНС. Във ВНС се обявява против измененията в Търновската конституция. Противник на намесата на България в Първата световна война. При срещата на опозиционните лидери с цар Фердинанд на 4 септември 1915 г. отправя остри думи и заплахи към монарха, ако въвлече страната в световния въоръжен конфликт. Заради тази му дързост е касиран като депутат в XVII^{ото} ОНС и осъден на доживотен затвор. След пробива на фронта при Добро поле в средата на септември 1918 г. от съглашенските войски е освободен от затвора и изпратен да уговори въстаналите войници да се върнат на бойното поле. Застава начело на разбунтувалите се и е обявен за председател на временното републиканско правителство. След потушаването на войнишкия бунт преминава в нелегалност.

Заема поста на министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията в първия и втория кабинет на Т. Теодоров (23 януари – 6 октомври 1919). След изборите за XVIII^о ОНС съставя коалиционно правителство в качеството си на министър-председател. На 27 ноември 1919 г. е принуден да подпише Ньойския мирен договор, обякъл в международна законова форма Втората национална катастрофа. Премиерският пост Стамболийски заема и след изборите за XIX^о ОНС, когато през май 1920 г. сформира самостоятелен земеделски кабинет. В периода 7 октомври 1919 – 9 юни 1923 е едновременно министър-председател и временно управляващ Военното министерство, Министерството на външните работи и изповеданията, Министерството на обществените сгради,

пътищата и съобщенията, Министерството на търговията, промишлеността и труда. Под ръководството на Стамболийски са прокарани множество реформи в икономическия и политическия живот на страната. На 9 юни 1923 г. чрез държавен преврат самостоятелното правителство на БЗНС е свалено от власт. Самият Стамболийски е подложен на изтезания и на 14 юни е убит край родното си с. Славовица, Пазарджишко.

Източници: Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 420-422; Цураков, А. Цит. съч., 133-134.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

9 декември 1923 – 15 април 1927 г.

Изборите се провеждат на 18 ноември 1923 г. в обстановка на политическо напрежение след държавния военен преврат на 9 юни с.г., смъкнал от власт правителството на БЗНС, след бунтовете и въоръженото противопоставяне през юни и септември. В част от районите на страната е обявено и действа военно положение. Изборите са спечелени от създадената в началото на август 1923 г. нова политическа сила Демократически сговор. Сговорът си осигурява 172 места в камарата. Другите мандати се разпределят по следния начин: БРСДП (об) – 29, БЗНС – 30, БКП (т.с.) – 8, Националлибералната партия – 8. В течение на мандата на Събранието съотношението на политическите сили се променя поради излизането на част от радикалите и демократите от Сговора и поради разцеплението на другите три парламентарни групи.

В Русенски окръг изборните резултати наподобяват общите за страната – 9 места в новата камара си осигурява Демократическият сговор, 2 – широките социалисти и 4 – Земеделският съюз. Интересна е, обаче, картината в някои избирателни колегии, където опозиционните настроения са много силни и натискът на новите управляващи не успява да ги тушира. В Бяла и околните села два мандата вземат земеделците, а един е за участващите в момента в кабинета широки социалисти. По един народен представител от БЗНС излъчват Разградска и Русенска селска околии. Сред депутатите, избрани в окръга, личат имената на добре познати вече дейци като бившия демократ Григор Василев, бившия народняк и известен търговец Петър Бъклов, на бившия радикал и общински

съветник Кънчо Кънчев, на о.з. полковника Никола Кемилев, на земеделеца Минчо Диялянов и др. При по-нататъшните промени в политическата конфигурация на XXI^{-ото} ОНС русенските депутати остават верни на първоначалната си партийна ориентация. Изключение правят социалистът Петър Величков, който преминава в обособилата се в края на 1926 г. парламентарна група на Социалистическата федерация, водена от Асен Цанков и д-р Петър Джидров. От своя страна М. Диялянов е изключен от парламентарната група на БЗНС “Врабча 1”. От Сговора излиза и известният юрист Венелин Ганев.

Събранието заседава в четири редовни сесии и изкарва пълния си мандат. Гласува важни закони. В рамките на съществуващото парламентарно мнозинство в началото на 1926 г. се формира правителство, начело с Андрей Ляпчев, което променя насоките и методите на управление на страната.

Източници: Стенографски дневници на XXI ОНС, I р.с., с. 1513; II р.с., с. 9; Азбучник към Стенографските дневници на XXI Обикновено народно събрание, четвърта редовна сесия (1926/1927 г.). С., 1927, с. 41; Григоров, Б. По пътя на реформизма. Социалдемократията и борбите на трудещите се в България 9 юни 1923-9 май 1934. С., 1981; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008, 470-472.

Представители в XXI^{-о} ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Венелин Ганев	Демократически сговор	Разградска	София	адвокат	висше
д-р Георги Яламов	БРСДП (об)	Разградска	Разград	адвокат	висше
Григор Василев	Демократически сговор	Русенска селска	София	адвокат/ журналист	висше
Димитър Тодоров	Демократически сговор	Разградска	Русе	учител	средно
Иван Караванов	БЗНС	Беленска	с. Кацелово	земеделец	основно
Кънчо Кънчев	Демократически сговор	Русенска градска	Русе	адвокат	висше
Минчо Диялянов	БЗНС	Русенска селска	София	лесовъд	полу висше

Никола Ц. Кемилев	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	воденичар	военно у-ще
Пани Иванов	Демократически сговор	Русенска селска	с. Юруклер (с. Сеслав)	земеделец	сновно
Петко Величков	БРСДП (об)	Беленска	София	журналист	II клас
Петър К. Бъклов	Демократически сговор	Русенска градска	София	търговец	средно търговско
Станчо М. Стоянов	Демократически сговор	Разградска	с. Побит камък	земеделец	основно
Стойко Димитров	БЗНС	Разградска	Разград	пенсионер	военно у-ще
Хафуз Садък Алиев	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	търговец	средно
Цанко С. Деликоцев	БЗНС	Беленска	Бяла	земеделец	основно

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на ХХI^о Обикновено народно събрание, четвърта редовна сесия (1926/1927 г.). С., 1927, 3-11, 40-41.

ВЕНЕЛИН ЙОРДАНОВ ГАНЕВ

Роден на 4 февруари 1880 г. в Русе. Учи в Лайпциг, Германия и Женева, Швейцария. Завършва философия, право и музика. След като се завръща в България, преподава философия на правото (1908-1918) и търговско право (1918-1947) в Софийския университет. Член на Софийската адвокатска колегия (от 1902), адвокат в столицата (1926-1940). Председател на Итало-българското дружество (от 1922), масон. През 1908 г.

се включва в Радикалдемократическата партия. През 1919 г. е министър на правосъдието във второто правителство на Теодор Теодоров и участва в българската делегация за мирните преговори в Париж. След това е посланик на България в Париж (1920-1922). През 1923 г. заедно с голяма част от Радикалде-

мократическата партия се включва в новообразувания Демократически сговор. Избран е за депутат в XXI^о ОНС в Разградска околия. През 1925 г. напуска Сговора и се обявява срещу политиката на правителството. По-късно основава Лига за защита на правата на човека. По време на Втората световна война влиза като независим участник в Отечествения фронт, член на ръководството му. След 9 септември 1944 г. заедно с Тодор Павлов и Цвятко Бобошевски става регент на цар Симеон II, какъвто остава до премахването на монархията на 15 септември 1946 г. Още от 1945 г. В. Ганев гравитира към буржоазната опозиция. През 1947 г. той е интерниран в Дряново, а през 1948 г. е изключен от БАН.

Умира на 25 март 1966 г. в София. Посмъртно е реабилитиран (30 март 1990) и му е възвърнато членството в БАН (27 март 1991).

Източници: Енциклопедия България, Т. 2, С., 1981, с. 22; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 104-105; Цураков, А. Цит. съч., с. 136; Иванов, М., Г. Ганев. Бизнес елитите на България 1912-1947, 1989-2005. С., 2009. с. 109.

КЪНЧО КЪНЧЕВ

Живее в Русе, адвокат по професия. Политическите му симпатии са към Радикалдемократическата партия. Общински съветник, избран с листата на тази политическа сила в Русенския общински съвет (декември 1919-1921 г.). Подкрепя образуването на Демократическия сговор и влизането на радикалите в него през август 1923 г. Депутат в XXI^о и XXII^о ОНС, избиран със сговористката листа в Русенска градска околия.

Източници: Радков, И., Л. Златев. Русенската община 1878-1949. Русе, 2002, 126-127, 134, 139 и сл.

НИКОЛА ЦАНОВ КЕМИЛЕВ

Роден в Добрич. Служи като офицер в III, IV и IX конен полк, стига до чин полковник. През 1920 г. е уволнен от армията. Член на Националлибералната партия. След преврата

на 9 юни 1923 г. до 19 юли с.г. заема поста градоначалник на Русе. Подкрепя и влиза в новата политическа формация Демократически сговор. Депутат от Сговора в XXI^о, XXII^о и XXIII^о ОНС. Гравитиращ към групата на Александър Цанков.

Активно участва във Вътрешната добруджанска организация, представител на десницата. През лятото на 1923 г. влиза в ЦК на организацията и е натоварен с функцията да осъществява връзката ѝ с българското правителство. Поддържа контакти с нелегалните военни структури на Комунистическата партия. След 9 септември 1944 г. е съден от Народния съд, но заради оказаните услуги на комунистически функционери не е репресиран сурово и получава присъда само от две години затвор. Последните години от живота си прекарва в столицата като директор на малка текстилна работилница.

Източници: Офицерският корпус в България 1878-1944 г. т. 3-4. С., 1996, с. 89; Златев, Л. Вътрешната добруджанска революционна организация (ВДРО) 1923-1940. Русе, 2009, с. 78 и сл.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

19 юни 1927 – 18 април 1931 г.

Изборите за XXII^о ОНС се провеждат на 29 май 1927 г. Демократическият сговор в коалиция с Националлибералната партия печели 44,16% от гласовете и получава 173 места в парламента (от общо 273). Най-силната опозиционна парламентарна група е тази на БЗНС “Врабча 1” (с 42 депутати), следвана от групите на Демократическата партия, БРСДП, националлибералите на Димо Кьорчев и др.

Русенски окръг избира 16 народни представители, като решителен превес получава управляващата политическа сила – 13 депутати се числят към Сговора. Сред тях има привърженици както на бившия премиер Александър Цанков, така и на т.нар. “партиен елемент” сред сговористите. Сред изявените кадри са проф. Владимир Моллов, местните дейци Никола Кемилев, Кънчо Кънчев, Димитър Икономов и др. БЗНС “Врабча 1” успява да спечели два мандата в Разградска околия, където за депутат е избран старият земеделски деец Станьо Златев. “Тройната коалиция” на демократите, националлибералите на Д. Кьорчев и земеделците на К. Томов печелят едно място в Русенска градска околия.

Събранието изкарва пълния си мандат. Дейността му протича в две извънредни и четири редовни сесии. Законодателната му дейност засяга всички сфери на стопанския, политически и културен живот на страната.

Източници: Списъци и таблици на народните представители от XXII^о Обикновено народно събрание. С., 1927, 25-26; Стоянова, Р. Под знака на конфронтацията. Демократическата партия и политическите борби в България 1924-1934., В. Търново, 2003, 154-155.; Цураков, А. Енци-

клопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 473-475.

Представители в XXII° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Боньо Колев	Демократически сговор	Беленска	с. Две могили	земделец	IV отделение
Борис Н. Бошнаков	БЗНС "Врабча I"	Разградска	с. Кеманлар (Исперих)	мелничар	средно техническо висше
д-р Борис Николов	Демократически сговор	Разградска	Разград	директор на банка	висше
Владимир Моллов	Демократически сговор	Русенска градска	София	професор/министър	висше
Георги Казанаклиев	Демократически сговор	Разградска	Разград	адвокат	висше
Димитър Икономов	Демократически сговор	Разградска	Разград	адвокат	висше
Димо Кърчев	Националиберална	Русенска градска (отказал се)	София	адвокат	висше
Драгомир Апостолов	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	адвокат	висше
Кънчо Кънчев	Демократически сговор	Разградска	Русе	адвокат	висше
Любомир Айвазов	Демократически сговор	Беленска	Бяла	търговец	3 курс. педаг. у-ще
Никола Мушанов	Демократическа	Русенска градска	София	адвокат	висше
Никола Ц. Кемилев	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	воденичар	военно у-ще
Савчо Иванов	Демократически сговор	Русенска селска	с. Юруклер (с. Сеслав)	земделец	IV отделение
Станьо Златев	БЗНС "Врабча I"	Разградска	с. Осенец	земделец	III прог. клас
Хафуз Садък Алиев	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	търговец	средно
Христо Илиев	Демократически сговор	Русенска селска	с. Басарбово	земделец	II прог. клас
Христо Стоянов	Демократически сговор	Беленска	Русе	търговец	висше

Източници: Списъци и таблици на народните представители от XXII° Обикновено народно събрание. С., 1927, 3-11.

ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ МОЛЛОВ

Роден на 4 юли 1873 г. в Киев. През 1890 г. завършва Първа софийска мъжка гимназия, а през 1894 г. – право в Московския университет. След няколко специализации в Западна Европа, от 1900 г. насетне преподава наказателно-процесуално право в Софийския университет като доцент, извънреден, хонорован и редовен професор. В периода 1905-1906 г. е декан на Юридически факултет. Член на Българското книжовно дружество от 1906 г., секретар на Философско-обществения му клон. Автор на редица трудове по право.

Участва активно в дейността на Демократическата партия и от 1908 г. многократно е избран за народен представител. Министър на народното просвещение през 1910-1911 г. и министър на железниците, пощите и телеграфите в коалиционния кабинет през 1918 г. След преврата на 9 юни 1923 г. подкрепя формирането на Демократическия сговор и е част от крилото на Демократическата партия начело с Андрей Ляпчев, което не напуска Сговора. От 1926 до 1931 г. е министър на финансите в кабинетите с премиер Ан. Ляпчев. Сключва двата големи държавни заема през 1926 и 1928 г. и българо-гръцката спогодба “Моллов-Кафандарис” (1927).

Умира в София на 29 април 1935 г.

Източници: Енциклопедия България, т. 4. С., 1984, 328-329; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 300-301; Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008, с. 322.

ГЕОРГИ КАЗАНАКЛИЕВ

Живее в Разград. Адвокат по професия. Привърженик на Демократическия сговор. Влиза в състава на XXII° и XXIII° ОНС. В XXII° ОНС е член на финансовата комисия.

Източници: Списъци и таблици на народните представители от XXII° Обикновено народно събрание. С., 1927, с. 3; Азбучник към Стенографските дневници на XXIII Обикновено народно събрание, първа редовна сесия (1931/1932). С., 1932, с. 7.

ДИМО ПЕТРОВ КЪОРЧЕВ

Роден на 19 май 1884 г. във Велико Търново. Записва право в Лайпцигския университет, но поради липса на средства се връща в България. Продължава юридическото си образование в Софийския университет, завършвайки го през 1908 г. Младият юрист една година работи като прокурор в Свищов, а след това като адвокат в столицата. Същевременно Къорчев се включва активно в обществено-политическия живот на страната. Един от видните дейци на Либералната партия. Подкрепя и активно участва в обединителните процеси сред либералните партии след Първата световна война, политически секретар на Националлибералната партия. Депутат в XVII°, XXI° и XXII° ОНС.

Дълго време изучава философията на Фридрих Ницше, но не заема определени позиции по отношение на нея. Считан е за теоретик на българския символизъм.

Занимава се с литературна критика и публицистика. Заедно с Трифон Кунев издава литературния алманах “Южни цветове” (1907), а с Елин Пелин редактират списание “Слънчоглед” (1909). В периода 1922-1927 г. издава сп. “Пролом”. Сътрудничи на редица списания и вестници.

Умира на 22 декември 1928 г. в Париж.

Източници: Енциклопедия България. т. 3. С., 1982, с. 687.

ДРАГОМИР АПОСТОЛОВ

Живее в Русе. Един от известните и търсени адвокати в града. Няма данни за предишни политически изяви и партийни пристрастия. Като привърженик на Демократическия сговор влиза в състава на XXII^о и XXIII^о ОНС. Секретар на бюрото на XXII^о ОНС. Членува в различни парламентарни комисии, взема думата по различни въпроси.

Източници: Списъци и таблици на народните представители от XXII^о Обикновено народно събрание. С., 1927, 3, 23, 25, 27; Азбучник към Стенографските дневници на XXIII Обикновено народно събрание, първа редовна сесия (1931/1932). С., 1932, с. 3.

ХРИСТО СТОЯНОВ

Роден във Варна през 1884 г. Завършва философска пропедевтика в Софийския университет и от 1912 г. е учител в Русенската мъжка гимназия. По-късно е окръжен училищен инспектор и преподавател във Висшия педагогически курс (Учителския институт) в Русе. По време на общинските избори на 11 февруари 1923 г. е избран за общински съветник от групата на Конституционния блок, а след преврата на 9 юни става кмет на града.

Застава начело на местната власт в сложната и напрегнатата обстановка след преврата. Обявява, че ще провежда “нова политика” в общината. Основното в нея са осъществяването на икономии, свиването на бюджета, ограничаването на разходите и търсенето на нови приходи. Закриват се някои общински служби, намалява се броят на чиновниците и работниците в общинските сервиси, ограничават се разходите за благоустрояване и специално за водоснабдяването.

Големият проблем, с който се сблъсква кметът, е свързан с водоснабдяването на града. Той не е нов за Русе, където винаги се е чувствала нуждата от повече питейна вода. Кметът си поставя амбициозната задача да реши генерално този въпрос. Обявен е търг за водоснабдяването на града от о-в Матей. Сключен е договор с виенска фирма, която работи три години, в земята потъват 10 млн. лв., а вода така и не стига до града. Този провал става един от поводите Хр. Стоянов да се оттегли от кметския пост.

След смяната на кабинета на проф. Ал. Цанков с този на Ан. Ляпчев в началото на 1926 г., в Русе се провеждат нови общински избори. Кмет отново става Христо Стоянов, но той вече е по-сдържан и се съобразява с новата политическа обстановка в страната. Провалът с водоснабдяването от о-в Матей го безпокои. Проверката на общинската комисия показва, че при изпълнението на проекта има технологични и финансови нарушения, и в началото на май 1927 г. Хр. Стоянов се оттегля от кметския пост. Докато е начело на общината се ползва с добро име сред колегите си в страната и е избран за секретар на Съюза на градовете в България.

Кандидатира се и е избран за народен представител в XXII^о ОНС. Изявява се активно в парламента – член на парламентарните комисии, които подпомагат дейността на Министерството на вътрешните работи и народното здраве и Министерството на народното просвещение. Участва в работата и на бюджетната комисия. Взема думата при обсъждането на различни законопроекти. Редактор на в. “Демократически сговор”.

Източници: ТА-Русе, ф. 4К, оп. 1, а.е. 59, л. 253, 299-300, 303-304, а.е. 62, л. 1-195, а.е. 65, л. 44, 66, 227, а.е. 67, л. 200; Радков, И., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 87-90.

**ДВЕДЕСЕТ И ТРЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
20 август 1931 – 19 май 1934 г.**

Изборите се провеждат на 21 юни 1931 г. по нов избирателен закон. Най-съществената промяна е въвеждането, наред с околийските избирателни листи, и на централна листа. За нея се заделят 44 от общия брой мандати (274), които се разпределят между партиите, достигнали общия изборен делител 2%. Законът изисква също кандидатите да са членове на партията, от чието име става заверката на листата. Не се допуска изграждането на местна почва на коалиции, различни от тези, сключени между централните ръководни тела на политическите сили. Изборите са спечелени от образуваната в навечерието им политическа коалиция Народен блок. В нея влизат Демократическата партия, БЗНС “Врабча 1”, БЗНС “Стара Загора”, Националлибералната и Радикалната партии. Разпределението на мандатите е следното: 152 за Народния блок, 78 за коалицията на Демократическия сговор и националлибералите на Б. Смилов, 31 за Трудовия блок, 5 за социалдемократите и 8 за македонската група.

В околииите на Русенски окръг резултатите не се различават съществено. Народният блок печели 11 места в парламента, правителствената коалиция – 3 и един представител на Работническата партия от Русе влиза с централната листа.

Дейността на XXIII-ото ОНС протича в една извънредна и три редовни сесии. Насочена е преди всичко към приемане на закони, които да омекотят последиците от Голямата депресия. Работата му е белязана с непрекъснатите спорове и противоречия между коалиционните партньори. Събранието е разпуснато предсрочно след държавния преврат на 19 май 1934 г.

Представители в XXIII° ОНС, избрани в окръг Русе

<i>Име</i>	<i>партия/коалиция</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Антон К. Пентиев	Демократическа (Народен блок)	Разградска	Разград	инженер	висше
Борис К. Петков	Българска работническа	Централна листа	Русе	монтьор	прогимназия
Георги Д. Казанаклиев	Демократически сговор	Разградска	Разград	адвокат	висше
Васил К. Янакиев	Националлиберална (Народен блок)	Русенска селска	Русе	адвокат	висше
Драгомир Апостолов	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	адвокат	висше
Захари Д. Димитров	Демократическа (Народен блок)	Русенска градска	Русе	кожухар	I клас
Захари Захариев	БЗНС "Врабча I" (Народен блок)	Разградска	Разград	адвокат	висше
Иван Й. Цанков	Националлиберална (Народен блок)	Разградска	София	търговец	висше търговско
Костадин Ц. Краев	БЗНС "Врабча I" (Народен блок)	Русенска градска	Русе	земеделец	основно
Минчо Дилианов	БЗНС "Врабча I" (Народен блок)	Русенска селска	София	журналист	висше
Никола Мушанов	Демократическа (Народен блок)	Русенска селска	София	министър/премиер	висше
Никола Ц. Кемилев	Демократически сговор	Русенска селска	Русе	търговец	военно у-ще
Петко П. Арабаджиев	БЗНС "Врабча I" (Народен блок)	Беленска	Бяла	студент	непълно висше
Тодор И. Момчилов	БЗНС "Врабча I" (Народен блок)	Беленска	с. Хаджекьой (с. Могилино)	земеделец	основно
Хаджи Андрей Хаджилеков	Националлиберална (Народен блок)	Разградска	с. Ахмак (с.Мортагоново)	земеделец	III клас

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на XXIII° Обикновено народно събрание, първа редовна сесия (1931/1932). С., 1932, с. 3-14.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТО
ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
22 май 1938 – 27 април 1939 г.

Изборите са проведени съгласно Наредбата закон за избиране на народни представители, публикувана на 22 октомври 1937 г. и промените, направени от Министерския съвет в началото на януари 1938 г. С тези законодателни актове се въвежда мажоритарната избирателна система, но с редица нови моменти в сравнения с действащата до 1912 г. Броят на депутатите се намалява от 274 на 160. Избирателните колегии се образуват произволно от 20 до 40 хиляди избиратели, така че да се дава преднина на правителствените кандидати. Изборите трябва да се проведат в един тур, балотаж не се предвижда. За избран се смята кандидатът, събрал най-много гласове. Поставянето на кандидатурите става еднолично, не от партии или организации, и само в един избирателен район. На министрите, както на държавните и общинските служители се забранява да са депутати. В колегия, в която се поставя само една кандидатура, тя се обявява за избрана без провеждане на избори. Потвърждава се избирателното право на омъжените жени, включително вдовиците и разведените. Въвежда се задължително гласуване по отношение на лицата от мъжки пол.

Изборите се провеждат през пролетта на 1938 г. по етапи, а не едновременно за цялата страна. Резултатите са следните: от 160 депутатски места 97 се считат, че са правителствени и 63 – на опозицията. От опозиционните: 27 места са на БЗНС “Врабча 1”, 9 на БЗНС “Пладне”, 8 – БРСДП, 5 – БРП и др. В

Русенски окръг, който е част от Шуменска област, изборите са проведени на 6 март 1938 г. Сред избраниците е бъдещият премиер Иван Багрянов. Всички останали депутати са, общо взето, неизвестни дейци. Те нямат парламентарен опит от предишни участия в камарата.

Дейността на XXIV^{-о} ОНС протича в две извънредни и една редовна сесии. Наличието на сериозна правителствена опозиция става причина за предсрочното разпускане на Събранието.

Източници: Галунов, Т. Избирателните системи в България 1919-1939. В. Търново, 2002, 128-138; Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, с. 480.

Представители в XXIV^{-о} ОНС, избрани в Русе и Русенско

<i>Име</i>	<i>колегия</i>	<i>место-жительство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Белю Келешев	I ^а Беленска	Бяла	земеделие	прогимназиално
Васил Мандаров	II ^а Беленска	с. Острица	пенсионер	средно
Дойко Петков	I ^а Русенска градска	Русе	адвокат	висше
Дойков				
Иван Багрянов	I ^а Разградска	Разград	земеделие	висше
Иван Халаджев	II ^а Разградска	Разград	адвокат	висше
Наню Недков	I ^а Кубратска	с. Веслец	земеделие	средно
Пенев				
Никола Петков	Русенска селска	Русе	земеделие	средно
Вачков			лозарство	
Никола Панов	II ^а Кубратска	Русе	земеделие	средно
Иванов			лозарство	
Тодор Найденов	II ^а Русенска градска	Русе	земеделие	основно
Манолов				
Петър Грънчаров	Исперихска	Исперих	прошенописец	прогимназиално

Източници.: ЦДА, ф. 173К, оп. 6, а.е. 1661а, л. 9-15; Бакалов, В., Д. Цветков. Възпоменателен сборник на народните представители от XXIV Обикновено народно събрание. С., 1939, 30-187.

БЕЛЮ БЕЛЕВ КЕЛЕШЕВ

Роден на 16 февруари 1886 г. в гр. Бяла, Русенско. Завършва прогимназия в родния си град. Отдава се на земеделие и създава образцово обзаведено земеделско стопанство. Пръв в Беленско засява нови видове пшеница, от които получава високи добиви и примерът му е последван от много други стопани. Развива и животновъдство, като се ползва от елитни породи добитък, селектирани в Образцов чифлик.

Взема активно участие и в други стопански и обществени дейности. Шест години е член на управителния съвет на Беленската популярна банка. Бил е в управителния съвет на местното Коневъдно застрахователно дружество. Деен член е на Пчеларското и Лозарското дружества, на беленското читалище “Трудолюбие”. Избиран многократно за общински съветник. Член на засилената общинска управа. Инициатор за осъществяване водоснабдяването на гр. Бяла.

За народен представител е избран в Първа Беленска избирателна колегия, където се ползва с всеобщото уважение на населението. Член е на парламентарната комисия, която наблюдава дейността на Министерството на земеделието, държавните имоти и горите. Участва в подготовката на законопроекти, имащи за цел подобряване на българското селско стопанство. Награден е с ореден “За гражданска заслуга”. Народен представител и в XXV° ОНС.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 30-31; Сборник на XXV Обикновено народно събрание. Под редакцията на В. Бакалов, Д. Цветков, Ас. Станчев. С., 1940, 49-50.

ВАСИЛ ИЛИЕВ МАНДАРОВ

Роден на 16 декември 1876 г. в гр. Гюргево, Румъния. Завършва Русенската мъжка гимназия през 1893 г. От 1894 г. учителства и заема различни административни длъжности. Привърженик на кооперативната идея. Основател на няколко кредитни кооперации в русенските села Острица, Кацелово, Чилнов, Широково, Каран Върбовка и др. От 1919 г. до избирането му за народен представител е председател на контролния съвет

на Районния земеделски кооперативен синдикат в Русе. Член на Контролния съвет на Общия съюз на земеделските кооперации в България от 1924 до 1926 г. Председател на Надзорния съвет на Околийската земеделска стопанска задруга в гр. Бяла.

През 1921 г. Мандаров основава читалището “Отец Паисий” в с. Острица и е негов председател до 1930 г. За народен представител е избран във II^{-ра} Беленска изборителна колегия. В работата на XXIV^{-ото} ОНС участва като член на парламентарната комисия, наблюдаваща дейността на Министерството на просвещението.

Умира на 13 юли 1939 г.

Източници: ЦДА, ф. 173К, оп. 6, а.е. 1661а, л. 9; Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 39-40.

ДОЙКО ПЕТКОВ ДОЙКОВ

Роден на 20 януари 1899 г. в гр. Сопот. След като завършва кла-

сическия отдел на Русенската мъжка гимназия през 1907 г., става телеграфист в русенската поща (до 1913 г.). Впоследствие заминава за Швейцария, където следва в Юридическия факултет на Лозанския университет. Завършва го успешно през 1915 г. По време на Първата световна война е освободен от военна служба и работи пак като телеграфист.

След Войната стажува в Русенския окръжен съд. За кратко е съдия в Сухиндол, Бяла и Русе. От 1919 г. си подава оставката и се отдава на адвокатска практика. Установява се на постоянно местожителство в Русе.

Взема дейно участие в обществено-политическия живот. Още като телеграфист е един от инициаторите и основателите на Телеграфо-пощенския съюз (1908-1909). По-късно, когато работи като адвокат, няколко години е председател на Адвокатския съюз в Русе. Петков е един от най-добрите юристи в Русенско. Член на управителния съвет на русенската кооперация “Напред”. Дългогодишен общински съветник от групата на БРСДП. За народен представител е избран в I^{ва} Русенска избирателна колегия, където се ползва с голямо доверие сред гражданството. Част е от групата на опозиционно настроените депутати в събранието.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 77-78; Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община 1878-1949. Русе, 2002, с. 127 и сл.

ИВАН ИВАНОВ БАГРЯНОВ

Роден на 29 октомври 1891 г. в с. Воден (днес не съществува), Разградско. Завършва Военното училище в София. Участва в Първата и Втората балкански войни и в Първата световна война. Адютант на цар Фердинанд. По-късно

влиза в най-близкото обкръжение на цар Борис III. В началото на 20-те години на XX в. Ив. Багрянов следва право в Софийския университет и агрономство в Лайпциг, Германия. Създава едно от първите научно организирани земеделски стопанства в България – “Махзар паша” край Разград. От 1938 до 1944 г. е председател на Общия съюз на земеделските стопански задруги.

Избран за народен представител в I^{ва} Разградска избирателна колегия. Министър на земеделието и държавните имоти в третото и четвъртото правителства на Г. Кьосеиванов и в първото правителство на Б. Филов (1938-1941).

От 1 юни 1944 г. застава начело на правителството и започва преговори за сключване на примирие с Англия и САЩ. Не успявайки в своите намерения, на 2 септември с.г. се оттегля от властта. След 9 септември 1944 г. Ив. Багрянов получава смъртна присъда от Народния съд. Екзекутиран е на 1 февруари 1945 г. През 1996 г. присъдата е отменена с Решение №172 на Върховния съд.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 186-188; Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999, 41-42.

ИВАН ДИМИТРОВ ХАЛАДЖЕВ

Роден на 30 май 1904 г. в Разград. Завършва Разградската гимназия през 1923 г. След това известно време се занимава със земеделие. От 1926 г. започва да следва в Юридическия факултет на Софийския университет, който завършва успешно през 1931 г. През същата година е назначен за околийски управител на Разград. През 1932 г. подава оставка по собствено желание и постъпва като

стажант в окръжния съд, след което се отдава на свободна адвокатска практика.

Участва активно в обществения живот на родния си град. Няколко години е председател на разградското читалище “Напредък”. Председател е и на Кооперативното коневъдно дружество “Вихър”. Сътрудник на в. “Разградски новини”, в който публикува много статии по злободневни обществени въпроси.

За народен представител е избран във II^{-ра} Разградска избирателна колегия. Член е на парламентарната комисия, която следи работата на Министерството на железниците, пощите и телеграфите.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 92-93.

НАНЮ НЕДКОВ ПЕНЕВ

Роден на 9 февруари 1900 г. в с. Побит камък, Разградско. Завършва Търновската мъжка гимназия през 1923 г. и се занимава със земеделие в с. Веселец, Кубратско, където притежава добре обзаведено стопанство. Взема дейно участие в обществения живот. Общински съветник е в централната община в с. Прелез от 1926 г. През 1929-1930 г. е и кмет на същата община. От 1936 г. е председател на местната Земеделско-стопанската задруга. Председател е и на читалището “П. Р. Славейков” във с. Веселец.

За народен представител в XXIV^{-о} ОНС е избран в I^{-ва} Кубратска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, наблюдаваща работата на Министерството на просвещението.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., с. 122.

НИКОЛА ПЕТКОВ ВАЧКОВ

Роден на 15 март 1874 г. в с. Сухиндол, Севлиево. Завършва средно образование в техническото училище в с. Княжево (дн. квартал на София) през 1893 г. На следващата година става учител в с. Негушево, Софийско, а след това се премества в Русе. Притежава образцово обзаведено лозарско стопанство и винарска изба. Участва във войните за национално обединение, които води България в перио-

да 1912-1918 г.

Взема дейно участие в общественно-политическия и стопанския живот. Шест години е председател на Лозарската кооперация “Винта” – Русе. Председател е и на Лозаро-овощарската кооперация “Златен грозд” – Русе от 1933 г. Съосновател и председател на Русенската околийска земеделско-стопанска задруга (от 1936). Член на Централното управление на общия Съюз на земеделско-стопанските задруги в България. Редовен сътрудник на в. “Русенска поща” и в. “Земеделска задруга” – София, в които пише статии по обществени и земеделско-стопански въпроси.

Избран за народен представител в Русенска селска избирателна колегия. За своята популяризаторска работа като земеделско-стопански деятел е награден с орден “За гражданска заслуга”.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., 127-128.

НИКОЛА ПАНОВ ИВАНОВ

Роден на 24 юни 1899 г. в с. Черешово, Кубратско. Основно образование получава в родното си село, а средно – в Свищовската търговска гимназия, която завършва през 1920 г. След завършване на образованието си се отдава на земеделие в Русе, където притежава доста голямо, добре обзаведено семепроизводително и лозарско стопанство. Произвежда главно десертно грозде за износ в чужбина.

В обществения живот взема участие като общински съветник в с. Сеслав, Кубратско, а също като кооперативен и читалищен деятел. За народен представител е избран във II^{ра} Кубратска избирателна колегия, където се ползва с доверие от населението. Член на парламентарната комисия, която следи за работата на Министерството на земеделието, държавните имоти и горите.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., с. 131.

ТОДОР НАЙДЕНОВ МАНОЛОВ

Роден на 23 февруари 1900 г. в с. Тръстеник, Русенско. Основното си образование получава в родното си село, а след това учи в гимназия в Русе, но я напуска преди завършването ѝ. През 1917 г. е чиновник в Русенската община. По-късно се ориентира към земе-

делие и производство на млечни продукти. Притежава четири мандри в родното си село, добре обзаведени, с капацитет 500-600 хил. литри мляко годишно. Произвежда големи количества кашкавал и сирене, главно за вътрешния пазар. Освен това, заедно с баща си и брат си притежава модерно обзаведено земеделско стопанство от 650 декара за семеипроизводство и 25 декара десертни и винени лозя. Занимава се още със скотовъдство и износ на добитък за Германия, Египет и Палестина.

Тодор Манолов е член на общото Търговско сдружение в Русе, член на Земеделско-стопанската задруга, на кооперация “Угоител” – за износ на добитък. Дългогодишен касиер на читалището в родното си село и член на местната кредитна кооперация.

За народен представител е избран в Русенска градска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, която следи работата на Министерството на търговията, промишлеността и труда, и на комисията по проверката на изборите. Вносител на законопроекта за вдигане възбраната върху имотите на покойния министър-председател Ал. Стамболийски, гласуван и приет от Народното събрание.

Източници: Бакалов, В., Д. Цветков. Цит. съч., с. 176.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ ГРЪНЧАРОВ

Роден на 14 февруари 1888 г. в Търговище. Учи в Исперих, където завършва прогимназия. Установява се да живее в града. Едва на 19 години започва да работи, за да се издържа. Чиновник в общината, а след 1921 г. има частна практика като прошенописец.

Развива активна обществена дейност като касиер и председател на читалището, председател на местното ловно дружество “Сокол” (1919-1938), подпредседател на Популярната банка и член на нейния управителен съвет. Избран е за общински съветник, а от началото на 1939 г. отново е в общин-

ския съвет. Грънчаров е председател на Исперихския клон на Съюза за закрила на децата в България, подпредседател на училищното настоятелство, секретар на Околийската земеделско-стопанска задруга (от 1937).

През 1938 г. е избран за депутат в XXIV^{-о} ОНС от Исперихска изборителна колегия. През 1940 г. става народен представител в XXV^{-о} ОНС. Член на прошетарната комисия на парламента.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание. Под редакцията на В. Бакалов, Д. Цветков, Ас. Станчев. С., 1940, 243-244.

**ДВАДЕСЕТ И ПЕТО ОБИКНОВЕНО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
24 февруари 1940 – 23 август 1944 г.**

Изборите за XXV^о ОНС се провеждат от края на декември 1939 до края на януари 1940 г. Правителството с 58% от подадените гласове получава голямо мнозинство в събранието. От 160 депутатски места опозицията е представена от десетима депутати от Работническата партия и седем – от останалите опозиционни партии, от които петима са от БЗНС “Пладне”. Дейността на парламента протича в пет редовни и шест извънредни сесии. Гласувани са важни законодателни актове, които засягат всички сфери на обществено-политическия и стопанския живот на страната, както и участието ѝ във Втората световна война.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 482-487.

Представители в XXV^о ОНС, избрани в Русе и Русенско

<i>Име</i>	<i>колегия</i>	<i>место- жителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Ангел Чешмеджиев	Кубратска II ^а	София	пенсионер	висше
Белю Келешев	Беленска I ^а	Бяла	земеделие	прогимназиално
Божил Працилов	Русенска градска II ^а	София	търговец	висше
Георги Рашков	Разградска I ^а	Разград	търговец	средно
Георги Петков	Беленска II ^а	с. Две могили	земеделец- стопанин	основно
Иван Райчев	Русенска селска	с. Ряхово	кооперативен деятел	средно
Иван Попиванов	Кубратска I ^а	Кубрат	адвокат	висше
Матю Колев	Разградска II ^а	с. Осенец	земеделец	висше
Минчо Ковачев	Русенска градска I ^а	Русе	търговец	VI клас
Петър Грънчаров	Исперихска	Исперих	прошенописец	прогимназиално

*Друг известен политически деец, избран за народен представител в XXV^о ОНС и свързан с Русе, е **Иван Борисов Батенбергски**. Влиза като депутат от Ардинска избирателна околия.*

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на XXV^о Обикновено народно събрание, първа извънредна сесия 20–23 септември 1940 г. С. 1940, 3-6.

АНГЕЛ СТОЯНОВ ЧЕШМЕДЖИЕВ

Роден в Тутракан на 5 ноември 1880 г. През 1895 г. учи в гимназията в Русе като стипендиант на общината. След това продължава образованието си в Букурещ и през 1900 г. завършва финансово-икономически науки. Известно време работи като финансов инспектор в Сливен и в други градове на страната. Последователно е подначалник на отделение в Министерството на просветата, началник на отделение в Министерството на правосъдието и началник на държавно-стопанския отдел на Светия Синод. През 1908 г. свързва живота си с Женика (Жана) Д. Газуркова, дъщеря на бившия тутракански кмет Димитър Газурков.

Развива широка обществена дейност. Един от изтъкнатите ръководители на добруджанското освободително движение. След окупирането на Южна Добруджа дълги години е председател на Съюза на културно-просветните дружества “Добруджа”, подпредседател на Добруджанския културен институт. Обявен е за почетен гражданин на Тутракан с решение на Тутраканското градско общинско управление на 12 юли 1943 г.

Избран за народен представител в XXV-о ОНС във П-ра Кубратска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, която подпомага работата на Министерството на външните работи и вероизповедания и на комисията по проверка на изборите.

Заедно с цялото си семейство става жертва на бомбардировката над София от 10 януари 1944 г. Веднага след неговата смърт се учредява комитет за увековечаване на паметта му. Решава се да се издаде том с речи и публикации на А. Стоянов, да се направят негови бюстове в София и Русе, а в Тутракан да се издигне паметник. Въпреки заслугите му към региона и уважението, с което се ползва сред населението, Народният съд посмъртно го осъжда на смърт. Реабилитиран посмъртно. С решение на Общинският съвет в гр. Тутракан ул. “Свищов” е преименувана на “Ангел Стоянов”.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание. Под редакцията на В. Бакалов, Д. Цветков, Ас. Станчев. С., 1940, 15-16.

БОЖИЛ ПЕТРОВ ПРАЩИЛОВ

Роден на 10 октомври 1891 г. в Котел. Основно и прогимназиално образование получава в родния си град, а средно – в Свищовската търговска гимназия, която завършва през 1912 г. На следващата година заминава за Германия, където следва стопански науки в Лайпцигския университет, но през 1914 г. (поради започването на Първата световна война) прекъсва следването си и се завръща в България. След Войната заминава повторно за Германия и през 1922 г. завършва висшето си образование. От 1922 до 1925 г. е търговски

представител на машини в Лайпциг. След това се връща в България и се заселва в Русе, където се занимава с търговия. От 1934 до 1936 г. е русенски околийски управител. През 1936 г. е назначен за областен директор на Врачанска област, който пост заема до края на 1937 г., а след това се преселва в София.

Взема активно участие в обществено-политическия и стопански живот. Като търговец в Русе, 9 години е подпредседател на местното Търговско дружество и едновременно с това – член на Висшия съвет на Българския търговски съюз. От 1931 до 1936 г. е председател на Русенското икономическо-академично дружество. Секретар на Комитета за стопанско и културно повдигане на Русенски окръг и председател на Комитета за водоснабдяването на Делиормана. Председател на Българския птицевъден съюз и председател на Русенското птицевъдно дружество. Членува в Дружеството на бойците от фронта и в Съюза на гимнастическите дружества “Юнак”.

За народен представител в XXV^о ОНС е избран във II^{ра} Русенска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, която следи работата на Министерството на финансите.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 38-39.

ГЕОРГИ СТОЯНОВ ПЕТКОВ

Роден на 17 май 1897 г. в с. Божичен, Русенско. Получава основно образование в родното си село, след което започва да се занимава със земеделие и мелничарство. След Първата световна война стопанисва и кръчма. През 1923 г. закупува вършачка и се ориентира към търговия със зърнени храни. От 1926 г. е член на тричленната общинска комисия

в с. Божичен, после става общински съветник и кмет на селото (до 1927 г.). През 1927 г. се преселва в с. Две могили, Беленско, където търгува с гориво-смазочни материали.

Взема дейно участие в обществения и стопанския живот. В продължение на около 10 години е член на Управителния съвет на Популярната банка в с. Две могили. Председател на Контролния съвет на местното търговско сдружение. Подпредседател на Дружеството на бойците от фронта. Член на контролния съвет на читалище “Св. Св. Кирил и Методий” в с. Две могили. Член на Управителния съвет на кооперативната централа “Вършачка” и член на изпълнителния комитет на същата.

Избран за народен представител в XXV-о ОНС от II-ра Беленска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, наблюдаваща работата на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 64-65.

ГЕОРГИ ВАСИЛЕВ РАШКОВ

Роден на 28 декември 1894 г. в Разград. Основно и гимназиално образование получава в родния си град. След края на Първата световна война основното му занятие става търговията. В Разград е един от най-големите търговци на яйца, птици, животни, както и на грозде, овощия и зеленчуци. Доставчик на войсковите части в Шуменска област на зърнен фураж, варива и месо. В с. Гороцвет, Разградско, притежава модерно обзаведено семепроизводително стопанство от 500 декара. Построява модерна люпилня за 50 хил. пилета. Само в това негово предприятие

намират средно дневно препитание 100 души, а в цялата му износна търговска дейност са заети около 150 души.

Наред със стопанската дейност, взема активно участие в общественения и културен живот на Разград и околията. Познат е като щедър спомоществувател на всички благотворителни инициативи в града. Член е на управителния съвет на Разградското търговско-индустриално дружество “Зора”. Дългогодишен участник в управите на местното строително дружество “Гранит”, на читалище “Развитие”, на Славянското дружество в столицата и др.

Избран за народен представител в XXV^{-о} ОНС от I^{-ва} Разградска избирателна колегия. Член на парламентарната прощитарна комисия.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 84-85.

ИВАН ПОПАТАНАСОВ РАЙЧЕВ

Роден на 11 ноември 1897 г. в с. Гагалия (дн. с. Николово), Русенско. Основно образование получава в родното си село, а през 1916 г. завършва гимназия в Русе. След Първата световна война е назначен за учител в с. Ряхово, Русенско. Иван Райчев има големи заслуги за кооперативното движение в това село като дългогодишен касиер-доловодител на местната кооперация “Братство”. През 1931 г. става директор на кооперацията. В това си качество допринася много за нейното стабилизиране и възходящо развитие.

Основател на дружество “Юнак” в селото, което получава много първи награди на областните събори. За тази му дейност

е награден с орден “За гражданска заслуга”. Член и председател на Управителния съвет на местното читалище. Председател на Районния земеделски кооперативен синдикат от 1938 г.

Неговата дейност като кооперативен деятел се оценява много високо от съселяните му. В навечерието на Втората световна война Ив. Райчев е един от най-изявените общественици в Ряхово. Това му дава основание през 1938 г. да се кандидатира за народен представител в XXIV° ОНС, но получава само 1746 гласа в Русенска околия. При следващите парламентарни избори през декември 1939 г. за XXV° ОНС печели убедително с 10052 гласа. Избран е в Русенска селска избирателна колегия. Истински триумф за него са резултатите в Ряхово, където получава 2151 гласа. Това е почти цялото население в селото, което има избирателни права. Член на парламентарната комисия по дейността на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 135-136; Радков, Ив. Ряхово. Исторически очерк. Русе, 2002, с. 64

ИВАН ПОПКОНСТАНТИНОВ ПОПИВАНОВ

Роден на 21 юни 1894 г. в Русе. Основно и средно образование получава в родния си град. След Първата световна война следва в Юридическия факултет на Софийския университет, който завършва успешно през 1922 г. Стажува в Русенския окръжен съд и след това се ориентира към свободна адвокатска практика. През 1924 г. се установява на постоянно местожителство в Кубрат.

Още като ученик е един от основателите на Юношеското туристическо дружество

“Дунав” – Русе. През 1922 г. е сред основателите на Русенското туристическо дружество “Приста”. В началото общественно-политическата му дейност е свързана със социалдемократическите идеи. През 1922-1923 г. е активен член на социалдемократическата организация в Русе. Тук през 1922 г. издава и редактира в. “Дунавска трибуна” и в. “Ратник”, а в по-късно в Кубрат – в. “Кубратско ехо”. Член на Съюза на провинциалните журналисти.

От 1925 г. е председател на кубратското читалище “Св. Св. Кирил и Методий”, което е най-голямото в Делиормана и развива широка културно-просветна дейност. Председател е също на Акционния комитет за свързване на Делиормана с жп мрежата на страната, на Околийския читалищен съюз, на местната популярна банка, на Комитета за културно и стопанско издигане на Кубрат, секретар на местния Комитет за издигане паметник на падналите във войните кубратчани.

За народен представител в XXV^о ОНС е избран в I^{ва} Кубратска избирателна колегия. Член на парламентарните комисии по дейността на Министерството на правосъдието и по проверката на изборите.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 151-152.

МАТЮ ИВАНОВ КОЛЕВ

Роден на 21 октомври 1900 г. в с. Осенец, Разградско. Основно и прогимназиално образование получава в родното си село, а средно – в Разградската гимназия, която завършва през 1919 г. След това постъпва в Свободния университет в столицата и завършва Търговско-стопанския му отдел през 1923 г. Касиер-счетоводител на коопе-

рацията в с. Осенец до 1927 г., а от 1927 до 1930 г. е такъв на Районния кооперативен съюз “Орач”. През 1933 г. е назначен за окръжен инспектор по труда в Русе. През 1936 г. става завеждащ зърнения отдел на кооперативния съюз “Изгрев” в Разград, а през 1939-1940 г. е директор на същия.

Обществено-политическата му дейност е свързана с БЗНС, в който заема отговорен пост като върховен съюзен съветник от Разградска околия. Основател на Разградския районен кооперативен съюз и на много земеделски кооперации в района. Член на много културно-просветни и стопански организации.

Избран за народен представител в XXV^о ОНС във II^{ра} Разградска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, наблюдаваща работата на Министерството на земеделието и държавните имоти и един от квесторите на XXV^о ОНС.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 187-188.

МИНЧО ДИМИТРОВ КОВАЧЕВ

Роден на 11 февруари 1887 г. в гр. Габрово. Основно и средно образование получава в родния си град. През 1905 г. започва да се занимава с търговия. Установява се на постоянно местожителство в Русе. В обществения и стопанския живот на града взема дейно участие. Става действителен член на Русенската търговско-индустриална камара. Избран е за председател на Търговската кооперативна банка в града. Общински съветник (1931-1932). За активната му стопанска и обществена дейност е награден с орден “За гражданска заслуга”.

За народен представител е избран в I^{ва} Русенска градска избирателна колегия. Член на парламентарната комисия, подпомагаща работата на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., с. 191.

ИВАН БОРИСОВ БАТЕНБЕРГСКИ

Роден на 19 септември 1904 г. в Русе. Основно и средно образование получава в родния си град. През 1930 г. завършва право в Софийския университет. Следващата година заминава във Франция, където специализира право в Париж. През 1932 г. се завръща в България и постъпва като стажант-адвокат при известния наш правист проф. Венелин Ганев. През 1935 г. е назначен за допълнителен член-съдия при Софийския областен съд, а след

това – като допълнителен заместник-прокурор при същия съд. През 1939 г. е повишен като редовен съдия и назначен за заместник околийски съдия в Бургас. Наскоро след това си подава оставката и се отдава на свободна адвокатска практика в София.

През 1925 г. е назначен за местен главатар в Русе на съществуващия тогава Народен съюз “Кубрат”. Три години по-късно участва активно в студентското национално движение и основава и председателства Русенската студентска корпорация. След завръщането си от Париж през 1932 г., е избран за подпредседател на Българския национален студентски съюз на обединителния му конгрес в Търново. Следващата година на конгреса в Русе е избран за председател на БНСС. През есента на 1938 г. е избран за

подпредседател на Българската национална спортна федерация, а през пролетта на 1939 г. става председател на същата.

За народен представител в XXV^о ОНС е избран в Ардинска изборителна колегия. Член на парламентарната комисия, наблюдаваща дейността на Министерството на правосъдието.

Източници: Сборник на XXV Обикновено народно събрание..., 153-154.

**ДВАДЕСЕТ И ШЕСТО
ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
15 декември 1945 – 6 ноември 1946 г.**

Насрочените за 26 август 1945 г. парламентарни избори за XXVI-о ОНС по настояване на опозицията се отменят за 18 ноември с.г. Опозицията, обаче, бойкотира изборите. От 4 501 035 избиратели в тях участват 3 853 097 души, от които 3 397 672 (88,18%), подават гласа си за кандидатите на Отечествения фронт. В Русенска област активността на избирателите е около средната за страната – 84,1%, а 88,1% от тях гласуват за Отечествения фронт.

Всичките 276 депутатски мандата се разпределят по следния начин: за БРП (к) – 94, БЗНС – 94, Народен съюз “Звено” – 44, БРСДП – 31, Българска радикална партия – 11 и групата на независимите интелектуалци – 2.

Дейността на XXVI-ото ОНС протича в една редовна сесия от 15 декември 1945 до 6 ноември 1946 г. Приети са важни закони, които трасират преустройството на всички сфери на стопанския и обществено-политическия живот на страната.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 488-490; в. Дунавски отечествен фронт, Русе, №362, 20 ноември 1945.

**Представители в XXVI-о ОНС,
избрани в Русенска област**

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Александър Ковачев	БЗНС	II ^a Русенска	Силистра	адвокат	висше
Билиял Дурмазов	БРП (к)	II ^a Русенска	Силистра	шивач	II клас
Вели Ахмедов	БЗНС	I ^a Русенска	Кубрат	земеделец	III клас
Георги Хаджигецов	БРСДП	I ^a Русенска	София	адвокат	висше

Гьоко Габровски	БЗНС	Г ^а Русенска	Русе	лозар	III клас
Димитър Икономов	Звено	Г ^а Русенска	София	търговец	полувисше
Димитър Хаджиев	БРП (κ)	Г ^а Русенска	Русе	лекар	висше
Димитър Нейков	БРСДП	II ^а Русенска	София	журналист	висше
Иван Станков	БРП (κ)	Г ^а Русенска	Русе	общественик	средно
Иван Топчиев	БЗНС	Г ^а Русенска	Бяла	земеделец	IV отд.
Йордан Чобанов	БРП (κ)	Г ^а Русенска	Разград	адвокат	висше
Кирил Обретенов	БРСДП	Г ^а Русенска	Русе	адвокат	висше
Коста Дачев	БЗНС	II ^а Русенска	Русе	адвокат	висше
Марин Маринов	БРП (κ)	II ^а Русенска	с. В. Левски, Силистренско	земеделец	висше земед. у-ще
Д-р Минчо Колев	БРП (κ)	Г ^а Русенска	София	адвокат	висше
Николай Колев	БЗНС	Г ^а Русенска	Разград	земеделец	II клас
Петър Ковачев	БРП (κ)	Г ^а Русенска	Русе	чиновник	средно
Сергей Мисирков	Звено	Г ^а Русенска	Разград	лекар	висше
Стефан Кереков	Звено	II ^а Русенска	Русе	търговец	висше военно
Стоян Брадинов	Звено	II ^а Русенска	София	адвокат	висше

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на XXVI^о ОНС, I р.с., С., 1947.

ГЕОРГИ АТАНАСОВ ХАДЖИГЕЦОВ

Роден в с. Осенец, Разградско. През 1908 г. завършва право в Софийския университет. Работи като адвокат (1927-1946). Симпатизира и членува в БРСДП. Избиран и в следващите две Народни събрания. Подпредседател на XXVII^о и XXVIII^о ОНС. От 1950 г. е пенсионер. Датата и мястото на смъртта му са неизвестни.

Източници: Цураков, А. Цит. съч., с. 492, 496, 499.

Д-Р ДИМИТЪР ИВАНОВ ХАДЖИЕВ

Роден 21 септември 1901 г. в с. Воден, Ямболско, в будно учителско семейство. Учи в гимназиите в Ст. Загора и Бургас. Продължава висшето си образование по медицина в Бон и Виена. Поради материални затруднения временно прекъсва следването си. По-късно, през 1929 г., се дипломира и полага Хипократовата клетва. Назначен е за лекар в русенската болница и свързва живота си трайно с крайдунавския град. Открива и частен лекарски кабинет. Едновременно с професионалната си работа установява връзки с дейци на Работническата партия

в Русе. В годините на Втората световна война подпомага нелегалната съпротива и през 1943 г. е избран за председател на Областния комитет на Отечествения фронт. През пролетта на 1944 г. е арестуван и осъден на 15 г. затвор.

След промяната, извършена на 9 септември 1944 г., за кратко д-р Д. Хаджиев е областен директор на Русенска област. Председател на Градския народен съвет в Русе в периода 3 юни – 10 октомври 1949 г. Влиза в конфликт с първия секретар на Областния комитет на БКП по това време Фанко Титоренков, който е непознат на русенци, недолюбва интелигентните хора и грубо опекунства над тях. Под предлог, че е “повишен” във връзка с новата териториално-административна реорганизация и създаването на окръзите, д-р Хаджиев е отстранен от поста си и е върнат на предишната си длъжност – председател на Окръжния комитет на ОФ. Скоро, обаче, се отказва от активна обществена дейност и се ориентира към лекарската практика. Назначен е за директор на русенската болница, а впоследствие преминава на работа в Министерството на народното здраве в столицата.

Избран е за депутат в XXVI^о ОНС, I^{ва} Русенска избирателна колегия. Получава мандат и в VI^о ВНС от Русенска селска избирателна колегия.

Източници: ТА-Русе, ф. 1, оп. 1, а.е. 629, л. 2; ф. 57, оп. 7, а.е. 1, л. 1-2, а.е. 7, л. 462; Дунавски отечествен фронт, №279, 16 август 1945, №1537, 29 септември 1949; Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005, 121-123.

ДИМИТЪР МАНОЛОВ НЕЙКОВ

Роден на 21 май 1884 г. в гр. Тулча (Северна Добруджа, дн. в Румъния). Завършва гимназия в Русе, а след това философия в Мюнхен. Още като студент става член на Студентската социалдемократическа група. След завръщането си в България учителства в Дупница (1909-1920). Участник в кооперативното движение. Продължава да бъде активен член на партията на широките социалисти. Секретар на БРСДП (об) в периода 1923-1926 г. Народен представител в XIX^о–XXIV^о ОНС.

Противник на преврата от 19 май 1934 г. Преминава на страната на легалната опозиция на режима. Ориентира се към сътрудничество с БРП и участва в народофронтовското движение. Обявява се против въвличането на България във Втората световна война. През 1943 г. застава начело на Софийския окръжен комитет на ОФ, влиза в Националния комитет на ОФ.

След 9 септември 1944 г. е министър на търговията, промишлеността и труда, на търговията и продоволствието в първото и второто правителства на Кимон Георгиев (9 септември 1944 – 23 ноември 1946). Член на българската делегация на Парижката мирна конференция.

В периода 1945-1948 г. е главен секретар на БРСДП до вливането ѝ в БРП (к). Народен представител в XXVI^о ОНС и VI^о ВНС. Подпредседател на президиума на Народното събрание (1946-1949).

Умира на 16 февруари 1949 г. в София.

Източници: Български държавни институции 1879-1986. Съставители: Методиев, В., Л. Стоянов. С., 1987, с. 299, 328-329; Куманов, М. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери 1879-1949. Кратък исторически справочник. С., 1991, 232-233; Цураков, А. Цит. съч., 229-230.

ИВАН ДИМИТРОВ СТАНКОВ

Активен участник в съпротивителното движение по време на Втората световна война. Партизански командир. В първите години след 9 септември 1944 г. е секретар на Областния комитет на БРП (к) в Русе.

Източници: Радков, Ив. Русенската партийна организация. С., 1971, с. 231, 233.

ЙОРДАН НЕДЕЛЧЕВ ЧОБАНОВ

Главен прокурор на Народна Република България (9 април 1954 – 14 март 1959).

Йордан Чобанов

*Източници: Български държавни институции 1879-1986.
Енциклопедичен справочник. Съставители: Методиев, В., Л. Стоянов. С.,
1987, 68-69.*

ШЕСТО ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ 7 ноември 1946 – 21 октомври 1949 г.

Изборите за VI° ВНС се предхождат от референдум за формата на управление на страната, проведен на 8 септември 1946 г. Подавляващата част от избирателите в Русенска област – около 90%, дават гласа си за републиката.

На 27 октомври с.г. в парламентарните избори от 4 266 614 гласоподаватели за партиите на ОФ са подадени около 3 050 000 гласа (70,10%), което означава, че те получават 366 депутатски мандата от всичко 465 във ВНС. БРП (к) печели 53,13% от всички гласове и по този начин с 275 депутатски мандата придобива квалифицирано парламентарно мнозинство. Консолидираната опозиция с около 1 200 000 гласа си осигурява 99 депутатски мандата, т.е. по-малко от 1/4 от общия брой депутатски места.

В Русенска област гласуват 315 017 избиратели. Отечественофронтовските партии печелят около 60% от гласовете и между тях те се разпределят, както следва: за БРП (к) са подадени 137 630 души, за БЗНС – 32 575, за Звено – 8 709, за БРСДП – 8 275 и за Радикалната партия – 920.

Опозицията Петков-Лулчев, която в Русенска област е представена главно от БЗНС “Н. Петков”, също постига значителен успех, събирайки приблизително 40% от гласовете – 122 512 за николапетковистите и 825 за демократите.

Общо ОФ партиите в областта получават 19 депутатски мандата: РП (к) – 16 и БЗНС – 3. Опозицията от своя страна вкарва в VI° ВНС 12 народни представители. В хода на дейността на Събранието някои от русенските опозиционни депутати са касирани, а към народното представителство от отечественофронтовските партии е включен един социалдемократ от подгласниците.

На 4 декември 1947 г. Събранието приема Конституцията на Народна Република България. До избирането на ново Народно събрание VI^{-ото} ВНС поема функциите на законодателен орган. Приети са важни закони, отнасящи се до новото държавно устройство на страната, до вътрешно-политическото, икономическо и културно развитие.

Източници: Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България. С., 2008, 491-494; Радков, Ив. Укрепване на Русенската партийна организация и борбата ѝ против опозицията 1945-1947 г. "Известия на Народния музей" – Русе. Варна, 1970, с. 184; в. Дунавски отечествен фронт, Русе, №651, 2 ноември, №654, 6 ноември 1946.

Представители в VI^{-о} ВНС, избрани в Русенска област

<i>Име</i>	<i>партия</i>	<i>колегия</i>	<i>местожителство</i>	<i>професия</i>	<i>образование</i>
Александър Ковачев	БЗНС	Силистренска	Силистра	адвокат	висше
Ангел Коев	БРП (к)	Беленска	с. Батишница	земеделец	II клас
Асен Паянгов	БЗНС "Н. Петков"	Силистренска	–	–	–
Асен Чапкънов	БРП (к)	Силистренска	Силистра	чиновник	средно
Атанас Николов	БРП (к)	Силистренска	с. Бабук	земеделец	IV отделение
Билиял Дурмазов	БРП (к)	Дуловска	Силистра	шивач	II клас
Боньо Митев	БРП (к)	Разградска	Разград	чиновник	средно
Васил Василев	БРП (к)	Беленска	Бяла	общ работник	III клас
Георги Хаджигецов	БРСДП	Разградска	София	адвокат	висше
Димитър Хаджиев	БРП (к)	Русенска селска	Русе	лекар	висше
Емил Ангелов	БЗНС "Н. Петков"	Тутраканска	–	–	–
Иван Митов	БРП (к)	Русенска градска	Русе	метало-работник	III клас
Иван Станков	БРП (к)	Русенска градска	Русе	партиен работник	средно
Йордан Чобанов	БРП (к)	Разградска	София	адвокат	висше
Лальо Ганчев	БЗНС	Разградска	с. Малка Брестница (Тетевенско)	журналист	висше
Марин Маринов	БРП (к)	Исперихска	Исперих	партиен работник	средно
Недко Ботев	БЗНС "Н. Петков"	Русенска градска/селска	–	–	–
Никола Ковачев	БЗНС "Н. Петков"	Беленска	–	–	–
Петко Арабаджиев	БЗНС "Н. Петков"	Беленска	–	–	–

Петко Реджанов	БЗНС "Н. Петков"	Русенска селска	–	–	–
Петко Франгов	БЗНС "Н. Петков"	Кубратска	–	–	–
Петър Бобчев	БРП (к)	Кубратска	Кубрат	обушар	I клас
Петър Ковачев	БРП (к)	Русенска селска	Русе	машинист	средно
Петър Сърбински	БЗНС "Н. Петков"	Русенска селска	–	–	–
Сабри Мехмедов	БРП (к)	Разградска	Разград	учител	средно
Стано Станев	БЗНС "Н. Петков"	Разградска	–	–	–
Стефан Бакърджиев	БЗНС	Тутраканска	Тутракан	кооп. работник	V клас
Стефан Димитров	БЗНС "Н. Петков"	Исперихска	–	–	–
Стефан Осиковски	БЗНС "Н. Петков"	Разградска	–	–	–
Тодор Драганов	БЗНС "Н. Петков"	Разградска	–	–	–
Хафуз Генджев	БРП (к)	Кубратска	с. Гложене	учител	III клас
Янко Костадинов	БРП (к)	Тутраканска	Тутракан	обушар	IV отделение

Източници: Азбучник към Стенографските дневници на Великото народно събрание, I р.с. С., 1948, 3-12; в. Дунавски отечествен фронт, №654, 6 ноември 1946.

АСЕН ТОДОРОВ ЧАПКЪНОВ

Активен участник в Добруджанското националноосвободително движение между двете световни войни. Привърженик и нелегален функционер на левицата в движението. Попада в румънски затвор. Властите правят опит да го изведат от затвора и да го ликвидират, но намерението им е осуетено от протестите на другите български затворници.

Източници: Великов, Г., М. Георгиев. Касабовият род. С., 2002, с. 100.

ВАСИЛ ПЕТКОВ ВАСИЛЕВ

Член на комунистическата организация в с. Лом черковна, Беленско. През май 1942 г. минава в нелегалност. Като секретар на Стражишкия район на Комунистическата партия му е възложено да работи в селата от Беленска околия за създаване на широка мрежа от ятаци и помагачи на нелегалните. Поддържа непрекъснатата връзка с Окръжния комитет на партията в Русе. Става политкомисар на една от четите на Горнооряховския партизански отряд, която действа в Беленския район. На 30 май 1944 г. в сражение с полицията между селата

Босилковци и Павел загива партизанката Кина Василева (Бойка) от с. Лом черковна, съпруга на В. Петков. След установяването на ОФ власт заема различни държавни и административни постове. Дългогодишен почетен председател на Окръжния народен съвет в Русе. Автор на спомени за партизанските години.

Източници: Радков, Ив. Русенската партийна организация. С., 1971, 221-222.

ЛАЛЪО ВАСИЛЕВ ГАНЧЕВ

Роден на 22 февруари 1914 г. в с. Малка Брестница (дн. с. Брестница), Тетевенско, в среднозаможено земеделско семейство. Член на БЗНС от 1931 г., председател на околийското ръководство на Земеделския младежки съюз в бившата Тетевенска околия. След завършване на средното си образование заминава да следва славянска филология в Белград, а през 1939 г. продължава образованието си в Париж, където специализира и големият български художник Илия Бешков. Двамата са много близки приятели. Включва се в студентското антифашистско движение. За политическите си прояви е интерниран в концлагера “Гиген”, а по-късно – в “Св. Врач”.

След 9 септември 1944 г., бидейки привърженик на лявото земеделско движение, го очаква обещаваща кариера. Един от младите ръководители на БЗНС, заема важни партийни и обществени постове. Политически секретар на Българския земеделски младежки съюз (1945-1947), главен секретар на ЦК на Съюза на народната младеж (1947 – юли 1949), секретар на Националния комитет за мир (1950-1951), член (1947-1967, 8 февруари – 29 юни 1973) и секретар (29 юни 1973 – 20 май 1981) на Постоянното присъствие на БЗНС. Заместник-министър на вътрешната търговия (1951-1964). Прави и дипломатическа кариера – посланик на България в Швеция (3 декември 1964 – 19 април 1972), Дания (15 декември 1964 – април 1972), Норвегия (16 февруари 1965 – октомври 1972) и Исландия (5

май 1965 – април 1972). Секретар на Националния съвет на ОФ (22 април 1972 – 16 юни 1977). Депутат в VI° ВНС (7 ноември 1946 – 21 октомври 1949) и в I^o – VII° Народни събрания (18 декември 1949 – 6 юни 1981).

Умира в София през 1981 г.

Източници: Енциклопедия България. Т.2, С., 1981, с. 27.

ПЕТЪР НИКОЛОВ СЪРБИНСКИ

Известен земеделски деец. В първите месеци след 9 септември 1944 г. като главен секретар на Земеделската младежка организация застава на позицията за единодействие между отечественофронтовските партии за участие на България във войната за разгрома на фашистка Германия. Не е съгласен обаче, с намерението на комунистите да създадат единна младежка организация под тяхна опека. В навечерието на изборите за VI° ВНС е водеща фигура в опозиционната агитация в Русенска област. Впоследствие, по скалъпени обвинения за подмолна дейност срещу режима е изпратен в лагер. След освобождаването му, към средата на 50-те години, Сърбински променя поне външнополитическите си възгледи и в публичните си изяви изказва одобрение на водената политика от казионния БЗНС.

Източници: Радков, Ив. Цит. съч., с. 190.

СПИСЪК НА БИОГРАФИЧНИТЕ СТАТИИ

Абрашев, Иван Митев	112-113
Азис Ефенди	38
Алиев, Хафуз Садък	156-157
Ангелов, Гецо Парашкевов	99-100
Ангелов, Янко Маринов	74-75
Апостолов, Драгомир	199
Арnaudов, Петър Костов	58-59
Багрянов, Иван Иванов	207-208
Балабанов, Марко Димитров	33-35
Батенбергски, Иван Борисов	223-224
Бекир Хасан Ефенди	38
Белинов, Иван	126-127
Бенев, Найден	117-118
Богданов, Лазар	179
Ботев, Ботьо Н.	179
Братоев, Павел	20
Бурмов, Тодор Стоянов	44-45
Бъклов, Петър Костадинов	180-181
Бърнев, Страшимир	149
Василев, Васил Петков	232-233
Василев, Григор (Г. В. Гьорев)	169-171
Вачков, Никола Петков	210
Вачов, Димитър Костов	80
Винаров, Петър Николов (П. Н. Станев-Винаров)	103-105
Ганев, Венелин Йорданов	192-193
Ганчев, Лалю Василев	233-234
Георгиев, Вълчо	144
Георгиев, Евлогий (Е. Г. Недев)	42-44
Георгиев, Евтим	154

Георгиев, Никола	156
Геров, Георги	39-40
Греков, Димитър Панайотов	40-42
Григорий, митрополит Доростолски и Червенски	15-16
Грънчаров, Петър Димитров	212-213
Губиделников, Георги Георгиев	111-112
Данев, Иван	21-22
Данев, Христо	181
Даскалов, Петър Николов	171
Дилянов, Минчо	184-185
Диолов, Лазар	86-87
Добрев, Злати	179
Дойков, Дойко Петков	206-207
Донев, Станчо	165
Дочев, Васил	120-121
Енев, Иван С.	134
Желтов, Стефан	122-123
Живков, Никола Атанасов	69-70
Златев, Симеон	18-20
Златев, Станьо	165
Ибишов, Риза Хафуз	60
Ибраимов, Али ходжа	176-177
Иванов, Димитър Атанасов	184
Иванов, Никола Панов	211
Иванов, Христо	73
Икономов, Димитър Н.	153-154
Икономов, К. Т.	127
Йонов, Димитър	112

Казанаклиев, Георги	198
Каназирски, Александър Тодоров	125-126
Каравелов, Петко Стойчев	35-36
Каракашев, Атанас Гр.	98-99
Карамаждраков, Пенко	102-103
Каролев, Райчо Михов	28-29
Келешев, Белю Белев	205
Кемилев, Никола Цанов	193-194
Кескинов, Пенчо С.	93-94
Кечели, Осман Сюлейман	70-71
Ковачев, Минчо Димитров	222-223
Коджабашев, Дянко Ив.	138
Коев, Станчо	181
Колев, Матю Иванов	221-222
Корманов, Найден	127-129
Костов, Иван М.	164
Крушков, Ангел	98
Кръстев, Бени	132
Кръстев, Константин	156
Кутинчев, Куни	33
Кърчев, Димо Петров	198
Кънчев, Кънчо	193
Кърджиев, Георги Антонов	133-134
Кърджиев, Тома Антонов	63-64
Лучников, Денчо Цанков	134
Людсканов, Димитър	154
Мандаров, Васил Илиев	206
Мандиков, Иван	102
Манолов, Тодор Найденов	211-212
Мантов, Димитър	84-85
Маринов, Филип	106
Марков, Марко С.	102

Мартинов, Георги	153
Махмудов, Дервиш бей	67
Минчович, Пантелей	48-49
Моллов, Владимир Димитров	197
Муамеледжи, Емин	52-53
Мустафа, Мутиш	69
Мушанов, Никола Стойчев	145-148
Мънзов, Иван Иванов	154-155
Начович, Григор Димитров	78-79
Недков, Ц. Георги	153
Недялков, Кольо	164-165
Нейков, Димитър Манолов	227-228
Ниази бей	48
Николов, Георги	99
Николов, Недьо	156
Обретенков, Никола Тихов	139-140
Оджаков, Петър Василев	59-60
Павлов, Ангел Стоянов	177-178
Паликрушев, Илия	144-145
Панайодов, Константин П.	121-122
Паприков, Стефан Георгиев	148-149
Пенев, Наню Недков	209
Пенчев, Христо	185
Петков, Александър Атанасов	174-175
Петков, Георги Стоянов	217-218
Петков, Димитър Николов	100-102
Помянов, Константин Георгиев	68-69
Попиванов, Иван Попконстантинов	220-221
Попов, Стоил Димитров	17-18
Попов, Яким	89

Попов, Янко Ив.	149
Працилов, Божил Петров	216-217
Радолов, Александър Христов	162-164
Райчев, Иван Попатанасов	219-220
Рашев, Юрдан	165-166
Рашков, Георги Василев	218-219
Русчуклъ, Изет Мехмедов	144
Сали Беев, Осман Бей	135
Сапунджиев, Христо С.	141
Селвели, Димитър	31-33
Симеонов, Иваница	54-55
Симеонов, Стефан	94-95
Симидов, Филип Стоянов	71-73
Скендер Бег (бей)	81
Стайков, Петър	140-141
Стамболийски, Александър Стоименов	187-189
Стамболов, Стефан Николов	87-89
Станков, Иван Димитров	228
Стоилов, Константин Стоилов	56-58
Стойчев, Никола С.	16-17
Стоянов, Иван	67-68
Стоянов, Христо	199-200
Сърбински, Петър Николов	234
Теодоров, Теодор Иванов	113-115
Тефик бей	44
Тонев, Христо	135
Тончев, Димитър Стоянов	92-93
Трифонов, Илия	55-56
Филчев, Цанко	49

Хаджиамишов, Неджиб бей	134-135
Хаджигецов, Георги Атанасов	226
Хаджиев, Димитър Иванов	226-227
Хаджиенов, Иван Николов	53-54
Хаджииванов, Иван	164
Хаджимахмудов, Исмаил	155
Хаджи Неджиб Беев, Ахмед бей	152
Хаджипенчович, Иван Величков	27-28
Хаджипетров, Александър	175-176
Хаджисалимов, Етем ефенди	154
Хаджистанчев, Тодор	25-26
Халаджев, Иван Димитров	208-209
Ханджиев, Боян	153
Цанев, Филип	81
Цанков, Георги Р.	47-48
Цанков, Драган Киряков	22-42
Цветков, Иван	80
Чапкънов, Асен Тодоров	232
Чаушев, Петър	135
Чернев, Димо	138
Чернев, Петър Атанасов	26-27
Чешмеджиев, Ангел Стоянов	215-216
Чобанов, Йордан Неделчев	228-229
Шишманов, Иван Димитров	138-139
Юмеров, хаджи Яха	160

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

I. АРХИВНИ ДОКУМЕНТИ И МАТЕРИАЛИ

Централен държавен архив на Република България (ЦДА)

ф. 135 К Григор Василев

ф. 173К Народно събрание

ф. 600К Константин Стоилов

Териториален архив (ТА) – Русе

ф. 1 Областна дирекция – Русе

ф. 4К Русенска градска община

ф. 7К Петър Василев Оджаков (личен фонд)

ф. 43К Доростолска и Червенска митрополия

ф. 57 Русенска народна община

ф. 59 Комитет за проучване и написване история на Русе

Исторически музей (ИМ) – Русе

Инв. №215/XIV-(В)

II. ПУБЛИКУВАНИ ДОКУМЕНТИ И СТАТИСТИЧЕСКИ СПРАВОЧНИЦИ

Алманах на Съюза на българските адвокати 1927 г. С., 1927.

Български алманах, София 1902-1903.

Българско Възраждане. Христоматия по История на България. Съставители: **Х. Христов, Н. Генчев**. Ч. II. С., 1969.

Българска народна банка. Сб. док. Т. III. С., 2001.

Конституция на Българското княжество. Търново, 1879.

Личният архив на Стефан Стамболов. Т. 1. Съставители: **М. Куманов, П. Свирчев, Д. Илиева**. С., 1994.

Офицерският корпус в България 1878-1944 г. Т. 3-4. Съставител: **Р. Руменин**. С., 1996.

Русенско поборническо-опълченско дружество 1856-1878. Ч. 1-2. Съставители: **Л. Златев, Ст. Маринова**. Русе, 2003.

Посмъртни материали за български възрожденски дейци. Т. 2. Съставители: **Р. Радкова, Д. Гоцева**. С., 2008.

Списъци и таблици на народните представители от XXII^о Обикновено народно събрание. С., 1927.

Статистика на изборите за народни представители за X^о Обикновено народно събрание. С., 1900.

Статистика на изборите за народни представители на XI^о Обикновено народно събрание. С., 1904.

Статистика на изборите за народни представители на XII^о Обикновено народно събрание. С., 1904.

Статистика на изборите за народни представители за XIII^о Обикновено народно събрание. С., 1908.

Статистика на изборите за народни представители за XIV^о Обикновено народно събрание. С., 1910.

Статистика на изборите за народни представители за XV^о Обикновено народно събрание. С., 1914.

Статистика на изборите за народни представители за XVII^о, XVIII^о и XIX^о Обикновени народни събрания. С., 1928.

100 години Русенска търговско-индустриална камара. Съставители: **Л. Златев, Р. Велинова, Т. Билчев.** Русе, 1995.

125 години Русенска община (1865-1990). Док. сб. Съставители: **К. Кънчев, Й. Борисов.** Русе, 1990.

Съдържание, таблици и азбучник към Стенографските дневници на Седемнадесетото обикновено народно събрание, I изв. сесия. С., 1915.

III. ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Централен: Държавен вестник 1879-1946; Независимост 1881; Свобода 1887-1892; Търновска конституция 1884.

Местен: Българин, Русе, 1879-1886; Български новини, Русе, 1895; Дунавски отечествен фронт, Русе, 1945-1949; Работник, Русе, 1880; Славянин, Русе, 1879-1890; Телеграф, Русе, 1880.

IV. ДНЕВНИЦИ И МЕМОАРИ

Азбучник към Стенографските дневници на XX^о Народно събрание. Първа извънредна сесия (1928 г.). С., 1928.

Азбучник към Стенографските дневници на XXI^о
Обикновено народно събрание. Четвърта редовна сесия (1926/
1927 г.). С., 1927.

Азбучник към Стенографските дневници на XXIII^о
Обикновено народно събрание. Първа редовна сесия (1931/
1932). С., 1932.

Азбучник към Стенографските дневници на XXV^о
Обикновено народно събрание. Първа извънредна сесия 20-
23 септември 1940 г. С., 1940.

Азбучник към Стенографските дневници на XXVI^о
Обикновено народно събрание. Първа редовна сесия. С., 1947.

Азбучник към Стенографските дневници на Великото
народно събрание. Първа редовна сесия. С., 1948.

Василев, Г. Бележки на деня. С., 1991.

Дневници на IV ОНС, I извънредна сесия.

Дряновски, Й. Мемоарите на един русенец. Съставител:
Х. Лебикян. Русе, 1998.

Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска
търговска банка и нейните сродни дружества 1890-1914. С.,
2010.

Иречек, К. Български дневници 1879-1881. Т. 1. С., 1995.

Иречек, К. Български дневници 1881-1884. Т. 2. С., 1995.

Корманов, Н. Земеделският съюз. Основаване. Демаго-
гия. Действителност. С., 1923.

Маринов, Д. Стефан Стамболов и новейшата ни исто-
рия. ч. I. С., 1992.

Начович, Гр. Из дневниците. Съставители: **А. Пантев,**
Н. Гигов. С., 1999.

Обретенков, Н. Дневници и спомени (1877-1939). С., 1988.

Обретенков, Н. Спомени за българските въстания. С.,
1983.

Първото българско застрахователно дружество “България”
1891-1941. С., 1942.

Радев, С. Строителите на съвременна България. Т. 2. С., 1973.

Спомени за Учредителното събрание от 1879 г. Съставители: **Стателова, Е., З. Маркова.** С., 1979.

Стенографски дневници на I ОНС 1879.

Стенографски дневници на II ОНС 1880.

Стенографски дневници на III ОНС 1882.

Стенографски дневници на IV ОНС 1884.

Стенографски дневници на XV ОНС, II р.с., 1912/1913, Приложения.

Стенографски дневници на XIX Обикновено народно събрание, I р.с. Приложения.

Стоянов, З. Превратът през 1881 година. Исторически възпоменания. Съставител: **Т. Ташев.** С., 1994, 148-150.

Тоне Крайчов. Диарбекирски дневник и спомени. Съставители: **В. Тилева, З. Нонева.** С., 1989.

Учредително Българско народно събрание в Търново, 1879 г. Дневници. Фототипно издание по първото издание на Дневниците, дело на типографията на Любен Каравелов и Нестор Жейнов при Народното събрание в Търново, 1879 г. Съставителство и увод **М. Бошнакова.** С., 2009.

Шишманов, И. Дневник 1879-1927. Съставители: **И. Бурилкова, Ц. Билярски.** С., 2003.

V. ИЗСЛЕДВАНИЯ И СПРАВОЧНИ ИЗДАНИЯ

Аврамов, Р. Комуналният капитализъм. Т. II. С., 2007.

Антонова, В. Филип Симидов, издателят на списание “Поборник-опълченец”. “ Алманах за историята на Русе. Т. VIII, Русе, 2008.

Бакалов, В., Д. Цветков. Възпоменателен сборник на народните представители от XXIV Обикновено народно събрание. С., 1939.

Българската възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Съставители: **Н. Генчев, Кр. Даскалова.** С., 1988.

Български държавници 1944-1989. Съставител: **М. Радева.** С., 2009.

Бърчева, М., Ст. Йорданов. Русенската хроника. Дати, събития и личности до средата на XX век. Русе, 2004.

Велева, Л. Търговско-индустриалните камари в България 1894-1919. (Организация и дейност) С., 2005.

Великов, Г., М. Георгиев. Касабовият род. С., 2002.

Велинова, Р. Възстановяване и изграждане на Русенската градска община (1878-1900). – Годишник на музеите от Североизточна България, кн. XVII. В. Търново, 1991.

Вечно живи. Албум на загинали антифашисти от Русенски окръг. Съставители: **Ив. Радков, Г. Гъонов.** С., 1978.

Вълчев, Г. Депутатите от Видинска област. Енциклопедия. Ч. 1 1879-1944. Видин, 2003.

Галунов, Т. Консервативна или либерална избирателна система. (Българският опит от 1882 г.). – Исторически преглед, 2005, № 5-6.

Галунов, Т. Изборите за Първо обикновено народно събрание в Княжество България и приложението на мажоритарната система. – Исторически преглед, 2009, № 5-6.

Галунов, Т. Избирателните системи в България 1919-1939. В. Търново, 2002.

Гешева, Й. Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911. Исторически аспекти. С., 2001.

Григоров, Б. По пътя на реформизма. Социалдемократията и борбите на трудещите се в България 9 юни 1923 – 9 май 1934. С., 1981.

Грънчаров, С. България на прага на Двадесетото столетие. Политически аспекти. С., 1986.

Грънчаров, С. Драган Цанков. Противоречивите превъплъщения на един голям български патриот. – Български държавници 1878-1918. София, б.д., 25-40.

Джурова, Г. Тодор Хаджистанчев като драматург. – Алманах за историята на Русе. Т. IV. Русе, 2002, 450-462.

Димов, В. Политическите водители на българския народ. Владетели, регенти, министри, председатели и подпредседа-

тели на Народното събрание, кн. 1. Царуването на княз Александър I. Ески Джумая, 1932.

Енциклопедичен справочник. С., 1999.

Енциклопедия България. Т. 1. С., 1978.

Енциклопедия България. Т. 2. С., 1981.

Енциклопедия България. Т. 3. С., 1982.

Енциклопедия България. Т. 4. С., 1884.

Енциклопедия България. Т. 5. С., 1986.

Енциклопедия България. Т. 6, С. 1988.

Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. Т. 1. Съставители: **В. Николова, Р. Стоянова.** С., 2000.

Енциклопедия Дарителството. Дарителски фондове и фондации в България 1878-1951. Т. 2. Съставители: **В. Николова, Р. Стоянова.** С., 2002.

Златев, Л. Политическият живот в Русе 1879-1900. Русе, 1998.

Златев, Л. Вътрешната добруджанска революционна организация (ВДРО) 1923-1940. Русе, 2009.

Иванов, М., Г. Ганев. Бизнес елитите на България 1912-1947, 1989-2005. С., 2009. с. 109.

Иванов, М. Мрежовият капитализъм: Българска търговска банка и нейните родни дружества 1890-1914. С., 2010.

Кавалджиев, Т. 100 години БЗНС. Албум-справочник. С., 2001.

Коцев, Г. Кметовете. – София. 120 години столица. С., 2000.

Куманов, М. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери 1879-1949. С., 1991.

Летопис на Българската православна църква. История и личности. Т. 1. Съставител: **Цацов, Б.** С., 2010.

Маринов, Д. Стефан Стамболов и Новейшата ни история. ч. I. С., 1992.

Марков, И. Иван Стоянов – благодетелят на българската революционно емиграция. – Алманах за историята на Русе. т. VIII. Русе, 2008.

Марков, И. Иван Стоянов Благодетелят на българската революционно емиграция. Животът му след Освобождението (1878-1917). – Алманах за историята на Русе, т. X, Русе, 2010.

Методиев, В., Л. Стоянов. Българските държавни институции 1879-1986. Енциклопедичен справочник. С., 1987.

Минев, Д. Филип Симидов. – Исторически преглед, 1956, № 2.

Митев, Т. Причини за абдикацията на княз Александър Батенберг. – Исторически преглед, 1979, № 6.

Назърска, Ж. Етническите и религиозните малцинства в Българския парламент (1879-1885). “ Исторически преглед, 1999, № 1-2.

Начов, Н. Цариград като културен център на българите до 1877 г. С., 1925.

Николова, В. Драган Цанков. Политик на две епохи. Ст. Загора, 1992.

Николова, В. Между консерватизма и либерализма. Народната партия 1894-1920. С., 2004.

Николова, В. От извисяването до изпепеляването – моменти от политическата дейност на Теодор Ив. Теодоров. – Сборник в памет на Радослав Попов. С., 2005, 243–256.

Николова, В. Георги Кърджиев и идеята за българската независимост. – Независимостта на България 1908 г. – поглед от XXI век. С., 2010

Огнянов, Л. Българският земеделски народен съюз 1899-1912. С., 1990.

Орловски, С. Из историята на учебното дело в Русе до Освобождението. – Училищен преглед, 1908, №10.

Офицерският корпус в България 1878-1944 г. Т. 3-4. Съставител: **Р. Руменин.** С., 1996.

Палангурски, М. Избирателната система в България (1879-1911 г.). С., 2007.

Палангурски, М. Избори по стамболовистки (1887-1894 г.). В. Търново, 2008.

Пантев, А. Стефан Стамболов в часа на България. С., 1995;

Пантев, А. Завръщането на Стефан Стамболов. – Български държавници 1878–1918. С., б.д., 123-140.

Парушева, Д. Правителственият елит на Румъния и България втората половина на XIX и началото на XX век. Социална история. С., 2008.

Пенчева, Зл. Развитието на фабричната индустрия в Русе от Освобождението до 9. IX. 1944 г. – Известия на Държавните архиви, 1962, № 6.

Петрова, Д. Самостоятелното управление на БЗНС 1920-1923. С., 1988.

Попов, Р. България на кръстопът. Регентството 1886-1887. С., 1991.

Попов, Р. Димитър Петков – от опълченец до министър-председател. – Български държавници 1878-1918. С., б.д., 203-222.

Радков, Ив., Л. Златев. Русенската община 1878-1949. Русе, 2002.

Радков, Ив., Л. Златев. Русенските кметове 1878-2005. Русе, 2005.

Радков, Ив. Ряхово. Исторически очерк. Русе, 2002.

Радков, Ив. История на русенската партийна организация. С., 1971.

Радков, Ив. Укрепване на Русенската партийна организация и борбата ѝ против опозицията 1945-1947 г. – Известия на Народния музей – Русе. Варна, 1970.

Райкински, И. Врачанският край от Освобождението до прага на XX век. Политически живот. Враца. 2002.

Саздов, Д. Петко Каравелов – демократ, политик, държавник. С., 2002.

Сборник на XXV Обикновено народно събрание. Под рекцията на **В. Бакалов, Д. Цветков, Ас. Станчев.** С., 1940.

Стателова, Е. Дипломатията на Княжество България 1879-1885. С., 1979.

Стателова, Е. Евлогий Георгиев и Свободна България. С., 1987.

Стателова, Е., В. Танкова. Константин Стоилов в политическия живот на България. С., 2001

Стоянов, Ив. Либералната партия в Княжество България 1879-1886. С., 1989.

Стоянова, Р. Под знака на конфронтацията. Демократическата партия и политическите борби в България (1924-1934). В. Търново, 2003.

Ташев, Т. **Животът на Летописеца. Част I Джендо. С., 1984.**

Ташев, Т. Министрите на България 1879-1999. Енциклопедичен справочник. С., 1999.

Теодоров, И. Теодор Теодоров – парламентарният лъв. – Балканските войни (1912-1913 г.). Исторически, дипломатически и стратегически очерк. Съставител: **В. Николова.** С., 2007.

Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България. С., 2008.

РУСЕНСКИТЕ ПАРЛАМЕНТАРИСТИ
1878-1946 г.

Българска
Първо издание

© автори: Любомир Златанов Златев, Росица Иванова Стоянова
Рецензент: проф. д.и.н Веска Георгиева Николова
Редактор и коректор: Ренета Златева

Предпечатна подготовка и печат: "ЛЕНИ АН" – РУСЕ

© Издателство "ЛЕНИ АН" – РУСЕ, 2011

ISBN: 978-954-8190-85-5